

The Greek Review of Social Research

Vol 33 (1978)

33-34

Αναμορφωτική μεταχείριση των εγκληματιών και των σε "ηθικό κίνδυνο" ανήλικων στη Γαλλία

Γεωργίας Ι. Θάνου

doi: [10.12681/grsr.321](https://doi.org/10.12681/grsr.321)

Copyright © 1978, Γεωργίας Ι. Θάνου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Θάνου Γ. Ι. (1978). Αναμορφωτική μεταχείριση των εγκληματιών και των σε "ηθικό κίνδυνο" ανήλικων στη Γαλλία. *The Greek Review of Social Research*, 33, 383–412. <https://doi.org/10.12681/grsr.321>

**ἀναμορφωτική
μεταχείριση
τῶν ἐγκληματιῶν
καί τῶν
σέ «ἠθικό κίνδυνο»
ἀνηλίκων στή Γαλλία**

**τῆς
Γεωργίας Ι. Θάνου**

Δικηγόρου

*D.E.S. en Sciences criminelles de l'Université
de Droit, d' Economie et de Sciences Sociales
de Paris (Paris II)*

Ἐπειδή ἡ εἰσαγωγή τοῦ θέματός μας ἀναφέρεται στήν ἱστορική εξέλιξη τῶν ἰδεῶν γύρω ἀπό τή μεταχείριση τῶν ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν (délinquants)¹ καί τῶν «σέ ἠθικό κίνδυνο», μᾶς φαίνεται σκόπιμο ν' ἀρχίσουμε μέ τό «πρόσφατο» ἱστορικό παρελθόν τοῦ θέματος σέ σχέση μέ τή νομοθεσία πού ἀφορᾶ τοὺς ἀνηλίκους στή Γαλλία, καί πιά συγκεκριμένα μέ τό 19ο αἰῶνα, στόν ὁποῖο ἐξ ἄλλου τοποθετοῦνται ὁ Ποινικός Κώδικας τοῦ 1810 καί ὁ Κώδικας Ποινικῆς Δικονομίας τοῦ 1808.

Κατ' ἀρχήν, ὁ Ποινικός Κώδικας τοῦ 1810 καθόρισε τό ὄριο ἡλικίας τῆς ποινικῆς εὐθύνης στά 16 χρόνια καί ὑποχρέωνε τοὺς δικαστές καί τοὺς ἐνόρκους νά ἐξετάζουν ἂν ὁ ἀνήλικος μέχρι 16 ἐτῶν εἶχε τή δυνατότητα νά διακρίνει τόν ἄδικο χαρακτήρα τῆς πράξης του. Ἔτσι, στήν περίπτωση κατά τήν ὁποία εἶχε γνώση τοῦ ἄδικου χαρακτήρα τῆς πράξης του, τύγχανε συγγνώμης λόγῳ ἡλικίας καί ἐτιμωρεῖτο μέ ποινή μειωμένη· στήν περίπτωση ὅμως πού δέν διέκρινε τό χαρακτήρα αὐτό, τόν ἐμπιστευόνταν στοὺς γονεῖς του ἢ σέ ἀναμορφωτήριον.

Στό ἐπίπεδο ὅμως τῆς μεταχείρισης, τό πρόβλημα τῆς εἰδικῆς ἀντιμετώπισης τῶν ἀνηλίκων τοποθετεῖται στό 1840. Ἡ σφωρονιστική μεταρρύθμιση ἀρχισε τότε μέ μιᾶ ἰδιωτική πρωτοβουλία: τή δημιουργία τῆς ἀγροτικῆς ἀποικίας de Mettray in Indre-et Loire, ὅπου γιά πρώτη φορά λειτουργήσε ἕνα πραγματικό κατάστημα μόνο γιά ἀνηλίκους, μέ σκοπό τήν ἀναμόρφωσή τους.

Ἀργότερα, μέ τό νόμο τῆς 5ης Αὐγούστου 1850 «περί διαπαιδewγῆς καί προστασίας τῶν νέων κρατουμένων», δημιουργήθηκαν ἀγροτικές σφωρονιστικές ἀποικίες γιά τοὺς ἀθωθθέντες νέους καί τοὺς καταδικασθέντες μέ ποινή 6 μηνῶν ἕως 2 ἐτῶν. Ἄλλες σφωρονιστικές ἀποικίες δέχονταν ὄσους εἶχαν βαρεῖα ποινή (ἄνω τῶν 2 ἐτῶν), τά δέ σφωρονιστικά καταστήματα δέχονταν τά κορίτσια. Ὁ νόμος τοῦ 1898 (Beranger) ἐπέτρεψε νά ἐπιστρέφουν οἱ ἀνήλικοι ἐγκληματίες στοὺς γονεῖς τους, ἢ νά τοὺς ἀναλαμβάνουν ἄλλοι συγγενεῖς ἢ φιλάνθρωποι ἢ ἡ Δημόσια Πρόνοια ἢ τὰ φιλανθρωπικά ἰδρύματα. Ὁ νόμος τῆς 12ης Ἀπριλίου 1906 ὄρισε στό ἐπίπεδο τῆς δικαστικῆς μεταχείρισης τῶν ἀνηλίκων δύο κατηγορίες: τοὺς κάτω τῶν 16 ἐτῶν, πού ἐξαρτῶντο ἀπό τὰ πλημμελειοδικεῖα γιά πράξεις πού εἶχαν ἀκόμη καί χαρακτήρα κακουργήματος καί τοὺς ἄνω τῶν 16 ἐτῶν καί ἕως 18, γιά τοὺς ὁποίους ἴσχυε μόνο ἡ δια-

1. Θεωρητικά ὁ ὅρος ἐγκληματίας πού χρησιμοποιεῖ ὁ ἐλληνικός ποινικός νόμος δέν ἀνταποκρίνεται ἀκριβῶς στό γαλλικό ὄρο délinquant. Ὁ ὅρος αὐτός προέρχεται ἀπό τό λατινικό ῥῆμα delinquere πού σημαίνει παράβαση κανόνα δικαίου. Ἐλλείπει λοιπόν ἀντίστοιχου ὄρου, χρησιμοποιοῦμε τόν ὄρο ἐγκληματίας ὅπο τήν εὐρεία του — κοινωνιολογική — ἔννοια.

πίστωση τῆς «διάκρισης» τοῦ ἄδικου χαρακτήρα τῆς πράξης, ἀλλὰ ὄχι ἢ συγγνώμη λόγω ἡλικίας. Ὁ νόμος τῆς 22ας Ἰουλίου 1912 σημειώνει σταθμὸ γιὰ ἓνα δίκαιο «*suī generis*». Σύμφωνα μ' αὐτὸν τὸ νόμο, (α) καταργήθηκε τὸ κριτήριό τῆς διάκρισης τοῦ ἄδικου χαρακτήρα τῆς πράξης τοῦ ἀνηλικίου μέχρι 12 ἐτῶν καὶ καθιερώθηκε ἔτσι ἡ ἀρχὴ τῆς ποινικῆς ἀνευθυνότητας τῶν ἀνηλικίων κάτω τῶν 13 ἐτῶν, ἢ ὅποια εἶχε σάν ἀποτέλεσμα, στὸ ἐπίπεδο τῆς μεταχειρίσεως, νὰ ἰσχύουν γι' αὐτοὺς μόνο τὰ παιδαγωγικὰ μέτρα. (β) εἰσήχθη ὁ θεσμὸς τῶν δικαστηρίων ἀνηλικίων· καταργήθηκε ἡ διαδικασία τοῦ ἐπ' αὐτοφῶρῳ ἀδικήματος καὶ ἐγινε ἡ προκαταρκτικὴ διαδικασία ὑποχρεωτικὴ. (γ) εἰσήχθη στὸ γαλλικὸ δίκαιο τὸ σύστημα τῆς ἐποπτευόμενης ἑλευθερίας καὶ (δ) χωρίστηκε κατὰ τρόπο ριζικὸ τὸ σύστημα λειτουργίας τῆς ποινῆς ἀπὸ τὸ σύστημα τῶν παιδαγωγικῶν μέτρων, τῶν ὁποίων ἡ δυνατὴ ἀναθεώρηση συντελεῖ στὴν προσαρμογὴ τῶν τρόπων μεταχειρίσεως στὴν ἐξέλιξη τοῦ ἐποπτευόμενου ἀνηλικίου.

Στὴ συνέχεια, ἡ ἐξέλιξη τῶν ἰδεῶν σὲ σχέση μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ παιδιοῦ στὸ πλαίσιο τῶν προβλημάτων ποῦ ἀφοροῦν τὴν οἰκογένεια (π.χ. Νόμος τῆς οἰκογένειας τοῦ 1938), ἡ πίεση ποῦ ἄσκησε ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐπιστημῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰδικὰ τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ (Wallon) καὶ τοῦ ἐφήβου (Winnicott), βάσει τῶν ὁποίων οἱ ἀντικοινωνικὲς πράξεις τοὺς μποροῦν διαλεκτικὰ νὰ ἀποτελοῦν συμπτώματα ἀνάπτυξης χαρακτῆρα καὶ ἔκφρασης συναισθηματισμοῦ, ἢ σφωφρονιστικὴ μεταρρύθμιση τοῦ 1945 (14 σημεία τῆς μεταρρύθμισης Amor), ὅλα αὐτὰ εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία τοῦ διατάγματος (ordonnance) τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945. Τὸ διάταγμα αὐτὸ εἰσήγαγε τὸ θεσμὸ τοῦ εἰδικευμένου δικαστῆ ἀνηλικίων καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς εἰκαζόμενης ποινικῆς ἀνευθυνότητας ὄλων τῶν ἀνηλικίων μέχρι 18 ἐτῶν, καὶ ἐγκαθίδρυσε τὴν ἀναδιαπαιδαγώγησή, ποῦ εἶναι ὁ κυριότερος τρόπος μεταχειρίσεως τοὺς.

1. τοποθέτηση τοῦ θέματος

Τὸ πρόβλημα τῶν δυστυχημένων παιδιῶν, εἴτε πρόκειται γιὰ ἐγκληματίες, γιὰ ἀλλῆτες, γιὰ ἄπορητες, ἢ γιὰ παιδιὰ ἐγκαταλειμμένα, δὲν εἶναι πρόβλημα ὀρισμένων μόνο χωρῶν, οὔτε χαρακτηριστικὸ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς.

Γιὰ λόγους ὅμως οἰκονομίας, στὴν παρουσίαση τοῦ θέματος θὰ πάρομε σάν ἱστορικὴ στιγμή τὸ τέλος τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Στὴ Γαλλία, αὐτὴ τὴν ἐποχὴ, παρατηρεῖται μιὰ σύμπτωση τῆς δημογραφικῆς αὔξεσης τῶν παραπάνω ἀνηλικίων, μὲ τὴ νομικὴ καὶ γενικότερα μὲ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀντιμετώπιση (προσπάθειες γιὰ ἐξέγερση ἀποτελεσματικῶν μέτρων ἀνατροφῆς, ἀναδιαπαιδαγώγησης, ἐπαγγελματικῆς ἀναθεροποίησης) τοῦ προβλήματος

τῶν ἀνηλικίων ποῦ ἔχουν ἐκδηλώσει ἐγκληματικὴ συμπεριφορὰ ἢ ποῦ βρίσκονται «σὲ ἠθικὸ κίνδυνο».

1.1. Οἱ ἐγκληματίες ἀνήλικοι

Γιὰ νὰ κατανοήσουμε καλύτερα τὴ σοβαρότητα τοῦ προβλήματος τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλικίων, παραθέτουμε τὸν παρακάτω πίνακα, ὁ ὁποῖος παρουσιάζει τὴν ἀριθμητικὴ ἐξέλιξη τῶν ἀνηλικίων, ποῦ οἱ ἐγκληματικὲς τοὺς πράξεις ἀποτελέσανε ἀντικείμενο κρίσης τῶν δικαστηρίων ἀνηλικίων καὶ τῶν κακοουργοδικείων ἀνηλικίων ἀπὸ τὸ 1939 μέχρι σήμερα.

Ἔτη	Συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν δικασθέντων ἀνηλικίων	Διαφορὰ σὲ σχέση μὲ τὸν προηγούμενο χρόνο	
		Ἀριθμὸς	%
1939	12.165		
1940	16.937		
1941	32.327	4.772	39,22
1942	34.781	2.454	7,59
1943	34.127	- 654	- 1,88
1944	23.384	-10.743	-31,47
1945	17.578	- 5.806	-24,82
1946	28.568	10.990	62,52
1947	26.841	-1.727	-6,04
1948	27.638	797	2,96
1949	22.761	- 4.877	- 17,64
1950	19.239	- 3.522	-15,47
1951	16.261	- 2.978	-15,47
1952	15.823	- 438	- 2,69
1953	15.352	- 471	- 2,97
1954	14.833	- 519	- 3,38
1955	15.406	573	3,86
1956	16.468	1.062	6,89
1957	17.863	1.395	8,47
1958	20.984	3.121	17,47
1959	21.850	866	4,12
1960	26.894	5.044	23,08
1961	30.829	3.935	14,63
1962	35.971	5.142	16,67
1963	38.472	2.501	6,95
1964	42.570	4.098	10,65
1965	43.769	1.199	2,81
1966	43.714	-55	-1,2
1967	44.814	1.100	2,51
1968	44.016	-798	-1,78
1969	47.247	3.231	7,34
1970	46.779	-468	-0,99
1971	45.462	-1.317	-2,81
1972	50.420	4.958	19,90
1973	50.916	496	0,98
1974	53.645	2.729	5,36
1975	58.625	4.980	9,28

Ἀπὸ τὰ στοιχεῖα αὐτοῦ τοῦ πίνακα, παρατηρεῖται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν δικασθέντων ἀνηλικίων τὸ ἔτος 1942 αὐξήθηκε κατὰ 259,89%, σὲ σύγκριση μὲ τὸ 1939. Ἡ σημαντικὴ αὐτὴ αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνηλικίων ποῦ δικάσθηκαν τὴν περίοδο ἐκείνη, ἐξη-

γαίτη ἀπό τούς ἐγκληματογενεῖς παράγοντες πού δημιουργήσε τὸ κλίμα πολέμου. Ἡ πείνα, ἡ φτώχεια, ἡ δυστυχία ἀπὸ τῆ μιά μεριά, ἡ δημιουργία ψυχολογικῶν διαταραχῶν καὶ ἡ ἔλλειψη παρακολούθησης ἀπὸ μέρους τῶν γονέων λόγω αἰχμαλωσίας ἢ ἐξορίας, ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἔγιναν αἰτία νὰ υποπέσουν οἱ ἀνήλικοι σέ διάφορα παραπτώματα.

Στῆ συνέχεια, παρ' ὅλη τὴν κάμψη πού παρατηρεῖται ἀπὸ τὸ 1949 μέχρι τὸ 1954, ὁ ἐτήσιος ἀριθμὸς τῶν δικασθέντων ἀνηλίκων παραμένει ὑψηλότερος ἀπ' ἐκεῖνον τοῦ 1939. Δέν θά ἦταν ὑπερβολικό ἂν αὐτὴ ἡ αὐξηση τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων στά ἐπόμενα χρόνια (1954-1967) χαρακτηριζότανε ἀλματώδης. Κι αὐτό, γιατί παρ' ὄλες τίς προσπάθειες πού ἔγιναν καὶ τὰ μέτρα πού πάρθηκαν σ' αὐτὸν τὸν τομέα, ὁ ἀριθμὸς τῶν δικασθέντων ἀνηλίκων τριπλασιάστηκε σ' αὐτὴ τὴν περίοδο τὸν 13 χρόνων. Ἡ ἐξήγηση αὐτῆς τῆς ἀνόδου δέν μπορεῖ νὰ ἀναζητηθεῖ σέ μόνη τῆ δημογραφικῆ αὐξηση πού σημειώθηκε ἀπὸ τὸ 1945. Στὴν πραγματικότητα, τὸ ὕψος τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων αὐξάνει κάθε χρόνο μὲ μεγαλύτερο ρυθμὸ ἀπὸ τὸ ρυθμὸ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Παραθέτουμε σάν παράδειγμα τὸ ὕψος τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀγοριῶν ἡλικίας 16 μέχρι 18 ἐτῶν, πού ἦταν 9,27‰ τὸ 1954, 15,2‰ τὸ 1958, 25,7‰ τὸ 1965, 29,36‰ τὸ 1969, γιὰ νὰ πέσει ἐλαφρὰ σὸ 28,05‰ τὸ 1970.^{1α}

Ὁ παρακάτω πίνακας τῶν τελευταίων στατιστικῶν σχετικὰ μὲ τὴ διακύμανση τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων στά διάφορα στάδια ἡλικίας, σέ σύγκριση μὲ τὴν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ, ἐπιβεβαιώνει αὐτὴ τὴν ἄποψη.

Τὸ πὼ ἀξιοσημείωτο ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ πίνακα τούτου εἶναι τὸ ὕψος τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀγοριῶν ἀπὸ 16 ἕως καὶ 18 ἐτῶν: διαπιστώνεται μιά διαρκῆ αὐξηση αὐτοῦ τοῦ ὕψους ἀπὸ τὸ 1971 κι ἀκόμη τὸ γεγονός ὅτι τὸ ὕψος αὐτὸ εἶναι κατὰ 2 1/2 φορές ὑψηλότερο ἀπ' ἐκεῖνο τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων μικρότερης ἡλικίας (13 ἕως καὶ 15 ἐτῶν).

Ἄν ὑπάρχουν λίγο περισσότερα ἀπὸ 13 ἀγόρια ἐγκληματίες ἡλικίας 13 ἕως 15 ἐτῶν, τὸ ἔτος 1974, μέσα σέ πληθυσμὸ χιλίων προσώπων τῆς ἴδιας ἡλικίας, ὑπάρχουν περίπου 34 ἀγόρια ἐγκληματίες ἡλικίας 16 ἕως 18 ἐτῶν, στὸν ἴδιο ἀριθμὸ προσώπων, στὴν ἴδια κατηγορία καὶ στὸν ἴδιο χρόνο. Αὐτοὶ οἱ ἀριθμοὶ δέν λαμβάνουν ὑπ' ὄψη βέβαια τὸ σύνολο τῶν νέων ἐγκληματιῶν τῶν δύο πάρα πάνω ἡλικιών, πού τὰ ἐγκλήματά τους παραμένουν ἄγνωστα στὶς δημοσίες ἀρχές, εἴτε γιατί δέν ὑποβλήθηκαν μηνύσεις εἴτε γιατί οἱ ἐρευνες γιὰ τὴν ἀνακάλυψή τους παρέμειναν ἄκαρπες.

Ὁ πίνακας ἀποκαλύπτει ἐπίσης ὅτι περισσότεροι

ἀπὸ τὸ 50% τοῦ συνόλου τῶν ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν, τόσο τῶν ἀγοριῶν ὅσο καὶ τῶν κοριτσιῶν, βρίσκονται στὸ στάδιο τῆς ἡλικίας τῶν 16 μέχρι καὶ τῶν 18 ἐτῶν.

Τὸ 1974, σέ συνολικό ἀριθμὸ 48.639 ἀγοριῶν ἐγκληματιῶν, βρίσκουμε 28.456 νέους ἡλικίας 16 ἕως 18 ἐτῶν, δηλαδή 58,50% τοῦ συνόλου. Ἐπίσης σέ 5.006 κορίτσια ἐγκληματίες, τὸ ἴδιο ἔτος, ὑπάρχουν 2.688 νέες ἡλικίας 16 ἕως 18 ἐτῶν, δηλαδή 53,69% τοῦ συνόλου. Μποροῦμε λοιπὸν νὰ συμπεράνουμε ὅτι στὴν ἡλικία ἀπὸ 16 ἕως 18 ἐτῶν ὁ νέος ζεῖ προβληματικὲς καταστάσεις πού τὸν ὀδηγοῦν στὸ ἐγκλημα. Πρόκειται λοιπὸν γιὰ μιά περίοδο πού ὁ νέος ἔχει ἀνάγκη βοήθειας καὶ ἐποπτείας γιὰ τὴν ἀποφυγὴ κάθε ἐνδεχομένης ἐγκληματικῆς συμπεριφορᾶς.

Ἐσον ἀφορᾷ τὴν ἐγκληματικότητα τῶν κοριτσιῶν, ἔχουν γίνει δύο παρατηρήσεις: πρῶτο, ὅτι αὐτὴ εἶναι οὐσιαστικὰ μικρότερη ἀπὸ τὴν ἐγκληματικὴ τῶν ἀγοριῶν, καὶ δεύτερο ὅτι ἡ φύση τῶν ἐγκλημάτων εἶναι διαφορετικὴ. Σχετικὰ μὲ τὴν πρώτη παρατήρηση, διαπιστώνεται, ὅτι κατὰ μέσον ὄρο, ὁ συνολικός ἀριθμὸς τῶν νέων ἐγκληματιῶν κοριτσιῶν δέν ἀντιπροσωπεύει παρά τὸ 1/10 περίπου τοῦ ἐγκληματοῦντος πληθυσμοῦ τῶν ἀγοριῶν. Συγκεκριμένα, σέ ἕνα κορίτσι ἐγκληματία ἀντιστοιχοῦν κατὰ μὲν τὰ ἔτη 1971 καὶ 1972 περίπου 9 ἀγόρια ἐγκληματίες, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1973 καὶ 1974 περισσότερα ἀπὸ 10 (ἀνήλικοι τῶν 16 ἕως 18 ἐτῶν).^{1β} Ἐξ ἄλλου, ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων ἐγκληματιῶν, εἴτε γιὰ ἀγόρια εἴτε γιὰ κορίτσια πρόκειται, δέν παύει ν' αὐξάνει σημαντικὰ, ὅπως φαίνεται στὸν παρακάτω πίνακα.

Ἐξέλιξη τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δικασθέντων ἀνηλίκων ἀπὸ τὸ 1971 μέχρι τὸ 1974, σύμφωνα μὲ τὴν ἡλικία

Ἔτη	Ἀγόρια μέχρι καὶ 18 ἐτῶν	Κορίτσια μέχρι καὶ 18 ἐτῶν
1971	40.826	4.636
1972	45.353	5.067
1973	46.359	4.557
1974	48.639	5.006

Ἄναφορικὰ μὲ τὴ δεύτερη παρατήρηση, διαπιστώνεται ὅτι ἄλλα ἐγκλήματα εἶναι κοινὰ καὶ γιὰ τὰ δύο φύλα καὶ ἄλλα διαπράττονται πολὺ πῶ συχνὰ ἀπὸ ἀγόρια ἢ ἀπὸ κορίτσια, ἀνάλογως. Ἐτσι, οἱ δύο ἀκόλουθοι πίνακες παρουσιάζουν τὰ εἶδη ἐγκλημάτων, ἴδια γιὰ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο φύλο. Αὐτοὶ οἱ πίνα-

1β. Στὴ διαπίστωση αὐτὴ συμβάλλει καὶ τὸ γεγονός ὅτι κοινωνικοὶ λόγοι ἐμποδοῦν τὴν ἀνακάλυψη τῶν ἐγκλημάτων, μὲ ἀποτελεσμα «μαύρα στοιχεία» (chiffre-noir) νὰ εἶναι αὐξημένα σέ ὄλη τὴν περίπτωσι.

1α. Jean Chazal, *L'enfance délinquante*, Presses Universitaires de France, 8η ἐκδόσι, 1973, σελ. 8.

κες στηρίζονται σὲ μιά ἔρευνα² πού ἔγινε τὸ 1970, μὲ βάση ἐνα δείγμα 1.262 ἀνηλίκων πού δικάστηκαν ἀπὸ 13 δικαστήρια ἀνηλίκων διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Γαλλίας.

Τύποι συμπεριφορᾶς μὲ βάση τὸ φύλο Ἀγόρια¹

Τύποι συμπεριφορᾶς	Ἀγόρια % 965	Κορίτσια % 297
Βίαιες σεξουαλικές συμπεριφορές	1	—
Κλοπές ἐξαρτημάτων αὐτοκινήτων	4	0,3
Μικροκλοπές μέσα στὰ αὐτοκίνητα	7	0,7
Συμπλοκές μεταξύ νέων	3	1
Σεξουαλικά παιχνίδια	1	0,3
Ἐπιθέσεις σὲ μεμονωμένα ἄτομα	1	0,3
Κλοπές μὲ διάρρηξη	9	3
Ἐγκλήματα στὸ κυνήγι, στὸ ψάρεμα		
Κλοπές καὶ σιδηροδρόμου	2	0,7
Κλοπές καὶ δανεισμοῦ ² αὐτοκινήτων	23	11

1. Σ' αὐτὸν τὸν πίνακα παριστάνεται συμβολικὰ ἡ συμπεριφορὰ, τῆς ὁποίας τὸ ποσοστὸ εἶναι διπλάσιο ἢ μεγαλύτερο τοῦ διπλάσιου τῆς ἀντιστοιχῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἄλλου φύλου.

2. Σχετικὰ μὲ τὸν ὄρο δανεισμοῦ, ἐπάγρει ἀμφισβήτηση. Τὰ γαλλικὰ δικαστήρια, γιὰ πολὺν καιρὸ, τιμωροῦσαν τὴν πράξη αὐτὴν σὰν κλοπὴ τῆς καταναλωτικῆς βενζίνης κατὰ τὴ διάρκεια χρήσεως ἐνὸς αὐτοκινήτου (Trib. Nantes, 31 Ὀκτωβρίου 1930. — 1931.2.83). Ὁ Ἄρειος Πάγος ὅμως τὴ χαρακτηρίζει σὰν κλοπὴ αὐτοκινήτου. Γιὰ τὸ χαρακτηρισμὸ αὐτό, βασίζεται στὴν πρόθεση τοῦ δράστη νὰ συμπεριφερθεῖ—ἔστω καὶ προσωρινά—σὰν ἰδιοκτήτης. (Crim. 19 Φεβρουαρίου καὶ 3 Μαρτίου 1959 B. 123 καὶ 148, J.C.P. 1959 II 11178 note Chambon; D. 1959. 331, note C. Roujon de Bonbée.

2. Annales de Vaucresson de 1970, no 8, «Les conduites délinquantes des jeunes», μελέτῃ τῆς A. Algan, assistante de recherche au centre de Vaucresson.

Ἔως τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀνηλίκων τῶν διαφόρων σταδίων ἡλικιῶν σὲ σχέση μὲ τὸν πληθυσμὸ ἀπὸ τὸ 1971 μέχρι τὸ 1974

Ἔτη	Ἀγόρια			Κορίτσια		
	Ἐγκλη- ματίες	Πλη- θυσμὸς ¹	% ²	Ἐγκλη- ματίες	Πλη- θυσμὸς	%
1971	3.236	1.275	2,54	14.346	1.260	11,39
1972	3.573	1.280	2,79	15.941	1.265	12,60
1973	3.533	1.288	2,74	16.480	1.269	13,00
1974	3.313	1.302	2,54	16.870	1.275	13,23
1971	311	1.230	0,26	1.807	1.218	1,48
1972	402	1.235	0,32	1.996	1.223	1,63
1973	312	1.242	0,25	1.781	1.228	1,45
1974	248	1.256	0,20	2.070	1.233	1,68

1. Τὰ στοιχεῖα πρὸ χρησιμοποιοῦνταν ἐδῶ ὑπολογίστηκαν μὲ βάση τὶς ἐκτιμήσεις τοῦ Ἐθνικοῦ Ἰνστιτούτου Στατιστικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Στοιχείων, πρὸ στηριχθῆκαν στὴν ἀπογραφή τοῦ 1968, τὴν 1η Ἰανουαρίου τῶν ἐτῶν 1971, 1972, 1973 καὶ 1974. Πρόκειται γιὰ τὸ μέσο πληθυσμὸ μετὰ τὸν ἐκτιμῆσεων τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ ἀφορῶντος ἔτους καὶ τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ ἐκόμενου ἔτους. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι προσδιορισμένος σὲ χιλιάδες λόγῳ τῶν «στρογγυλευμάτων».

2. Ἀριθμὸς ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν γιὰ 1.000 νέους, ἀντιστοιχοῦ ἡλικίας καὶ φύλου. Κατάτοτα ὄριο ἡλικίας θεωρήθηκε ἡ ἡλικία τῶν 10 ἐτῶν.

Τύποι συμπεριφορᾶς μὲ βάση τὸ φύλο Κορίτσια¹

Τύποι συμπεριφορᾶς	Κορίτσια % 297	Ἀγόρια % 965
Ἐκτροση ²	1	—
Πορνεία	4	0,3
Ἀποδοχὴ κλοπιμαίων ἀντικειμένων	7	1
Δόλο, ἐκβιασμοί	2	0,4
Κλοπές εἰς βάρος ἐργοδότη	9	2
Κλοπές σὲ καταστήματα	24	8
Ἀντίσταση, πρόκληση	4	2
Ἀδιάκριτες σεξουαλικές συμπεριφορές προσβάλλουσες τὴν κοινὴ αἰδῶ	4	2

1. Σ' αὐτὸν τὸν πίνακα, παριστάνεται συμβολικὰ ἡ συμπεριφορὰ τῆς ὁποίας τὸ ποσοστὸ εἶναι διπλάσιο ἢ μεγαλύτερο τοῦ διπλάσιου τῆς ἀντιστοιχῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἄλλου φύλου.

2. Σύμφωνα ὅμως μὲ τὸ νόμο τῆς 17ης Ἰανουαρίου 1975, ἀνεστῆλθε γιὰ πέντε χρόνια ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀρθροῦ 317 τοῦ Γαλλικοῦ Ποινικοῦ Κώδικα καὶ ἔτσι ἐπιτρέπεται ἡ ἐλεύθερη ἐκτροση, ὑπὸ ὁρισμένους βέβαια προϋποθέσεις.

1.2. Οἱ «σὲ ἠθικὸ κίνδυνον» ἀνηλικοί

Ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ οἱ νέοι; Εἶναι παιδιὰ νεαρῆς ἡλικίας καὶ ἔφηβοι, πού ἔχουν ἐγκαταλειφθεῖ ἀπὸ τὴν οἰκογενεὶα τους, ἢ πού οἱ ἴδιοι ἐγκατέλειψαν τὴν οἰκογενειακὴ ἔστια καὶ ἀλητεύουν. Μὲ λίγα λόγια, σύμφωνα μὲ τὸν ὁρισμὸ τοῦ νόμου τῆς 4ης Ἰουνίου 1970, εἶναι τὰ δυστυχημένα πλάσματα, πού ἡ ἀσφάλεια, ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ διαπαιδαγωγική τους βρίσκονται σὲ σοβαρὸ κίνδυνον.

Ἄν καὶ ἡ συμπεριφορὰ τους λοιπὸν δὲν χαρακτηρίζεται σὰν παράβαση τῶν κανόνων τοῦ ποινικοῦ δικαίου, ὥστόσο ἀποτελεῖ ἔνδειξη μιᾶς ἐπικίνδυνης

προεγκληματικῆς κατάστασης, ἀνησυχητικῆς γιά τό περιβάλλον καί ταυτόχρονα ἐπικίνδυνης γι' αὐτοῦς τοὺς ἴδιους. Γιά τό λόγο αὐτό προβλέπεται ἡ ἴδια μεταχείριση, ὅπως καί γιά τοὺς ἐγκληματίες ἀνηλίκους. Ὁ δικαστής ἀνηλίκων, λαμβάνοντας μέτρα «παιδαγωγικῆς βοήθειας» (mesures d'assistance éducative), ἐμπιστεύεται τήν ἀνατροφή καί τήν ἀγωγή αὐτῶν τῶν νέων σέ πρόσωπα ἄξια ἐμπιστοσύνης, ἢ σέ ἀναμορφωτικά καταστήματα. Ἐτσι, μέσα στά ἴδια ἀναμορφωτήρια βρίσκει κανεῖς ταυτόχρονα καί τίς δύο κατηγορίες ἀνηλίκων. Οἱ δύο αὐτές κατηγορίες ἔχουν κοινά σημεῖα: πρῶτα, τήν ἔλλειψη ἀγωγῆς, υγείας καί ἐκπαίδευσης, καί ὕστερα τήν ἀδυναμία ἢ ἀπροθυμία προσαρμογῆς στοὺς καθιερωμένους κοινωνικοὺς κανόνες. Γι' αὐτό, οἱ ἀνήλικοι βρίσκονται σέ σύγκρουση μέ τήν κοινωνία καί χαρακτηρίζονται σάν κοινωνικά ἀπροσάρμοστοι.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀριστικῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων ποὺ μέ βάση τὸν προαναφερθέντα νόμο ἐπιβάλλουν μέτρα «παιδαγωγικῆς βοήθειας» γιά τοὺς «σέ ἠθικό κίνδυνο» νέους, ἀξάνει ἀπὸ χρόνο σέ χρόνο. Ἐτσι, σύμφωνα μέ τὸν ἀκόλουθο πίνακα, μέσα σέ 14 χρόνια ἔχουμε μιά αὐξηση 299,90 %. Παρ' ὅλη λοιπὴν τήν προσπάθεια γιά τήν προστασία τῶν ἀνηλίκων αὐτῆς τῆς κατηγορίας, δὲν παρατηρεῖται ἐκ πρώτης ὄψεως μείωση τοῦ ἀριθμοῦ τους. Ἀλλὰ καί ἡ προσπάθεια γιά ἐξακρίβωση τῶν καταστάσεων μέσα στίς ὁποῖες βρίσκονται οἱ ἀνήλικοι, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν ἀνακάλυψη μεγαλύτερου ἀριθμοῦ ἀνηλίκων «σέ ἠθικό κίνδυνο».

Ἀριθμὸς τῶν «σέ ἠθικό κίνδυνο» ἀνηλίκων, ποὺ ἔχουν γίνῃ ἀντικείμενο ἐνὸς ὀριστικοῦ μέτρου, κατ' ἐφαρμογὴν τῶν νόμων τῆς 23ης Δεκεμβρίου 1958 καὶ τῆς 4ης Ἰουνίου 1970, ἀπὸ τὸ 1960 μέχρι τὸ 1976

Ἔτη	Ἀριθμὸς τῶν ἀνηλίκων ποὺ ἔχουν γίνῃ ἀντικείμενο ἐνὸς μέτρου	Ἀριθμὸς τῶν ἀνηλίκων ποὺ δὲν ἔχουν γίνῃ ἀντικείμενο ἐνὸς μέτρου	Σύνολο τῶν ἀνηλίκων ποὺ ζήτησαν τὴ λήψη ἐνὸς μέτρου	Ἀριθμὸς	%
1960	20.626	3.103	23.729	13	23.729
1961	28.797	6.126	34.923	17,5	34.923
1962	32.717	7.569	40.286	18	40.286
1963	36.680	7.119	43.799	16	43.799
1964	38.280	9.005	47.285	19	47.285
1965	40.450	9.412	49.862	19	49.862
1966	43.899	9.695	53.594	17,5	53.594
1967	44.711	10.967	55.678	19	55.678
1968	42.455	10.238	52.693	19,5	52.693
1969	44.085	12.007	56.092	21,5	56.092
1970	45.262	16.130	61.392	26	61.392
1971	50.082	14.708	64.790	22,7	64.790
1972	47.848	16.233	64.081	25,3	64.081
1973	45.919	17.000	62.919	27	62.919
1974	44.966	18.036	63.002	28,6	63.002
1975	47.420	17.890	65.310	27,4	65.310
1976	45.438	16.064	61.502	26,1	61.502

Ἐτσι λοιπὸν παρουσιάζεται τό θέμα μέσω τῶν στατιστικῶν. Ποιοὶ ὅμως εἶναι οἱ τρόποι μεταχείρισης οἱ πιὸ πρόσφοροι γιά τὸν κάθε τύπο ἀνηλίκων;

Πρὶν ἀπαντήσουμε στοῦ ἐρώτημα αὐτό, θεωροῦμε σκόπιμο νὰ ἐκθέσουμε προκαταρκτικά καί πάντα ἀναφορικά μέ τό θέμα, τήν ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ καθὼς καί τὴ θέση τοῦ ἀνηλίκου στοῦ πλαίσιο τοῦ ποινικοῦ κώδικα.

2. ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ

Ἡ ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ, περισσότερο τέχνη παρά ἐπιστήμη, ἔχει σάν σκοπὸ τὴν ἀνακάλυψη καί τὴν ἐφαρμογὴ τῆς καλύτερης δυνατῆς λύσης στά διάφορα προβλήματα οὐσίας καί τύπου, ποὺ θέτει τό ἐγκληματικὸ φαινόμενο.³

Ὅσον ἀφορᾷ τὴ μεταχείριση τῶν ἀνηλίκων, ἡ πολιτικὴ αὐτὴ συνίσταται στὴν ἀποφυγὴ ἢ τὴ μείωση στοῦ ἐλάχιστο τῆς ὑποτροπῆς τοῦ ἀνηλίκου ποὺ ἔχει ὑποβληθεῖ ἤδη σέ θεραπεία. Ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς εἶναι ἡ κυρία δημόσια ἀρχὴ ἢ ἐπιφορτισμένη μέ τὴν ἀνέρευση λύσεων στοῦ πρόβλημα τῆς ἀπροσάρμοστης νεότητος. Εἶναι ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ ποὺ ἐκφράζει τὴν ἀντεγκληματικὴ πολιτικὴ.

2.1. Στάδια ἐξέλιξης

Ἡ πολιτικὴ τῆς Διεύθυνσης αὐτῆς, ἀπὸ τότε ποὺ δημιουργήθηκε (τὸ 1945) μέχρι σήμερα, ὑπέστη σημαντικὲς ἀλλαγές ὑπὸ τὴν ἐπίδραση διαφόρων παραγόντων καί καταστάσεων.

α) Ἡ προσαρμογὴ τοῦ παιδαγωγικοῦ στίς ἀνάγκες τῆς δικονομίας

Ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς, ἐπηρεασμένη ἀπὸ τό δικονομικὸ σύστημα, προσπάθησε ν' ἀνταποκριθεῖ στοῦ πρόβλημα τῶν ἀνηλίκων μέ τὴ δημιουργία μορφωτικῶν καί ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων ποὺ ἀντιστοιχοῦσαν στίς διάφορες φάσεις τῆς ποινικῆς δικονομίας. Ἡ διαδοχὴ τῶν χωριστῶν αὐτῶν φάσεων, ποὺ χαρακτηρίζει πάντοτε τὴν ποινικὴ δικονομία, προσάρμοσε τὸ παιδαγωγικὸ ἐπίπεδο στίς ἀνάγκες του, μέ μία διαδοχὴ «ἀνάληψης εὐθυνῶν» ἀπὸ τὰ διάφορα παιδαγωγικά ὄργανα, μέσα στοῦ διοικητικὸ πλαίσιο τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς. Αὐτὸ τό στερεοτυπικὸ σχῆμα τῶν διαδοχικῶν φάσεων δὲν ἀνταποκρινόταν στίς ψυχολογικὲς ἀνάγκες τοῦ ἀνηλίκου καί ἐπομένως οὔτε στίς ἀπαιτήσεις τῆς ἀναδιαπαιδαγωγῆς, ὅπως παρατήρησε ἡ κυρία Rozes, διευθύντρια τῆς

3. H. Donnedieu de Vabres, *Droit criminel*, Dalloz, 1946.

Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως.⁴ Γ' αὐτό, ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγώση ἄλλαξε κατεύθυνση καὶ προσπάθησε νὰ προσαρμόσει τὸν παιδαγωγικὸ «ἐξοπλισμὸ» στὶς ἀνάγκες τῶν νέων. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ μέσα στὸ ἴδιο ἀναμορφωτικὸ κατὰστημα ἢ τὶς ἐστίες παιδαγωγικῆς δράσεως, ὁ τρόπος «ἀνάληψης εὐθύνων» ποικίλλει.

β) Ἡ ὑπερίσχυση τοῦ παιδαγωγικοῦ

Κατὰ τὸ στάδιο αὐτὸ, ἡ ἐπέμβαση τοῦ δικαστῆ τῶν ἀνηλίκων μειώνεται οὐσιαστικὰ καὶ οἱ ἀποφάσεις του ἐξαρτῶνται ἀπὸλυτα ἀπὸ τὶς γνώμες τῶν παιδαγωγικῶν ὀργάνων. Γιὰ τὴν ἀποφυγὴ, λόγω τῆς παρέμβασεως αὐτῆς, ἀποτελεσμάτων διαφορετικῶν ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ προβλέπονται ἀπὸ τὸ νόμο, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου καταφαίνεται ἀντίστροφα ἡ ἀνάγκη ἐπαναφορᾶς τοῦ ἐλέγχου τοῦ δικαστῆ τῶν ἀνηλίκων πάνω στὶς ἰδιοσημοποιούμενες παιδαγωγικὲς μεθόδους.

γ) Ἡ ἔναρμόνιση τοῦ δικαστικοῦ καὶ τοῦ παιδαγωγικοῦ

Ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως ἀναγκάζεται νὰ προσαρμόσει ὅλον τὸν παιδαγωγικὸ τῆς «ἐξοπλισμὸ» κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ διευκολύνεται ἡ στενὴ συνεργασία μεταξὺ τῶν παιδαγωγικῶν ὀργάνων καὶ τοῦ δικαστῆ τῶν ἀνηλίκων. Ἡ πραγματοποιήσιμη αὐτῆς τῆς συνεργασίας μεταξὺ παιδαγωγικῶν ὀργάνων καὶ δικαιοσύνης τῶν ἀνηλίκων, ἀποτελεῖ στὴν πραγματικότητά μιὰ ἀπὸ τὶς βασικὲς ἀρχές τῆς σημερινῆς πολιτικῆς.

2.2. Ἡ ἐπίτευξη συνεργασίας μεταξὺ παιδαγωγικοῦ καὶ δικαστικοῦ

Ἡ μεσολάβηση τῶν παιδαγωγικῶν ὀργάνων γίνεται σ' ὅλα τὰ στάδια τῆς διαδικασίας: Κατὰ τὸ στάδιο πληροφοριῶν, μὲ τὶς πληροφορίες ποῦ δίνονται στὸ δικαστῆ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ λειτουργό, σχετικὰ μὲ τὸν ἀνήλικο καὶ τὸ περιβάλλον του. Κατὰ τὸ στάδιο ἀνάκρισης—οὐσιαστικότερο μέρος ἐργασίας τῶν παιδαγωγικῶν ὀργάνων—μὲ τὶς διαφορὲς ἐξετάσεις καὶ παρατηρήσεις ποῦ προσδιορίζουν τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνηλίκου. Κατὰ τὸ στάδιο ἐκδίκασης, μὲ τὴ γνώμοδότηση ἀπὸ τοὺς εἰδικούς τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν στὸ δικαστῆ ἀνηλίκων ποῦ, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν κοινὴ ποινικὴ διαδικασία, στὴν προσπάθειά του νὰ κατανοήσῃ ὅσο τὸ δυνατό πληρέστερα τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνηλίκου, ἀπευθύνεται πάντοτε στοὺς εἰδικούς αὐτούς, ζητώντας τὴ γνώμη τους πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκδοσὴ τῆς ἀπόφασής του.

4. Προσανατολιστικὸ σημεῖωμα τῆς πολιτικῆς τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως, προτομῆσιμα τοῦ VII πλάνου, σημεῖωμα πολυγραφημένο καὶ μοιρασμένο ἀπὸ τὸ γραφεῖο Κ.Ι. τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως.

Μετὰ τὴν ἐκδίκαση, μὲ τὴν ἀνάθεση τῆς ἐκτέλεσεως τῶν ληφθέντων μέτρων στὰ παιδαγωγικὰ ὄργανα, ποῦ δὲν παύουν νὰ συνεργάζονται μὲ τὸ δικαστῆ ἀνηλίκων σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς μεταχείρισεως γιὰ τὴν τυχόν μετατροπὴ τῶν ἡδὴ ἐπιβληθέντων μέτρων. Ἡ συνεχὴς προσαρμογὴ μπορεῖ νὰ λάβει χώρα σὲ ὅποιαδήποτε στιγμὴ τῆς μεταχείρισεως. Γιὰ νὰ εἶναι στὴν πραγματικότητά αὐτὴ ἡ συνεργασία πιὸ ἀποτελεσματικὴ, κάθε δικαστῆς πρέπει νὰ συνεργάζεται μὲ τὰ παιδαγωγικὰ καταστήματα ποῦ βρίσκονται κοντὰ στὴν ἔδρα τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων. Ἡ συνεργασία σκοπὸ ἔχει κατὰ πρῶτο λόγῳ νὰ ἐπιτρέψῃ στὸ δικαστῆ τὰ μορφώσιμα γνώμη σχετικὰ μὲ τοὺς τρόπους διαπαιδαγωγώσεως καὶ κατὰ δεύτερο λόγῳ νὰ διευκολύνῃ τὰ παιδαγωγικὰ ὄργανα στὴν κατανόηση τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων. Ὁ τελικὸς σκοπὸς συνίσταται στὸ νὰ καταστῆ ὁ ἀνήλικος ἐγκληματίας ἢ ὁ «σὲ ἠθικὸ κίνδυνον» ἕνας ὑπεύθυνος καὶ ἰκανὸς νὰ ζήσει στὴν κοινωνία ἀνθρώπων.

2.3. Συντελεστὲς τῆς ἀποκρυστάλλωσεως τῶν ἰδεῶν

Τὶ συνετέλεσε ὁμοσ στὴν ἀποκρυστάλλωση αὐτῶν τῶν ἰδεῶν, ποῦ εἶχαν ὅσον ἀποτέλεσμα τὴν ἀλλαγὴ τῶν κατευθύνσεων τῆς Διεύθυνσεως τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως;

Γενικὴ παράγοντες: Ἡ οἰκονομικὴ, ἡ κοινωνικὴ ἐξέλιξη καὶ ἡ ἐξέλιξη κοινωνικῆς περιθάλψεως στὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τοῦ περιθωριακοῦ πληθυσμοῦ. Ἐπίσης, ἡ ἐξέλιξη τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν καὶ τοῦ νέου θεσμοῦ τῆς κοινωνικῆς ἀμύνας (la défense sociale). Οἱ ἀλλεπάλληλες μεταρρυθμίσεις στὴ γαλλικὴ κοινωνία, ἀποτέλεσμα τῶν παραπάνω παραγόντων, δὲν ἦταν δυνατὸ, παρὰ νὰ ἐπηρεάσουν τὴν πολιτικὴ τῆς Διεύθυνσεως τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως.

Εἰδικὴ παράγοντες: Ἡ σπουδαιότητα τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος καὶ ὁ παράγοντας χρόνος.

Ἀπὸ τὶς ἐρευνες ποῦ ἔχουν πραγματοποιηθεῖ πάνω στὸ θέμα τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων, διαπιστώθηκε ὅτι ἡ ἀδυναμία τῆς κοινωνικῆς προσαρμογῆς αὐτῶν τῶν νέων ἔγκειται ἀρχικὰ στὶς μὴ ἁρμονικὲς σχέσεις μὲ τὸ οἰκογενειακὸ τους περιβάλλον. Στὴ συνέχεια, στὸ ἄγχος μὲ τὸ ὅποιο οἱ νέοι ἀναπτωπιζοῦν τὴ μετάβασή τους στὸ στάδιο τοῦ ἐνηλίκου, γιὰ αὐτὴ ἡ μετάβαση προϋποθέτει ἄσκησι ἐνὸς ἐπαγγέλματος, γεγονόσι ποῦ ἡ κοινωνία δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἐξασφαλίσῃ. Γιὰ τὸ λόγῳ αὐτό, ἡ «μελέτη» τῆς προσωπικότητας καὶ τοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἀνηλίκου εἶναι ἀναγκαία γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τῶν ἀναμορφωτικῶν μέτρων. Λαμβάνοντας ὑπ' ὄψη αὐτὸν τὸν παράγοντα, ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγώση ὀδηγήθηκε στὴ δημιουργία ἐνὸς συστήματος ἀναμορφωτηρίων «μὲ ἐλαφρὸ ἐξοπλισμὸ», ποῦ ἡ λειτουργία τους μοιάζει κατὰ κάποιον

τρόπο, ὅπως θά δοθεῖ, μέ τή λειτουργία τῆς οἰκογένειας (π.χ. ἐστίας παιδαγωγικῆς δράσης).

Ἡ ἐπέμβαση τῶν παιδαγωγικῶν ὀργάνων στήν οἰκογένεια καί στό περιβάλλον τοῦ ἀνηλίκου πρέπει νά γίνεται μέ ἀρκετή σύννεση καί μέτρο καί κυρίως μέ σεβασμό στίς ἀρχές τῆς οἰκογένειας (μόρφωση, ὕλικές καί ἠθικές ἀνάγκες, κτλ.).

Σχετικά μέ τό δεύτερο παράγοντα (χρόνο), εἶναι γενικά ἀποδεκτό ὅτι ἡ ἀποτελεσματικότητα τῆς διαπαιδαγώγησης ἐξαρτᾶται ἀπό τή μὴ διακοπή τῆς κατά τή διάρκεια τῆς μεταχείρισης, λόγω τῶν διαφόρων σταδίων τῆς δικονομίας. Ἡ διαπαιδαγώγηση τότε μόνο δέν διακόπτεται, ὅταν ἐξασφαλιστεῖ ἡ δημιουργία τρόπων «λήψεως εὐθυνῶν», πού χαρακτηρίζεται ἀπό τήν ποικιλία καί τή μέ ἐξειδίκευση τῶν παιδαγωγικῶν «ἐξοπλισμῶν». Ἡ πρόσεγγιση εἶναι ἐδῶ πολυδυναμική καί τελεολογικά ὀλιστική.

3. θέση τοῦ ἀνηλίκου στό πλαίσιο τῆς ποινικῆς νομοθεσίας

Ἄλλοτε, τὰ ἐγκλήματα ἐτιμωροῦντο γενικά, μέ βάση τήν ἀντικειμενική τους ὑπόσταση χωρίς νά λαμβάνεται ἔνδρα ἡ ἡλικία τοῦ δράστη. Μέ τήν πάροδο ὁμοῦ τοῦ χρόνου ἐπεκράτησε ἡ ἰδέα νά ἐξετάζεται καί ἡ ἡλικία. Ἔτσι, φτάσαμε στό διαχωρισμό τῶν ἐγκληματιῶν σέ ἀνηλίκους καί ἐνηλίκους. Κάθε ἐγκλημα πού διαπράττεται ἀπό ἀνήλικο ἀρχισε νά ἐξετάζεται ἂν εἶναι ἀποτέλεσμα ἑλλειψῆς ἢ κακῆς διαπαιδαγώγησης. Ὁ νομοθέτης ἀντιμετώπισε μέ τή σειρά αὐτή τήν ἱστορική ἐξέλιξη τῶν ἰδεῶν.

3.1. Κείμενα

Ἐπάρχουν κείμενα μεγάλης σπουδαιότητας πού ἔχουν ἀναφερθεῖ στήν ἐξέλιξη τῆς νομικῆς κατάστασης τοῦ ἀνηλίκου, ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ὁ ἄριστος πού ἀναφέρεται στήν ἐξέλιξη καί σχετικά πρόσφατα:

Τό διάταγμα (ordonnance) τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945 «περὶ ἐγκληματικότητας ἀνηλίκων»⁵ εἶναι τό πιό σπουδαῖο, γιατί μ' αὐτό θεσπίζεται ὁ νομικός καταστατικός χάρτης μᾶς νεότητος πού ἔπαυε νά θεωρεῖται «ἐνοχος». Ὡστόσο θά πρέπει, πρὶν προχωρήσουμε στή λεπτομερῆ ἀνάλυση τῆς κατάστασης σχετικά μ' αὐτό τό διάταγμα, νά σταθοῦμε γιά λίγο στό νόμο τοῦ 1912, πού εἰσήγαγε τὰ δικαστήρια γιά ἀνηλίκους, κατάργησε τό κριτήριο τῆς «διάκρισης»⁶ (τὴν ἰκανότητα δηλαδή νά διακρίνει τὸν ἄδικο χαρακτῆρα γιά τοῦς ἀνη-

5. Dalloz, 1945, L. 169, commentaire de M. Donnedieu de Vabres.

6. Σύμφωνα μέ τοὺς P. Garraud καί M. Laborde-Lacoste, *Précis élémentaire de droit pénal*, Sirey 1936, n° 1314, καί 1316 ἡ κατάργηση αὐτοῦ τοῦ κριτηρίου χαρακτηρίζεται σάν ἓνα μέσο τῆς ἀνεγκληματικῆς πολιτικῆς.

λίκους μέχρι καί 12 ἐτῶν καί προετοίμασε τὴν ἐξέλιξη, πού εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τό διάταγμα τοῦ 1945.

Τό διάταγμα αὐτό (τοῦ 1945) καθερώνει τίς ἐξῆς ἀρχές:

Πρῶτα ἀπ' ὅλα δημιουργεῖ τὸν εἰδικό δικαστὴ ἀνηλίκων, συντονίζοντας ἔτσι τὴν ὑπάρξη τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων πού εἶχε δημιουργήσει ὁ νόμος τοῦ 1912, μέ τὴν ἐξειδίκευση δικαστοῦ γιά ὅσα ἀφοροῦν τοὺς νέους. Στό δικαστὴ δίνει μεγάλη ἐξουσία καί τὸ ἐπιτρέπει τὴν ἐπέμβαση σέ ὅλα τὰ στάδια τῆς ποινικῆς διαδικασίας. Στὴ συνέχεια, θέτει μιὰ ἄλλη ἀρχή: τὴν ἀρχὴ τῆς εἰκαζόμενης ποινικῆς ἀνευθυνότητας ὅλων τῶν ἀνηλίκων μέχρι καί 18 ἐτῶν, καταργώντας ἔτσι ὀριστικά τό κριτήριο τῆς διάκρισης. Ἡ ἀρχὴ ὁμοῦ αὐτὴ δέν ἐφαρμόζεται σέ ἐξαιρετικῆς περιπτώσεις, ὅταν οἱ περιστάσεις ἢ ἡ προσωπικότητα τοῦ ἀνηλίκου τὸ ἀπαιτοῦν. Ἡ κατάργηση τοῦ κριτηρίου τῆς διάκρισης βασίζεται, σύμφωνα μέ τό νόμο, ὄχι στὴν ἰκανότητα καταλογισμοῦ τοῦ ἀνηλίκου, ἀλλὰ στίς ἀνάγκες διαπαιδαγώγησής του. Ἡ ἄμεση δηλαδή σχέση μεταξύ τῆς βαρύτητας τοῦ ἐγκλήματος καί τῆς ποινῆς δέν ἐξετάζεται πλέον.

Ἔτσι, οἱ ἀνήλικοι μέχρι ἡλικίας καί 12 ἐτῶν εἶναι ἀνεύθυνοι, οἱ δὲ ἀπὸ 12 ἕως 18 ἐτῶν ἔχουν περιορισμένη εὐθύνη. Καί στοὺς μὲν ἡλικίας 12 ἕως καί 15 ἐτῶν παρέχεται ἀμετάκλητα τό δικαίωμα τῆς συγγνώμης λόγω ἡλικίας, στοὺς δὲ 16 ἕως καί 18, παρέχεται μὲν τό ἴδιο δικαίωμα, ἀλλὰ σέ ὀρισμένες περιπτώσεις μπορεῖ νά τό στερήσει ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων βάσει αἰτιολογημένης ἀπόφασης. Ἀεῖζει νά σημειωθεῖ τό γεγονός ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, μπορεῖ νά ἐπιβληθεῖ στὸν ἀνήλικο ἡλικίας 16 ἐτῶν, ἡ ἴδια ποινὴ πού προβλέπεται γιά ἓνα ἐνήλικο.⁷ Αὐτό βέβαια δείχνει μιὰ ἰδιομορφία τῆς ἐξέλιξης τῶν ἰδεῶν τοῦ νομοθέτη, ἀλλὰ τοποθετεῖ τό θέμα σ' ἓνα πλαίσιο πιό πλατὺ, ἀφοῦ ἡ φοίτηση σέ σχολεῖο εἶναι ὑποχρεωτικὴ στή Γαλλία ἕως τὰ 16. Καί ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς κοινωνικῆς ἄμυνας, ὁ νομοθέτης προτίμησε νά δεῖξει μεγαλύτερη ἐλαστικότητα σ' ἓνα πληθυσμὸ πού παθεῖ νά βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν κοινωνικὸ ἔλεγχο τῶν σχολεῖο. Τελικὰ ὁμοῦ ὁ νόμος δίνει τό προβάδισμα στά μέτρα προστασίας, βοήθειας καί παιδαγωγικῆς ἐποπτείας σέ βάρος τῶν ποινῶν, καί εἰσάγει μιὰ κλιμάκωση τῶν παιδαγωγικῶν μέτρων.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά καί παράλληλα μέ τὴν πρόοδο τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ἔπρεπε νά εἰσαχθεῖ στὰ ἦθη ὁ θεσμὸς αὐτοῦ τοῦ δικαστῆ ἀνηλίκων, νά ἐπιβεβαιωθεῖ ἔτσι ὁ ρόλος του σάν προστάτη τῆς νεότητος «σέ ἠθικό κίνδυνο», ἡ κοινὴ γνώμη νά ἀποκτήσει μεγαλύτερη εὐαισθησία στό δράμα τῶν δυστυχισμένων παιδιῶν καί ἔτσι νά κατοχυρωθεῖ ἡ

7. Τό ἔτος 1976 ἐπιβλήθηκε θανατικὴ ποινὴ σέ ἀνήλικο ἡλικίας 17 ἐτῶν, γιά διαπραχθέν κακοῦργημα (φόνος μετὰ ληστείας).

έννοια τῆς «παιδαγωγικῆς βοήθειας», σύμφωνα μέ τήν ἔκταση πού θέλησε νά τῆς δώσει τό διάταγμα τῆς 23ης Δεκεμβρίου 1958.⁸ Τό κείμενο τοῦ διατάγματος αὐτοῦ, ἐνσωματωμένο στόν Ἀστικό Γαλλικό Κώδικα μέ τόν τίτλο «περί πατρικῆς ἐξουσίας» (ἄρθρα 375-382 Γ.Α.Κ.), ἀντικατέστησε τίς διατάξεις περί «πατρικό τοῦ σφωρονομικῶν», ἔννοια πού ἔκτοτε ἐξαλειφθηκε ἀπό τό κείμενο τοῦ νόμου.

Σάν εἰδικό δίκαιο καί ὄχι δίκαιο κατ' ἐξαιρέση, τό διάταγμα τῆς 23 Δεκ. 1958 θεωρήθηκε ὁ καταστατικός χάρτης τῆς προστασίας τῆς νεότητος. Τό διάταγμα αὐτό, σέ σχέση μέ τό προηγούμενο τοῦ 1945, παριστάνει συμβολικά «τό κοινό δίκαιο» καί καλύπτει τό μεγαλύτερο μέρος τῆς δραστηριότητος τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων. Αὐτή ἦταν βέβαια καί ἡ ἐπιθυμία τοῦ νομοθέτη, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ εἰσηγητική ἔκθεση: «Ἐμπνεσμένο ἀπό τίς ἀρχές πού ὀδηγοῦν στήν ἐξέλιξη τῶν θεσμῶν, προσαρμοζόμενο στίς τεχνικές προόδους, τό καινοῦργο κείμενο, προσανατολίζοντας τήν ἐνέργεια τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων στή λήψη προληπτικῶν μέτρων, πῆρε μιά βασική θέση στή δικαστική προστασία τῶν ἀνηλίκων».

Μιά ἀπό τίς μεγαλύτερες ἀρετές αὐτοῦ τοῦ νόμου εἶναι ὅτι υπογραμμίζει τή σπουδαιότητα τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων καί τήν ἀνάγκη παραμονῆς τοῦ ἀνηλίκου στό φυσικό του περιβάλλον. Ἐτσι, ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐφετείου Ἀνηλίκων τοῦ Παρισιοῦ χαιρέτισε μέ τά ἐξῆς λόγια τή δημοσίευση αὐτοῦ τοῦ νόμου: «Ὁ Ἀστικός Κώδικας τόν ὅποιο ἀνήκουν τά καινούργια κείμενα θέτει τήν ἀρχή ὅτι ἡ διαπαιδαγώγησι τοῦ ἀνηλίκου ἐξαρτᾶται ἀπό τήν οἰκογένεια». Ἡ ἰδέα αὐτή, γιά τήν ὁποία ἔγινε μεγάλη κριτική στό τέλος τοῦ 19ου αἰώνα, ξαναβρίσκει μιά ζωτική ἀνανέωση ὕστερα ἀπό ἐργασίες πού ἔγιναν σέ διάφορες σχολές ψυχολογίας, μέ τίς ὁποῖες διαπιστώθηκε ἡ σπουδαιότητα τοῦ δεσμοῦ μεταξύ παιδιοῦ καί οἰκογένειας. Μ' αὐτὸν τόν τρόπο, ἡ ἔννοια τῆς «ἐπιτήρησης» ἐξαφανίστηκε ἀπό τό κείμενο καί ἀντί γι' αὐτήν γίνεται λόγος γιά βοήθεια, ὕλική ἢ ἠθική, πού δίνεται στοὺς ἀνηλίκους ἢ στίς οἰκογενεῖς τους, γιά νά μπορέσουν οἱ τελευταῖες κάτω ἀπό τίς καλύτερες συνθήκες νά ἐκπληρώσουν τὰ καθήκοντά τους. Ἐτσι τοῦλάχιστον παρουσιάζεται τό γράμμα καί τό πνεῦμα τοῦ νόμου.

Τά δύο αὐτά διατάγματα μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἀποτελοῦν ἓνα ὁλοκληρωμένο δίκαιο ἀνηλίκων, πού δέν ἐπρόκειτο νά ὑποστεί μεγάλες μεταρρυθμίσεις. Ὡστόσο, μιά σειρά νόμων ἐπέφερε μερικές ἀλλαγές:

Τό διάταγμα τῆς 24ης Μαΐου 1951⁹ εἰσήγαγε τροποποίηση τοῦ διατάγματος τοῦ 1945 καί ὁ νόμος τῆς 4ης Ἰουνίου 1970¹⁰ καί τό διάταγμα τῆς 23ης Δεκεμ-

βρίου τοῦ 1970 εἰσήγαγον τροποποίηση τοῦ διατάγματος τοῦ 1958.

Ὁ πρῶτος νόμος καθιέρωσε ἀφ' ἐνός μέν τήν ἴδρυση ἐνός δικαστηρίου ἀνηλίκων σέ κάθε νομό¹¹—πράγμα πού ἐπέτρεψε τήν καλύτερη εἰδίκευση τοῦ δικαστῆ τῶν ἀνηλίκων—ἀφ' ἑτέρου ἐπανάφερε τόν καταργηθέντα μέ τό διάταγμα τοῦ 1945 θεσμό τοῦ κακουργιοδικείου ἀνηλίκων, τοῦ ὁποίου δυστυχῶς ἡ σύνθεσι δέν διαφέρει πολὺ ἀπό τή σύνθεσι τοῦ κοινού κακουργιοδικείου. Ὁ νόμος τῆς 4ης Ἰουνίου 1970 καί τό διάταγμα τῆς 23ης Δεκεμβρίου τοῦ 1970 δέν ἐπέφεραν οὐσιώδεις ἀλλαγές στό προηγούμενο σύστημα. Τό ἄρθρο 375 τοῦ Γαλλικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικα, σύμφωνα μέ τό νέο νόμο, ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ὅποτε εἶναι δυνατόν, ὁ ἀνήλικος πρέπει νά παραμένει στό φυσικό του περιβάλλον».

Ἐπί πλέον, δέν πρέπει νά παραλείψουμε τό νόμο τῆς 5ης Ἰουλίου 1974 πού μείωσε τό ὄριο τῆς ἀστικής ἐνηλικίωσης σέ 18 χρόνια. Αὐτό εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν δημιουργία πολλῶν προβλημάτων λόγω τῆς ἐξάλειψης τοῦ προληπτικοῦ μέτρου τῆς «παιδαγωγικῆς βοήθειας», σέ ὀρισμένη κατηγορία ἀνηλίκων.

Τό διάταγμα ὁμοῦ τῆς 18ης Φεβρουαρίου 1975 δίνει τό δικαίωμα στοὺς νέους μὴ ἐγκληματίες, 18 ἕως 21 ἐτῶν, πού παρουσιάζουν μεγάλες δυσκολίες κοινωνικῆς προσαρμογῆς, νά ζητήσουν ἀπό τό δικαστῆ ἀνηλίκων τήν ἀνανέωση ἢ τή λήψη μέτρων δικαστικῆς προστασίας. Ὁ δὲ νόμος τῆς 11ης Ἰουλίου 1975,¹² ἐμπνευσμένος ἀπό τό κείμενο τοῦ παραπάνω διατάγματος, πρόσθεσε στό νόμο τοῦ 1945 τό ἄρθρο 16 bis ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ ὁποίου «ἐάν ἦδη ἔχουν ληφθεῖ προληπτικά μέτρα γιά ἓναν ἀνήλικο ἡλικίας 16 ἐτῶν, τό δικαστήριο τῶν ἀνηλίκων ἢ τό κακουργιοδικεῖο ἀνηλίκων μποροῦν ἐπίσης ν' ἀπαγγεῖλουν μέ δικαιολογημένη ἀπόφασι τῆ θέσι αὐτοῦ ὑπὸ δικαστικῆ προστασίας γιά μιά διάρκεια πού δέν ὑπερβαίνει τὰ 5 ἔτη». Σημειώνεται ἐπίσης, ὅτι στήν περίπτωση πού ὁ ἀνήλικος ἔχει εἰσαχθεῖ σ' ἓνα κατά-

11. Μέχρι τό 1951, ὄπῃρε ἓνα δικαστήριο ἀνηλίκων σέ κάθε περιφέρεια. Πρέπει νά σημειωθεῖ ὅτι ἡ Γαλλία ἀποτελεῖται ἀπό 22 περιφέρειες καί 94 νομοῦς.

12. Ὁ νόμος αὐτός τέθηκε σέ ἐφαρμογή τόν Ἰανουάριο τοῦ 1977. Παρουσιάζει ὁμοῦ τεράστιες πρακτικῆς δυσκολίες ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ ἀποφάσεις πρέπει νά λαμβάνονται ἀπό τό δικαστήριο τῶν ἀνηλίκων ἢ τό κακουργιοδικεῖο τῶν ἀνηλίκων καί ὄχι ἀπό τό δικαστῆ τῶν ἀνηλίκων. Ὄντως, στήν πράξι, ἀπό τήν ἀρχή τοῦ 1977 μέχρι σήμερα, πᾶρθκαν μόνο 4 ἀποφάσεις σύμφωνα μέ τό νόμο. Ὁ μικρός αὐτός ἀριθμὸς ἐξηγεῖται ἀπό τό γεγονός ὅτι αὐτὸς ὁ νέος θεσμὸς στή δικονομία εἶναι δύσκολος στό χειρισμὸ του. Ἐτσι, ὁ δικαστῆς μετατρέπει μιά ὑπόθεσι ἐγκληματίας σέ ὑπόθεσι ἀνηλίκου πού παρουσιάζει μεγάλες δυσκολίες κοινωνικῆς προσαρμογῆς καί βάσει αὐτοῦ ἐφαρμόζει ἄλλο νόμο, τό διάταγμα τῆς 18ης Φ. 1975, πού τὸ ἐπιτρέπει νά λάβει μέτρα μόνος του, ἀντὶ νά ληφθοῦν ἀπὸ τό δικαστήριο τῶν ἀνηλίκων ὄχι ἡ κακουργιοδικεῖο. Ἐπειδὴ ὁμοῦ αὐτὴ ἡ κατάστασι δέν εἶναι «ῥηγιή» ἀπὸ τήν ὄψη τῆς «νομιμότητος», ἓνα καινούργιο νομοσχέδιο βρίσκεται ἀπὸ μέλητῆ.

8. *Journal Officiel* τῆς 24ης Δεκεμβρίου 1958, σελ.ΠΙ.769

9. *Journal Officiel* τῆς 25 Μαΐου 1951.

10. *J.O.* τῆς 5 Ἰουνίου 1970, V.C. Colombet, σχόλιο τοῦ νόμου n°70-459 τῆς 4 Ἰουνίου 1970 ἐπὶ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, D.1971, chron.p.1.

στημα, ή παραμονή του εκεί παίρνει τέλος κατά το χρόνο ενηλικίωσης, εκτός αν ο ενδιαφερόμενος ζητήσει την παράτασή της.

3.2. Χαρακτηριστικά του συστήματος της δικαστικής λειτουργίας

Τό σύστημα διαπνέεται από πνεύμα ανθρωπιάς και κατανόησης. Ο δικαστής συχνά καταφεύγει, ανάλογα με την υπόθεση, στις συμβουλές των ειδικών των ανθρωπίνων επιστημών (ψυχιάτρων, ψυχολόγων και παιδαγωγών).

Μ' άλλα λόγια, τό κλίμα εμπιστοσύνης πού κυριαρχεί κάνει τόν ανήλικο νά πιστέψει ότι οι άνθρωποι πού κατατιώνονται μέ τήν υπόθεσή του φροντίζουν γιά τό καλό του· αυτό δημιουργεί ένα κλίμα διαλόγου. Η ευελιξία πού υπάρχει στή δικονομία επιτρέπει τή συνεχή προσαρμογή των μέτρων στήν κατάσταση του ανηλίκου και τέλος, τό γεγονός ότι ό ίδιος δικαστής παρακολουθεί τήν υπόθεση από τήν άρχή μέχρι τό τέλος δημιουργεί μία συνοχή και διευκολύνει τή λήψη των σωστών αποφάσεων. Πρέπει επίσης νά σημειωθεί ότι ή διαδικασία τού επ' αυτοφώρω άδίκηματος δέν εφαρμόζεται επί υποθέσεων ανηλίκων.

3.3. Διοργάνωση του δικαστικού μηχανισμού

Η διαδικασία λοιπόν του θέματος των ανηλίκων είναι μία ειδική διαδικασία και τά όργανα της είναι τά εξής: ό δικαστής ανηλίκων, τό δικαστήριο των ανηλίκων, τό έφετείο ανηλίκων και τό κακουργιοδικείο ανηλίκων.

Ο δικαστής ανηλίκων εκλέγεται μεταξύ των δικαστών του πρωτοδικείου της περιφέρειας όπου έδρεύει τό δικαστήριο των ανηλίκων, γιά δύο χρόνια, μέ βάση τις ικανότητές του και τό ενδιαφέρον τό οποίο εκδηλώνει γιά τά προβλήματα της νεότητας. Είναι άρμόδιος νά δικάζει τά πταίσματα της 5ης τάξης¹³ και τά πλημμελήματα πού έχουν διαπραχθεί από ανηλίκους μέχρι και 18 έτών. Επί πλέον, τό δικαίωμα νά άποστέλλει τήν υπόθεση στό δικαστήριο ανηλίκων, αν τό κρίνει σκόπιμο. Στήν περίπτωση πού δικάζει ό ίδιος, άπαγγέλλει μόνο μέτρα διαπαιδαγώγησης ή επίβλεψης (δηλαδή, τοποθέτηση στήν οικογένεια ή σε άλλο πρόσωπο και θέση υπό επίμελειαν), πού δέν συνεπάγονται τοποθέτηση σε δημόσιο ή ιδιωτικό κατάστημα της Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης.

Τό δικαστήριο ανηλίκων συγκροτείται από ένα δικαστή ανηλίκων ως πρόεδρο και δύο πάρεδρους μη δικαστές, πού εκδηλώνουν ενδιαφέρον γιά τά προβλήματα των νέων και πού τούς χαρακτηρίζει υπευθυνότητα. Τό δικαστήριο αυτό είναι άρμόδιο νά δικάζει σε πρώτο βαθμό τά πταίσματα της 5ης τάξης πού τιμωρούνται μέ ποινή φυλάκισης πάνω από 10 ήμέρες ή χρηματική ποινή πάνω από 600 γαλλικά φράγκα, τά πλημμελήματα πού έχουν διαπραχθεί από ανηλίκους 18 έτών, όπως επίσης και τά κακουργήματα πού έχουν διαπραχθεί από ανηλίκους μέχρι και 15 έτών. Επιβάλλει επίσης διάφορα μέτρα διαπαιδαγώγησης, μέτρα πού συνεπάγονται τήν τοποθέτηση σε δημόσιο ή ιδιωτικό κατάστημα της Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης, όπως επίσης και ποινές.

Τό έφετείο ανηλίκων τό οποίο έχει άρμοδιότητα νά δικάζει σε δεύτερο βαθμό τις άποφάσεις του πταισματοδικείου, του δικαστή ανηλίκων και του δικαστηρίου ανηλίκων, συγκροτείται από τρεις συμβούλους, άπ' τούς όποιους ό ένας, ό όποιος εκτελεί χρέη προέδρου, είναι αντιπροσωπευτικός σύμβουλος προστασίας του παιδιού (conseiller délégué à la protection de l'enfance).

Τό κακουργιοδικείο ανηλίκων άποτελείται από ένα σύμβουλο έφετείου ως πρόεδρο, από δύο πάρεδρους οι όποιοι εκλέγονται—εκτός αν δηλώσουν άδυναμία—μεταξύ των δικαστών ανηλίκων της άρμοδιότητας του έφετείου, και από 9 ενόρκους, άπλούς πολίτες, πού εκλέγονται μέ κλήρωση από τόν κατάλογο των ενόρκων του κοινού κακουργιοδικείου, τό οποίο είναι άρμόδιο νά δικάζει μόνο τά κακουργήματα τά διαπραχθέντα από ανηλίκους ηλικίας 16 έως 18 έτών. Έπειδή όμως ή σύνθεσή του είναι όπως τού κοινού κακουργιοδικείου, μπορεί νά δικάσει και τούς ενηλικίους συναυτουργούς ή συνεργούς των ανηλίκων, έφ' όσον έτσι άποφάσισε τό δικαστικό συμβούλιο.

Σχετικά μέ τούς σε ήθικό κίνδυνο ανηλικούς, τό άρθρο 375 του Γαλλικού Άστικού Κώδικα δίνει άρμοδιότητα στό δικαστή ανηλίκων νά λάβει μέτρα «παιδαγωγικής βοήθειας» γιά τούς ανηλικούς των όποιών ή ύγεια, ή ασφάλεια, ή ήθικη και ή διαπαιδαγώγηση κινδυνεύουν. Υπευθυνόμαστε ότι ό τρόπος μεταχείρισης των ανηλίκων εγκληματιών και των σε ήθικό κίνδυνο» πραγματοποιείται μέ βάση τις ίδιες άρχές και στά ίδια άναμορφωτικά καταστήματα.

Τελειώνοντας τό κεφάλαιο αυτό, συνοψίζουμε τις βασικές άρχές της δικαιοσύνης πού εφαρμόζεται στους ανηλικούς: ειδική διαδικασία, ειδικά δικαστήρια, προτεραιότητα στήν εξέταση της προσωπικότητας του ανηλίκου, εξαιρετική έλαστικότητα των παιδαγωγικών μέτρων και γενικά μία «δυναμική» γιά τήν κατανόηση του προβλήματος των κοινωνικά άπροσάρμοστων παιδιών.

13. Art. R. 40 du Code Pénal.

4. μεταχείριση

4.1. Διοργάνωση

Στὴ μεταχείριση τῶν ἀνηλίκων, ὅπως καὶ σὲ ἐκείνη τῶν ἐνηλίκων, μεσολαβεῖ κατ' ἀρχὴν ἓνα ὄργανο διοικητικό, ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως (La Direction de l'Education Surveillée) καὶ ἓνα δικαστικό, ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων.¹⁴ Συνεργάζονται ἐπίσης στὴ μεταχείριση ἐκτός ἀπὸ τοὺς παιδαγωγούς, τοὺς ἐπιμελητές καὶ τοὺς ἀπλούς ἰδιώτες, διάφορα ἰδιωτικά καταστήματα.

4.1.1. Ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγή

4.1.1.1. Ρόλος τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως: Ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως, ποὺ εἶναι μία ἀπὸ τίς δέκα Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης καὶ ποὺ δημιουργήθηκε μὲ τὸ νόμο τῆς 13ης Σεπτεμβρίου 1945, ἀναλαμβάνει νὰ ἀπαντήσει στὸ σύνολο τῶν ἐρωτήσεων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν προστασία τῆς νεότητος. Καθοδηγεῖ δηλαδή τίς μελέτες, συμπράττει στὴ σύνταξη τῶν νόμων γιὰ τὴν πρόληψη καὶ μεταχείριση τῶν ἀνηλικῶν ἐγκληματιῶν, καὶ συμμετέχει στὶς διάφορες δραστηριότητες ποὺ ἀφοροῦν τὴν προστασία τῶν νέων. Ἐπιτυγχάνει τὴν ἀναδιπλωμένη ἀναπαιδαγωγὴ τῶν ἀνηλικῶν ἐγκληματιῶν καὶ τῶν «σὲ ἠθικὸ κίνδυνο» τῶν διάφορα καταστήματα καὶ τίς ὑπηρεσίες τοῦ δημόσιου τομέα, καὶ μὲ τὸν ἐλέγχου ποὺ πραγματοποιεῖ στὰ καταστήματα καὶ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, τὴν ἀναμόρφωσή τους. Διαχειρίζεται τὰ καταστήματα, τίς ὑπηρεσίες καὶ τὰ καταστήματα τοῦ δημόσιου τομέα καὶ διοικεῖ τὸ προσωπικὸ τους. Ὅργανώνει σεμινάρια ἐπιμόρφωσης γιὰ τοὺς δικαστὲς ἀνηλίκων καὶ συγκεντρώνει ὁποιοδήποτε στοιχεῖο ποὺ μπορεῖ νὰ βοηθήσει στὴν ἀναπληρωματικὴ μόρφωση τῶν παιδαγωγῶν καὶ τῶν ἐπιμελητῶν ἀνηλίκων. Λαμβάνει ἐπίσης μέρος διὰ τῶν ὀργάνων τῆς ἐπιτροπῆς ἐλέγχου δημοσιευμάτων προορισμένων γιὰ τὴν νεότητα, στὴν ἐπιτροπὴ κινηματογραφικοῦ ἐλέγχου, καθὼς ἐπίσης καὶ στὶς ἐργασίες διαφόρων διεθνῶν ὀργανισμῶν.

4.1.1.2. Ὅργανωση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως: Ἀυτὲς οἱ διάφορες λειτουργίες ποὺ ἔχει ἀναλάβει ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως εἶναι διαμοιρασμένες σὲ τέσσερα γραφεῖα τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας. Τὸ πρῶτο γραφεῖο εἶναι ἐπιφορτισμένο μὲ τὴν ἐξεύρεση μεθόδων καὶ τὴν ἐκπόνηση μελετῶν θεωρητικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν, καὶ ἰδιαίτερα μὲ τίς ἐργασίες τοῦ Κέντρου ἐπιμόρφωσης καὶ Ἐρευνῶν τῆς Ἐποπτευόμενης Δια-

παιδαγωγώσεως. Τὸ δεύτερο γραφεῖο, ποὺ ἀναλαμβάνει τὴ δικαστικὴ προστασία, ἐξασφαλίζει τὴ συνεργασία τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως μὲ τὰ δικαστήρια ἀνηλίκων. Τὸ τρίτο γραφεῖο, τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν διοικητικῶν λειτουργιῶν, εἶναι εἰδικά ἐπιφορτισμένο μὲ τὴν διοικητικὴ διαχείριση. Τέλος, τὸ τέταρτο γραφεῖο, τῶν ἰδιωτικῶν ἰδρυμάτων, ἔχει τὴν ὑποχρέωση νὰ ἐλέγχει τὴ λειτουργία τους καὶ νὰ τοὺς παρέχει τὴν ἀπαιτούμενη οἰκονομικὴ ἐνίσχυση.

a) Τὸ κέντρο Ἐπιμόρφωσης καὶ Ἐρευνῶν τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως

Τὸ Κέντρο Ἐπιμόρφωσης καὶ Ἐρευνῶν τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως δημιουργήθηκε τὸ 1952 στὸ Vaucresson. Ἡ δραστηριότητά του εἶναι διπλή: πρῶτα ἀπ' ὅλα ὀργανώνει σεμινάρια ἐπιμόρφωσης γιὰ τοὺς δικαστὲς ἀνηλίκων, τοὺς ἐπιμελητὲς ἀνηλίκων, τοὺς παιδαγωγούς κτλ., ὅπως ἐπίσης καὶ γιὰ τοὺς ξένους ποὺ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ προβλήματα τῆς νεότητος καὶ ἔχουν ἀνάλογη μόρφωση. Εἴχαμε τὴν εὐκαιρία, προσωπικά, νὰ πάρουμε μέρος γιὰ καιρὸ στὶς πάρα πάνω δραστηριότητες καὶ νὰ ἐπισκεφθοῦμε διάφορα δημόσια ἢ ἰδιωτικά καταστήματα, γιὰ νὰ ἐλέγξουμε ἀπὸ κοντὰ τὴν ὀργάνωση καὶ λειτουργία τοῦ συστήματος.

Στὴ συνέχεια—καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴ δεύτερη μορφή τῆς δραστηριότητάς του—τὸ Κέντρο τοῦ Vaucresson εἶναι ἓνα ἐν ἐνεργείᾳ κέντρο ἐγκληματολογικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐρευνῶν εἰδικευμένο στὰ προβλήματα τῆς νεότητος. Οἱ ἐρευνες αὐτὲς γίνονται κατὰ τέτοιον τρόπο, ὥστε νὰ συντελέσουν στὴν ἐξεύρεση μίας προληπτικῆς πολιτικῆς στὸ θέμα τῆς ἐγκληματικότητας τῶν ἀνηλίκων, νὰ τελειοποιήσουν τίς μεθόδους ἀναδιπλωμένης καὶ νὰ προσάγουν τὴν μόρφωση τῶν παιδαγωγῶν.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ, πέντε ὀμάδες ἐρευνητῶν, κάθε μιά ἀπὸ τίς ὁποῖες ἀποτελεῖ ἓνα χωριστὸ τομέα, εἶναι ἐπιφορτισμένες νὰ μελετοῦν συνεχῶς τὰ ἐξῆς θέματα:

- τοὺς τύπους καὶ τοὺς παράγοντες τῆς κοινωνικῆς προσαρμογῆς καὶ τῆς ἐγκληματικότητας τῶν νέων,
  - τίς μεθόδους τῆς παιδαγωγικῆς καὶ δικαστικῆς ἐπέμβασης,
  - τὰ ἀποτελέσματα τῶν παρὰ πάνω ἐπεμβάσεων,
  - τίς μεθόδους ἐπιμόρφωσης τοῦ παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγώσεως καὶ εἰδικότερα τὴν χρησιμοποίησιν τῆς μεθόδου τῆς «δυναμικῆς τῆς ὀμάδας» (dynamique de groupe), καὶ τέλος
  - τὸ κόστος τῆς ἐγκληματικότητας τῶν νέων.
- Τὰ ἀποτελέσματα τῶν πάρα πάνω ἐρευνῶν δημοσιεύονται σὲ συγγράμματα ποὺ εἶναι ἐκδοσι τοῦ ἴδιου τοῦ Κέντρου. Οἱ ἐρευνες εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθεῖ σιγά-σιγά μιά σταθερὴ ἀντί-

14. Ἄν θέτομε τὴν περιγραφή τῆς μεσολάβησης τοῦ δικαστῆ ἀνηλίκων σὲ δεύτερη θέση σὲ σχέση μὲ τὸ διοικητικό, εἶναι γιὰτις σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων ἔχει ρόλο ἐπιτελείας γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων ἀπὸ τὰ διοικητικά ὄργανα καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν μέτρων αὐτῶν.

ληψη γιά τήν αναδιαπαιδαγώγηση τών ανηλίκων, πού βοηθάει τόν ανήλικο ν' αναπτύξει τήν ιδέα τής προσωπικής εθύνης, και πού τόν οδηγεί σέ μιá γε- νική και επαγγελματική μόρφωση.

β) Διαχείριση τού δημόσιου τομέα

“Όπως ήδη αναφέρθηκε, ή Έποπτευόμενη Διαπαι- δαγώγηση έχει τή διαχείριση όλων τών καταστημά- των και υπηρεσιών πού ανήκουν στό δημόσιο τομέα. Έλέγχει δηλαδή τέσσερις περιφερειακές αντιπρο- σωπίες και σαράντα πέντε νομαρχιακές υπηρεσίες.

Τό 1945, ό τομέας αυτός περιελάμβανε 10 οικο- τροφεία (internats) σέ δλόκληρη τή Γαλλία και κα- μιá υπηρεσία σέ «άνοιχτό χώρο». Σήμερα, σύμφωνα μέ τά έπίσημα στοιχεία τού Κέντρου Έπιμόρφωσης και Έρευνών τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγη- σης, ό αριθμός τών οικοτροφείων άνέρχεται σέ 30, αλλά πλάι σ' αυτά ύπάρχουν διάφορες έστίες και υπηρεσίες διαπαιδαγώγησης «σε άνοιχτό χώρο». Γενικά, ή Έποπτευόμενη Διαπαιδαγώγηση, σύμ- φωνα μέ τίς τελευταίες στατιστικές (έτος 1976), δια- θέτει 291 δημόσια καταστήματα, διασκορπισμένα σέ 21 περιφέρειες. Ό ακόλουθος πίνακας παρουσιάζει τό σύνολο τού αριθμού κάθε τύπου καταστήματος γιά τό έτος 1976.

‘Ο «έξοπλισμός» τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης τήν 1η ‘Ιανουαρίου 1976

Τύπος καταστημάτων	Αριθμός
Δημόσια Κέντρα Παρατήρησης τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης	1
Έπαγγελματικά Οικοτροφεία τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης	4
Ειδικά Ίδρύματα τής Έποπτευόμενης Διαπαιδ.	23
Οικοτροφεία Ειδικά μένα γιά ανηλικούς σχολικής ηλικίας	1
Υπηρεσία Γνωμοδότησης Παιδαγωγικού Προσα- νατολισμού	63
Έστίες Παιδαγωγικής Δράσης	61
Υπηρεσία Τοποθέτησης σέ Οικογένειες	4
Υπηρεσία Έκπαιδευτικού Προσανατολισμού	10
Υπηρεσία Έποπτευόμενης Έλευθερίας	122
Σύνολο	291

Έπί πλέον, σέ διάφορους νομούς, βρίσκονται στό στάδιο τής ίδρυσης 21 παιδαγωγικοί «έξοπλισμοί» τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης, δηλαδή 10 έστίες παιδαγωγικής δράσης, 7 κέντρα προσανατο- λισμού και παιδαγωγικής δράσης και 4 ειδικά οικο- τροφεία τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης.

Πάντως, είτε πρόκειται γιά καταστήματα είτε γιά υπηρεσίες, δέν γίνεται σαφής διαχωρισμός τής παρατήρησης και τής αναδιαπαιδαγώγησης. Στήν πραγματικότητα, οι δύο λειτουργίες συνυπάρχουν σέ όλα τά καταστήματα και υπηρεσίες. Παρ' όλα αυτά, ή έξειδίκευση είναι αισθητή σέ όρισμένα, σέ σχέση μέ τή μιá ή τήν άλλη λειτουργία.

‘Ο δημόσιος τομέας σήμερα τείνει πρός τή δημι- ουργία κέντρων προσανατολισμού και παιδαγωγι- κής δράσης (centres d'orientation et d'action éduca- tive COAE), στό όποία ανήκουν οι υπηρεσίες γνω- μοδότησης παιδαγωγικού προσανατολισμού (con- sultation d'orientation éducative COE) και οι έστίες παιδαγωγικής δράσης (foyers d'action éducative FAE). Τά παραπάνω κέντρα αναλαμβάνουν ένα όρι- σμένο αριθμό ανηλίκων, άρκετά περιορισμένο, κατά τή διάρκεια τής ανάκρισης, πού τούς εξασφαλίζει τήν παρατήρηση και τήν αναδιαπαιδαγώγηση γιά τρεις μήνες περίπου. Μετά τήν έκδοση τής άπόφα- σης και μέ βάση τίς παρατηρήσεις πού έγιναν, τόν ανήλικο τόν έμπιστευονται σέ ειδικά καταστήματα τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης ή σέ έστίες παιδαγωγικής δράσης. ‘Η σημερινή τάση δηλαδή στήν αναδιαπαιδαγώγηση τών νέων είναι ή δημι- ουργία μικρών πολυκλαδικών έστιών.

γ) Έλεγχος επί τού ιδιωτικού τομέα

‘Η Έποπτευόμενη Διαπαιδαγώγηση άσκει έλεγχο στόν ιδιωτικά καταστήματα, ή δυναμικότητα τών όποιών σέ οικοτροφεία είναι κατά 10 φορές περίπου μεγαλύτερη από κείνη τού δημόσιου τομέα. Τά καταστήματα αυτά, γνωστά μέ τό όνομα ιδιωτικός τομέας, δημιουργούνται μέ ιδιωτική πρωτοβουλία και δέν εξαρτώνται από τό κράτος, γιατί αυτό δέν έπεμβαίνει κατ' εθείαν στή διαχείρισή τους. Διευ- θύνονται από ιδιώτες ή διάφορες φιλανθρωπικές έταιρείες. Όπως θά δούμε στό αντίστοιχο κεφάλαιο, ό έλεγχος τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης σέ αυτά τά καταστήματα γίνεται πρώτα κατά τό στάδιο τής σύστασής τους, όποτε είναι άπαραίτητη ή συγ- κατάθεση τού ‘Υπουργού Δικαιοσύνης γιά τό έγ- κυρο τής ιδρυτικής πράξης, και άργότερα κατά τή λειτουργία τους πάνω στόν τρόπο διαπαιδαγώγησης τών ανηλίκων. Αύτός ό έλεγχος γίνεται από τίς δι- καστικές έξουσίες (ειδικά τό δικαστή ανηλίκων) και από άντιπροσώπους τής Έποπτευόμενης Διαπαιδα- γώγησης (ειδικά από τούς έλεγκτές τής). Τά κατα- στήματα αυτά δέν μπορούν νά δεχθούν ανηλικούς εγκληματίες, παρά μόνο ύστερα από έξουσιοδότηση τού νομαρχη και σύμφωνη γνώμη τού δικαστή ανη- λίκων.

4.1.2. ‘Ο δικαστής ανηλίκων

Οί άρμοδιότητές του σχετικά μέ τή μεταχείριση τών ανηλίκων είναι ποικίλες:

α) Ποινικές άρμοδιότητες

“Όπως γνωρίζουμε, ό δικαστής ανηλίκων δέν έχει μόνο τήν έξουσία νά άνακρίνει, νά δικάζει, μέσα στό πλαίσιο τής άρμοδιότητάς του, και νά επιβάλλει διάφορα παιδαγωγικά μέτρα (δπως τήν παράδοση τού ανηλίκου εγκληματία στόus γονείς του, στόν

κηδεμόνα του, σὲ πρόσωπο πού εἶχε τὴν ἐπιβλεψὴ του, σὲ πρόσωπο ἄξιο ἐμπιστοσύνης, ἢ τῆ θέσι ὑπὸ ἐπιμέλεια μέχρι τὴν ἐνηλικίωσή του). Ἔχει ἐπίσης τὴν ἐξουσία—κι ἐδῶ ἀποτελεῖ ἓνα ὄργανο τῆς μεταχειρίσεως—νά τροποποιεῖ, σὲ κάθε στιγμῆ, τὰ ἤδη ἐπιβληθέντα στὸν ἀνήλικο μέτρα τοποθέτησης ἢ φύλαξης. Παρ' ὅλα αὐτὰ, τὸ δικαστήριον τῶν ἀνηλίκων εἶναι τὸ μόνο ἀρμόδιο νὰ λαμβάνει, σχετικὰ μὲ τὸν ἀνήλικο πού βρίσκεται ὑπὸ τὴν προστασία τῶν γονέων, τοῦ κηδεμόνα κτλ., μέτρα τοποθέτησής του σὲ δημόσιο ἢ ἰδιωτικὸ ἀναμορφωτικὸ κατάστημα, σὲ ἱατρικὸν κατάστημα ἢ σὲ εἰδικὸ οἰκοτροφεῖο γιὰ ἀνηλίκους ἐγκληματίες σχολικῆς ἡλικίας.

β) Ἀρμοδιότητες δικαστικῆς προστασίας

Ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων ἔχει τὴν ἐξουσία νὰ ἐπιβάλλει μέτρα «παιδαγωγικῆς βοήθειας» στοὺς ἀνηλίκους τῶν ὁποίων ἡ ὑγεία, ἡ ἀσφάλεια, ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ διαπαιδαγώγησις κινδυνεύουν.

Ὅπως εἶδαμε παραπάνω,¹⁵ σύμφωνα μὲ τὸ διάταγμα τῆς 18ης Φεβρουαρίου 1975, ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων μπορεῖ, ὕστερα ἀπὸ αἴτησι τοῦ ἀνηλίκου ἢ τοῦ ἐνηλίκου 18 ἕως 21 χρόνων, πού παρουσιάζουν μεγάλες δυσκολίες κοινωνικῆς προσαρμογῆς, καὶ μὲ τὴ σύμφωνη γνώμη τους, νὰ ἐπιβάλλει ἓνα ἢ περισσότερα μέτρα δικαστικῆς προστασίας, ὅπως π.χ. μέτρα παρατήρησις ἀπὸ μιά ὑπηρεσία γνωμοδότησης, μέτρα παιδαγωγικὰ σὲ «ἀνοιχτὸ χῶρον», τὴν παραμονὴ ἢ τὴν εἰσαγωγὴ σὲ εἰδικὸν κατάστημα πού ἐξασφαλίζει λειτουργίες παραχρῆς στέρησις, προσανατολισμὸς, διαπαιδαγώγησις ἢ ἐπαγγελματικῆς μόρφωσις. Τὰ παραπάνω μέτρα μέτρα παίρνουν τέλος, μὲ τὴν ἐκπνοὴ τῆς προθεσμίας πού εἶχε ὀρισθεῖ εἴτε μὲ τὴ συμπλήρωσι τοῦ 21ου ἔτους τῆς ἡλικίας τοῦ ἐνδιαφερομένου, εἴτε ὅταν τὸ ζητήσει ὁ ἴδιος μετὰ τὴν ἐνηλικίωσι.

Τέλος, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο τῆς 11ης Ἰουλίου 1975, ὅταν τὸ δικαστήριον ἀνηλίκων ἢ τὸ κακουργιοδικεῖο ἀνηλίκων ἔχουν θέσει ἓνα ἀνήλικο 16 ἔτων ὑπὸ δικαστικὴν προστασία, μέσα στὸ πλαίσιο τῆς ἀπόφασίς αὐτῆς, ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων μπορεῖ σὲ κάθε στιγμῆ καὶ μέχρι νὰ ἐκπνεύσι ἡ καθορισμένη προθεσμία, νὰ ὀρίσει ἓνα ἢ περισσότερα μέτρα προστασίας, βόηθειαις, ἐπιβλεψῆς καὶ διαπαιδαγώγησις. Μπορεῖ ἐπίσης, κάτω ἀπὸ τοὺς ἴδιους ὅρους, νὰ καταργῆσει ἓνα ἢ περισσότερα ἀπὸ τὰ μέτρα πού ἔχουν ἐπιβληθεῖ στὸν ἀνήλικο, ἢ νὰ θέσει τέρμα τῆς δικαστικῆς προστασίας, πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τὸ ὀριζόμενον ἀπὸ τὸ νόμο.

γ) Διοικητικῆς ἀρμοδιότητες

Ποινικὸς καὶ ἀστικὸς δικαστὴς, ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων εἶναι ἓνας πραγματικὸς διοικητικὸς διευθυν-

15. Βλέπε σελίδα 390

τῆς στῆ μεταχειρίσει τῶν ἀνηλίκων. Διευθύνει, μέσα στὴν περιφέρειά του, τὴν ὑπηρεσία τῶν ἐπιμελητῶν ἀνηλίκων, τὴν ὑπηρεσία ἱατρο-ψυχολογικῶν ἐξετάσεων καὶ τὴν ὑπηρεσία κοινωνικῶν λειτουργῶν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἔχει ὑποχρέωσι νὰ ἐπισκέπτεται τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ καταστήματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησις τῆς περιφέρειάς του καὶ νὰ ἐλέγχει τὸν τρόπο λειτουργίας τους. Ὅφειλε δὲ ν' ἀποστέλλει στὸ Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης ἔκθεσι τῶν ἐκάστοτε ἐπισκέψεών του.

4.2. Λειτουργία

4.2.1. ... ἀπὸ τίς κοινέσι φυλακές στίς μικρές ἐστίσις παιδαγωγικῆς δράσεως...

Ἡ ἰδέα τῆς ἀναδιαπαιδαγώγησις, πού εἶναι σήμερα ἢ τοῦ θετικῶ γαλλικοῦ δικαίου, χρειάστηκε ἄρκετὸ χρονικὸ διάστημα γιὰ νὰ ἐπικρατήσει.

Βέβαια, σύμφωνα μὲ τὸ Γαλλικὸ Ποινικὸ Κώδικα τοῦ 1810, ὁ δικαστὴς ἐξέταζε ἂν ὁ ἀνήλικος γινώριζε ἢ ὄχι τὸν ἄδικο χαρακτῆρα τῆς πράξεως του, ἐκεῖνο ὅμως πού ἔχει σημασία εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι καὶ στίς δύο περιπτώσεις (εἴτε γινώριζε εἴτε ὄχι τὸν ἄδικο χαρακτῆρα τῆς πράξεως του) κλεινοῦσαν στίς φυλακές στίς ὁποῖες κρατοῦνταν οἱ ἐνήλικοι. Γιὰ νὰ ἀποφευχθοῦν τὰ γινωστὰ ἀποτελέσματα τῆς συνύπαρξις τῶν δύο κατηγοριῶν ἐγκληματιῶν, καὶ τῆς διαφθορᾶς τῶν φυλακῶν, ὁ νόμος τῆς 5ης Αὐγούστου τοῦ 1850 δημιούργησε εἰδικὰ καταστήματα γιὰ τοὺς ἀνηλίκους, τίς σωφρονιστικῆς ἀποικίαις, στίς ὁποῖες ἐφαρμόζονταν μιά ἠθικὴ, θρησκευτικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ διαπαιδαγώγησι πού κατηύθυνε τὰ παιδιὰ στὸν ἀγροτικὸν τομέα. Παρ' ὅλη τὴν ἀλλαγὴ τοῦ πλαισίου, ἡ μεταχειρίσει δὲν ἦταν περισσότερο ἐποικοδομητικὴ. Ἔτσι, ὁ νόμος τῆς 19ης Ἀπριλίου τοῦ 1898 ἔδωσε τὴ δυνατότητα στὸν κοινὸ ἀνακριτὴ νὰ ἐμπιστευθεῖ τὴ φύλαξι τοῦ ἀνηλίκου ἐγκληματία στοὺς γονεῖς του, σ' ἓνα πρόσωπο, σ' ἓνα φιλανθρωπικὸ ἴδρυμα ἢ στῆ «Δημόσια Πρόληψι» (Assistance Publique). Στὴν πραγματικότητα ὅμως, τὸ σύστημα μεταχειρίσεως τῶν ἀνηλίκων ἄλλαξε μὲ τὴν οὐσιαστικὴ τροποποίησι τοῦ ποινικοῦ κώδικα τοῦ 1810, πού ἐπέφερε ὁ νόμος τῆς 22ας Ἰουλίου 1912, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον κατήργησε τὸ κριτήριον τῆς διάκρισις γιὰ τοὺς ἀνηλίκους μέχρι καὶ 12 ἔτων, ἀλλὰ ἐπὶ πλέον ἔδωσε τὴ δυνατότητα στὸ δικαστὴ ἀνηλίκων νὰ ἀπαγγεῖλει μέτρα διαπαιδαγώγησις καὶ περίθαλψις στοὺς ἀνηλίκους 13 ἕως καὶ 18 ἔτων. Τὸ διάταγμα δὲ τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945, μὲ τὴν εἰσαγωγὴ τῆς ἀρχῆς τῆς «εἰκαζόμενης ποινικῆς ἀνευθυνότητος» ὅλων τῶν ἀνηλίκων μέχρι καὶ 18 ἔτων, κατέστησε τὴν ἀναδιαπαιδαγώγησι τὸν κυριότερον τρόπο μεταχειρίσεως τους.

Ἐπενθυμίζουμε ὅτι, σύμφωνα μέ τό παραπάνω διάταγμα (1945),¹⁶ ὅπως μέ τό διάταγμα τοῦ 1958,¹⁷ ὑπάρχει κοινή μεταχείριση τῶν δύο κατηγοριῶν ἀνηλίκων (ἐγκληματιῶν καί «σέ ἠθικό κίνδυνο»), καί τά μέτρα διαπαιδαγώγησης εἶναι τά ἑξῆς: ἀνάθεση τοῦ ἀνηλίκου στοῦς γονεῖς του, στόν κηδεμόνα του, σέ πρόσωπο πού εἶχε τό δικαίωμα προστασίας του ἢ σέ πρόσωπο ἄξιο ἐμπιστοσύνης: ἐπίσης, τοποθέτησή του σ' ἓνα δημόσιο ἢ ἰδιωτικό κατάστημα διαπαιδαγώγησης ἢ ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης, σέ ἓνα ἱατρικό ἢ ἱατρο-παιδαγωγικό κατάστημα νόμιμα ἐξουσιοδοτημένο, εἴτε ἀποστολή σ' ἓνα ὄργανισμὸ κοινωνικῆς βοήθειας τοῦ παιδιοῦ.¹⁸ Ἐπίσης, ὅταν πρόκειται γι' ἀνήλικο ἐγκληματία, ἡ τοποθέτησή του σέ εἰδικὸ οἰκοτροφεῖο γι' ἀνήλικους σχολικῆς ἡλικίας (ἂν ὁ ἀνήλικος εἶναι μικρότερος τῶν 13 ἐτῶν) ἢ ἡ τοποθέτησή σ' ἓνα δημόσιο κατάστημα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης (ἂν ὁ ἀνήλικος εἶναι μεγαλύτερος τῶν 13 ἐτῶν).

Ὅπως εἶδαμε, ἡ ἐξέλιξη πού ὑπαγορεύτηκε ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς μὴ διακοπῆς τῆς παιδαγωγικῆς λειτουργίας καθὼς καὶ τῆς διατήρησης τοῦ ἀνηλίκου σὸ φυσικὸ τὸν περιβάλλον, ὀδήγησε τὴ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης νὰ δημιουργήσει ἐστῆς παιδαγωγικῆς δράσης μέσα στὶς πόλεις. Αὐτὸς ὁ τύπος ἐστῆων ἀπόκτησε μὴ πρωτοφανῆ σπουδαιότητα γιὰ τὴ διαπαιδαγώγηση τῶν νέων καὶ ἀποτελεῖ σήμερα τὸ βασικὸ ἐξοπλισμὸ πού πρέπει νὰ διαθέτει κάθε δικαστήριον ἀνηλίκων. Ἡ ἐξέλιξη αὐτῶν τῶν ἐστῆων γίνεται σὲ βάρος τῶν ἐπαγγελματικῶν οἰκοτροφειῶν, τῶν ὁποίων ὁ τρόπος διαπαιδαγώγησης, στηριζόμενος στὴν ἐπαγγελματικὴ κατάρτιση, δὲν ἔχει τὴν ἀξία πού προβλέπει ὁ νόμος. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ, τὰ οἰκοτροφεῖα αὐτὰ μετατράπηκαν, ἐκτὸς ἀπὸ μερικά, σέ εἰδικὰ ἱδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης, πού λειτουργοῦν μέ βάση νέους κανόνες μεταχείρισης, καὶ πού εἶναι προορισμένα νὰ δέχονται ἀνηλίκους τῶν ὁποίων ἡ ἀναδιπαιδαγώγηση προϋποβλεπτεῖ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ συνήθη διάρκεια καὶ ὕλικα μέσα περισσότερο σημαντικά. Τὸ ἴδιο συμβαίνει, ὅπως θὰ δοῦμε, καί μέ τὰ κέντρα παρατήρησης πού μετατράπηκαν καὶ αὐτὰ μέ τὴ σειρά τους σέ εἰδικὰ ἱδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης. Ἔτσι, μέ

τὴν προοδευτικὴ ἐξαφάνιση τῶν παραπάνω ἱδρυμάτων (δηλ. τὰ ἐπαγγελματικὰ οἰκοτροφεῖα καὶ τὰ κέντρα παρατήρησης) καί μέ τὴν ἐμφάνιση σέ μεγάλη κλίμακα τῶν ἐστῆων παιδαγωγικῆς δράσης, παρατηρεῖται μὴ οὐσιώδης ἐξέλιξη τῶν ἀναμορφωτικῶν ἱδρυμάτων, ἐξέλιξη πού ἀφορᾷ τὶς δομές, τὰ παιδαγωγικὰ μέσα καὶ γενικὰ τοὺς τρόπους μεταχείρισης τῶν ἀνηλίκων.

Ὅστόσο δὲν πρέπει νὰ ἀγνοηθεῖ ἡ μελέτη τῶν παραπάνω ἱδρυμάτων μέ τὴ δικαιολογία ὅτι δὲν θὰ ὑπάρχουν σέ λίγα χρόνια, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ὅτι θὰ μᾶς βοηθήσει στό νὰ γίνουν πιὸ κατανοητὲς οἱ κριτικὲς πού ἀφοροῦν τὸν τρόπο λειτουργίας τους καί πιὸ προσιτὰ τὰ προβλήματα πού προκύπτουν ἀπὸ τὴ μετατροπὴ τους σέ καινούργια κατστήματα.

4.2.2. Πρόσφατη μεταβατικὴ κατάσταση

4.2.2.1. Κέντρα παρατήρησης

α) Σκοπὸς

Σύμφωνα μέ τὸ διάταγμα τῆς 20ῆς Ἰουλίου 1950, ἡ παραμονὴ τῶν ἀνηλίκων στὰ κέντρα παρατήρησης ἔχει σάν σκοπὸ:

- τὴν παραμονὴ τους καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς διαδικασίας, μέχρις ὅτου ἡ ἐκτέλεση τῆς ὀριστικῆς ἀπόφασης γίνῃ δεκτὴ.
- τὴ συγκέντρωση πληροφοριῶν σχετικὰ μέ τὸ οἰκογενειακὸ καὶ κοινωνικὸ τους περιβάλλον.
- τὴ μελέτη τῆς προσωπικότητάς τους, τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ψυχικῆς τους κατάστασης, τοῦ διανοητικοῦ τους ἐπιπέδου καὶ τῶν σχολικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν ἱκανοτήτων τους.
- τέλος, τὴν παρουσίαση τῶν συμπερασμάτων, τὰ ὁποῖα δίνουν τὴ δυνατότητα σὸ δικαστὴ, πού εἶναι γνώστης τῆς προσωπικότητάς τοῦ ἀνηλίκου, νὰ ἐπιβάλλει τὰ κατάλληλα μέτρα γιὰ τὴν ἀναδιπαιδαγώγηση καὶ τὴν κοινωνικὴ του προσαρμογὴ.

Γιὰ νὰ ἐκληρωθεῖ καλύτερα λοιπὸν αὐτὸς ὁ σκοπός, τὸ διάταγμα τῆς 20ῆς Ἰουλίου 1950, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν παρατήρηση μέ ξετετάσεις καὶ τὰ πρακτικὰ τέστ ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, εἰσήγαγε μὴ *συνεχῆ παρατήρηση* τῆς *συμπεριφορᾶς* τοῦ ἀνηλίκου σέ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις, παρατήρηση πού ἀνατέθηκε στοὺς παιδαγωγούς.

β) Νομικὴ βάση

Σύμφωνα μέ τὸ διάταγμα τοῦ 1945, γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ ἀνακάλυψη τῆς ἀλήθειας, ἡ γνώση τῆς προσωπικότητάς τοῦ ἀνηλίκου, καθὼς ἐπίσης καὶ γιὰ νὰ βρεθεῖ τὸ κατάλληλο μέτρο γιὰ τὴ μεταχείρισή του, ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συγκέντρωση πληροφοριῶν πάνω σὸ κοινωνικὸ καὶ οἰκογενειακὸ περιβάλλον καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἱατρικὴ

16. Ἀφορὰ μέτρα προστασίας, βοήθειας, ἐπιβλέψεως καὶ διαπαιδαγώγησης.

17. Ἀφορὰ μέτρα «παιδαγωγικῆς βοήθειας». Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι αὐτὰ τὰ μέτρα δὲν ἀποτελοῦν μέτρα προστασίας λόγῳ ἔλλειψης πατρικῆς ἐξουσίας, οὔτε τιμωρία ἐναντίον τῶν γονέων. Δὲν τοὺς ἀφαίρειται δηλαδή τὸ δικαίωμα τῆς ἐκτέλεσης πατρικῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ ἀσκεῖται ἐλεγχὸς ἀπ' αὐτῆς γιὰ τὸ ἀποκλειστικὸ συμφέρον τοῦ ἀνηλίκου.

18. Αὐτὸς ὁ ὄργανισμὸς εἶναι μὴ ὑπηρεσία τῆς «Δημόσιας Πρόληψης», πού ἀναλαμβάνει τὴν προστασία τῶν ἐγκαταλειμμένων παιδιῶν πού δὲν ἔχουν γονεῖς, ἢ πού αὐτοὶ ἔλειπαν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἢ πού τὴ διατηροῦν μὲν, ἀλλὰ τοὺς ἔχει στηρηθεῖ τὸ δικαίωμα φύλαξης τῶν παιδιῶν.

ἐξέταση, μπορεῖ, μὲ σκοπὸ νὰ παρατείνει τὸ χρόνον ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ γνωρίσει καλύτερα περὶ τίνος πρόκειται, ν' ἀποφασίσαι τὴν τοποθέτησιν τοῦ ἀνηλίκου σ' ἓνα κέντρο παρατήρησης. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παρατήρησιν τῶν «σὲ ἠθικὸ κίνδυνον» ἀνηλίκων, τὸ ἄρθρο 886-2 τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικα Πολιτικῆς Δικονομίας τὴν προβλέπει χωρὶς νὰ τὴν καθιστᾷ ὑποχρεωτικῆν.

Τὰ κέντρα στὰ ὁποῖα πραγματοποιεῖται ἡ παρατήρησις, εἶναι εἴτε δημόσια, ἐξαρτώμενα ἀπὸ τὴ Διεύθυνσιν τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσις, τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, εἴτε ἰδιωτικά, δημιουργημένα σὺν τῷ πλάσιον τῶν ἔργων γιὰ τὴν προστασίαν τοῦ παιδιοῦ καὶ χρηματοδοτούμενα ἀπὸ τὸ Κράτος. Ἡ ἴδρυσις τους χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 1950 καὶ ἐκτείνεται σ' ὀλόκληρην περίπουν τῆ Γαλλίας. Ἀπὸ τὸ 1976 ὁμως, ἐξ αἰτίας τῆς ἀλλαγῆς τῆς πολιτικῆς τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσις, μειώθηκε ἡ κρατικὴ ἐπιχορήγησις τους καὶ περιορίστηκε σὲ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις.¹⁹

γ) Τρόπος λειτουργίας

Ἡ ἰδέα ποῦ κυριαρχεῖ στὸν τρόπο λειτουργίας αὐτῶν τῶν καταστημάτων εἶναι ἡ ἰδέα τῆς ἐκλογῆς ἐκλογῆς, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται μὲ τὸ διαδοχικὸν πέρασμα τοῦ ἀνηλίκου ἀπὸ διάφορας ὁμάδες· δηλαδή τῆς «ὑποδοχῆς», τῆς «παρατήρησις» καὶ τῆς «μεταβατικῆς» ὁμάδας. Ἄς δοῦμε λοιπὸν ἀναλυτικότερα:

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς εἰσόδου τοῦ ὁ ἀνήλικος τοποθετεῖται σὲ μιὰ ὁμάδα «ὑποδοχῆς», ὅπου παραμένει 15 περίπου ἡμέρας, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὀλοκληρωτικὴ ἀπομόνωσιν 3 ἕως 5 ἡμερῶν. Αὐτὴ ἡ προκαταρκτικὴ παρατήρησις ἐνεργεῖται ἀπὸ ἓνα παιδαγωγὸ μὲ τὴν παρακολούθησιν ἑνὸς ἱατροῦ, μὲ σκοπὸ ἀφ' ἑνὸς νὰ διαπιστωθεῖ ἂν ὁ ἀνήλικος ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ λάβῃ μέρος στὴν κοινῇ ζωῇ, χωρὶς αὐτὸ ν' ἀποτελέσει κίνδυνον γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ χωρὶς νὰ ἐνοχλήσῃ καὶ τὸν ἴδιον, καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ προσδιοριθεῖ ἡ ψυχολογικὴ ἠλικία καὶ τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδον τοῦ ἐξεταζόμενου.

Στὴ συνέχεια, βασιζόμενος στὴν ἔκθεσιν τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ τοῦ ἱατροῦ, ὁ διευθυντὴς τοῦ κέντρου παρατήρησις τοποθετεῖ τὸν ἀνήλικον σὲ μιὰ ὁμάδα «παρατήρησις», κανονικὴ ἢ ἐιδική, ἢ τὸν εἰσάγει σὲ ἀναρρωτήριον, ὅταν εἶναι ἄρρωστος. Ἡ κατάταξις τῶν ἀνηλίκων στὶς κανονικὰς ὁμάδας²⁰ γίνεται σύμφωνα μὲ τὴ διανοητικὴν κατάστασιν, τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδον καὶ τὶς ἰδιορρυθμίεις τοῦ χαρακτήρα. Ἡ παρατήρησις, ἡ ὁποία δὲν ὑπερβαίνει συνήθως τὶς

ὄχτῳ ἑβδομάδες γιὰ κάθε ἄτομον, καθοδηγεῖται συγχρόνως 1) ἀπὸ τοὺς παιδαγωγούς, ὁ ὅποιοι παρακολουθοῦν τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἀνηλίκου σὲ ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς (σχολεῖο, ἐργαστήρια, φυσικὴ ἀγωγή, διάφορες δραστηριότητες κτλ.), 2) ἀπὸ τοὺς ἱατρούς, ὁ ὅποιοι διενεργοῦν διάφορες σωματικὰς καὶ ψυχικὰς ἐξετάσεις, 3) ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς, οἱ ὅποιοι ἀναλαμβάνουν τὸν ἐπαγγελματικὸν προσανατολισμὸν καὶ 4) ἀπὸ τοὺς ἐπιμελητὰς ἀθλητισμοῦ.

Ὅλες οἱ παρατηρήσεις, ποῦ γίνονται μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ, συνοψίζονται σὲ μιὰ συνθετικὴ ἔκθεσις ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται μὲ τὴ συνεργασίαν ὄλων τῶν ἐιδικῶν ποῦ πῆραν μέρος στὴν παρατήρησιν. Σ' αὐτὴ τὴν ἔκθεσιν ὑπάρχουν ὀρισμένα συμπεράσματα σχετικὰ μὲ τὰ αἷτια τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀνηλίκων, καὶ ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ δυσκολίας τῆς κοινωνικῆς τους προσαρμογῆς, προτείνονται τὰ κατάλληλα μέτρα ἀναδιαπαιδαγωγῆσις τους. Ἐτσι, μετὰ τὸ τέλος τῆς «παρατήρησις», ὁ ἀνήλικος εἰσάγεται στὴ «μεταβατικὴ ὁμάδα» ποῦ περιλαμβάνει 20-24 ἀνηλίκους, καὶ ἐκεῖ ἀρχίζει ἡ ἀναδιαπαιδαγωγῆσις, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται μὲ τὸν ἴδιον τρόπο μὲ τὸν ὅποιο πραγματοποιεῖται στὰ οἰκοτροφεῖα διαπαιδαγωγῆσις, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω.

δ) Παρατηρήσεις ἀπὸ ἐρευνες ποῦ ἔγιναν στὰ καταστήματα τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα καὶ οἱ ὁποῖες ἔχουν σημασίαν γιὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς λειτουργίας τῶν καταστημάτων γενικὰ

— Εἰδίκευσιν τῶν Κέντρων Παρατήρησις (Κ.Π.)

Πρέπει νὰ σημειωθεῖ, ὅτι ὑπάρχει ἓνα εἶδος εἰδίκευσις τῶν κέντρων παρατήρησις, τὰ ὁποῖα δὲν δέχονται παρά μιὰ ὀρισμένη κατηγορίαν ἀνηλίκων. Τὰ κριτήρια διανομῆς τους γίνονται μὲ βάση τὸ φύλον ἢ τὶς ψυχικὰς διαταραχὰς. Ἐτσι, μιὰ ἐρευνα²¹ ποῦ ἔγινε σὲ 39 κέντρα παρατήρησις τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα,²² συνολικοῦ πληθυσμοῦ 1950 ἀνηλίκων, μᾶς δίνει ὀρισμένους ἐνδιαφέροντες πληροφορίες.

Σχετικὰ μὲ τὸ φύλον: Μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι τὰ δύο τρίτα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκοτροφῶν σ' αὐτὰ τὰ κέντρα εἶναι ἀγόρια καὶ τὸ ἓνα τρίτον κορίτσια. Δηλαδή:

20 κέντρα παρατήρησις δὲν δέχονται παρά μόνο ἀγόρια, ἤτοι 50% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ,

12 κέντρα παρατήρησις δὲν δέχονται παρά μόνο κορίτσια, ἤτοι 30% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ καὶ

7 κέντρα παρατήρησις εἶναι μικτὰ καὶ ἡ δυναμικότητά τους ἀντιπροσωπεύει τὸ 20% τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ.

21. *Savegarde de l'enfance* no 3/4 mars-avril 1973. *Résultats d'une enquête auprès des centres d'observation*, μελέτη τῶν Melle Yvonne Couly καὶ M. Jean-Gabriel Meilhail.

22. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν κέντρων παρατήρησις τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερος ἀπ' αὐτὸν τοῦ δημοσίου τομέα.

19. Ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγῆσις διέθετε τὸ ἔτος 1976 τέσσερα κέντρα παρατήρησις: Bures-sur-Yvette, Epinay, Suvisy-sur-Orge et Savigny-sur-Orge.

20. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι κάθε ὁμάδα περιλαμβάνει 15-20 ἀνηλίκους.

Σχετικά με τίς διαταραχές συμπεριφοράς: Οί διαταραχές, οί όποίες διαπιστώθηκαν σε 3.005 ανηλίκους που ύποβλήθηκαν σε παρατήρηση μέσα στα παραπάνω κέντρα, είναι ποικίλες και μπορούν νά ταξινομηθούν σε πέντε κατηγορίες, όπως παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Φύση τών διαταραχών	Άριθμός ανηλίκων	%
1. Διαταραχές συμπεριφοράς, οδισιαστικές, «άντιδραση», συνδεδεμένες με τό οίκογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, χωρίς σοβαρή προσβολή τής προσωπικότητας	705	23,4
2. Διαταραχές συμπεριφοράς με επικράτηση δυσκολιών χαρακτήρος «ένεργητικής» μορφής (παρορμητικότητα, άστάθεια κτλ.) χωρίς σοβαρή προσβολή τής προσωπικότητας	788	26,2
3. Διαταραχές με υπέρσχυση «παθητική» (άντενέργεια, παραιτήση, ύποβολή, ψυχική πτώση), χωρίς σοβαρή διαταραχή τών κοινωνικών σχέσεων	578	19,1
4. Σοβαρές διαταραχές τής προσωπικότητας και τών κοινωνικών σχέσεων (νεύρωση έντονη, σοβαρή τάση σε «άφημα», δυσαρμονία στην εξέλιξη, προφύχωση, ψύχωση, ψυχοπάθεια κτλ.)	776	26
5. Διαταραχές συνδεδεμένες ούσιαστικά: α) με τήν πνευματική ανεπάρκεια και β) με τήν όργανική βλάβη	158	5,3
Σύνολο	3.005	100

Κάθε κέντρο, σύμφωνα με τήν έρευνα, αναλαμβάνει ανηλίκους, οί όποιοι παρουσιάζουν ένα ή σπανίως δύο είδη διαταραχών. Δηλαδή:

- 12 κέντρα δέχονται ανηλίκους τής πρώτης κατηγορίας,
- 10 κέντρα δέχονται ανηλίκους τής δεύτερης κατηγορίας,
- 2 κέντρα δέχονται ανηλίκους τής τρίτης κατηγορίας,
- 9 κέντρα δέχονται ανηλίκους τής τέταρτης κατηγορίας,
- 1 κέντρο δεχόταν ανηλίκους τής τρίτης και τής τέταρτης κατηγορίας κατ' ίσοτιμίαν και
- 1 κέντρο δεχόταν ανηλίκους τής πρώτης και τής δεύτερης κατηγορίας κατ' ίσοτιμίαν επίσης.

— Δυναμικότητα

Ό παρακάτω πίνακας, σύμφωνα με τήν ίδια έρευνα πάντοτε, παρουσιάζει τόν αριθμό καταστημάτων σε σχέση με τή δυνατότητα χωρητικότητάς τους, κατά τό έτος 1969.

Άριθμός θέσεων	Άριθμός καταστημάτων	%
0 έως 20	6	15
21 έως 40	11	30
41 έως 60	10	25
61 έως 80	8	20
+ 80	4	10
Σύνολο	39	100

— Διάρκεια

Ή παραμονή του ανηλίκου στα παραπάνω κέντρα παρατήρησης ήταν γενικά άρκετά μεγάλη. Αυτό απέβαινε σε βάρος τής αναδιαπαιδαγώγησης, λόγω άπώλειας χρόνου στο στάδιο παρατήρησης.

Ό ακόλουθος πίνακας παρουσιάζει τή μέση διάρκεια παραμονής σε διάφορα κέντρα παρατήρησης:

Μέση διάρκεια παραμονής	Άριθμός καταστημάτων	%
Μέχρι 3 μήνες	4	11
Άπό 3 έως 6 »	12	33
Άπό 6 έως 8 »	6	17
Άπό 8 έως 12 »	8	22
Άνω τών 12 μηνών	6	17

ε) Παρατηρήσεις σχετικά με τό δημόσιο τομέα

Όσον άφορά τό δημόσιο τομέα, τά κέντρα παρατήρησης, που βρίσκονται ακόμα σε λειτουργία, όπως είδαμε είναι τέσσερα. Παρά τό γεγονός όμως ότι έποικιλλαν οί «τρόποι ανάληψης εϋθυνών» υπό τήν επίδραση τών καινούργιων παιδαγωγικών μεθόδων, έν τούτοις, σε γενικές γραμμές, τό παιδαγωγικό τους σύστημα παραμένει όπως ήταν πρίν, επικρατεί δηλαδή ή αντίληψη ότι ό εξέταζόμενος ανήλικος άποτελεί όχι ένα άτομο, αλλά μία περίπτωση.

Συνοπτικές παρατηρήσεις

Φθάνουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι τά κέντρα παρατήρησης, που έχουν διαμορφωθεί μ' αυτόν τόν τρόπο, δέν μπορούν νά συνεχίσουν τή λειτουργία τους μέσα σ' ένα σύστημα άναμορφωτικής μεταχείρισης που βασίζεται σε μία νέα πολιτική. Αυτό άνάγκασε τήν Έποπτευόμενη Διαπαιδαγώγηση νά κλείσει τελείως όρισμένα άπ' αυτά τά καταστήματα, ή νά τά μετασχηματίσει σε ειδικά ιδρύματα τής Έποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης, τά όποια αναλαμβάνουν τήν εϋθύνη τής σχολικής ή επαγγελματικής μόρφωσης. Άν όμως αυτά τά κέντρα χάνουν τή σπουδαιότητά τους, ή «παρατήρηση» αυτή καθ' έαυτήν άποτελεί πάντοτε μία σπουδαία και πρακτικά άπαραίτητη φάση για τήν εξέλιξη τής διαπαιδαγώγησης τών ανηλίκων. Ή πραγμάτωση δέ αυτής τής άλλαγής τών κέντρων παρατήρησης έξαρτάται άπό: —τήν εξέλιξη τών θεραπευτικών και παιδαγωγικών μεθόδων,

δ) Κριτήρια μετατροπῆς τῶν οἰκοτροφῶν επαγγελματικῆς κατάρτισης σέ εἰδικά οἰκοτροφεία τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης

Ἡ παραμονή τοῦ ἀνηλίκου στό φυσικό του περιβάλλον καί ἡ διατήρηση τῶν οἰκογενειακῶν καί κοινωνικῶν σχέσεων, ἀρχές πού ἔχουν ἐπιβληθεῖ μέ τή νέα παιδαγωγική πολιτική, θέσανε ἕνα πρόβλημα στά οἰκοτροφεία επαγγελματικῆς κατάρτισης, τά ὁποῖα, σύμφωνα μέ τόν τρόπο λειτουργίας τους, στεροῦσαν τόν ἀνήλικό ἀπό τό φυσικό του περιβάλλον καί τοῦ ἐπέβαλλαν διαφορετικό τρόπο ζωῆς. Ὁ τρόπος αὐτός ζωῆς εἶχε σάν σκοπό νά μεταβάλλει τόν ἀνήλικό ἐγκληματία σ' ἕνα καλῶς ἐργαζόμενο, διατηρώντας τον ἐπί πολύ χρόνο σ' ἕνα προστατευόμενο ἀναμορφωτικό πλαίσιο.

Οἱ διάφορες λοιπὸν ἐρευνες²⁸ πού ἔγιναν τά τελευταῖα χρόνια ἀπέδειξαν ὅτι τά καταστήματα αὐτά δέν ἀνταποκρίνονται πλέον στίς νέες παιδαγωγικές ἀπαιτήσεις, καί ὅτι σέ ἀντίθεση μέ ὅ, τι ἰσχύει σήμερα, ὁ ἀνήλικος εἰσάγεται στά οἰκοτροφεία επαγγελματικῆς κατάρτισης χωρίς τή θέλησή του. Σήμερα, ὁ δικαστής ἀφήνει στόν ἀνήλικο, ἐκτός ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, τήν ἐκλογὴ διαφόρων παιδαγωγικῶν μέτρων. Ἔτσι, τό ποσοστὸ ἐπιτυχίας γιὰ τήν κοινωνική του προσαρμογὴ εἶναι μεγαλύτερο.

Στὴ συνέχεια, ἀποδείχθηκε ὅτι αὐτά τά καταστήματα δέν ἀντιπροσωπεύουν τήν κοινωνικὴ πραγματικότητα, ἀλλὰ ἀποτελοῦν περιορισμένους προστατευόμενους χώρους. Ἡ ζωὴ σ' ἕνα οἰκοτροφεῖο εἶναι χωρίς ἐναλλαγές, χωρίς ποικιλία καί δέν ἀκολουθεῖ τό ρυθμὸ τῆς ζωῆς γενικά. Ἔτσι, ὁ αὐστηρὸς τρόπος ζωῆς, τὰ στενά πλαίσια, τὸ ἐπιβεβλημένο ὄραριο ἔχουν σάν ἀποτέλεσμα νά καλλιεργήσουν στούς ἀνηλίκους μιά σχέση ἐξάρτησης μέ τό κατάστημα τό ὁποῖο ἱκανοποιεῖ ὅλες τους τίς ἀνάγκες, ἀλλὰ ἀγνοεῖ τήν αὐτάρκειά τους.

Ἐνας ἄλλος παράγοντας, πού ἔχει συντελέσει ἐπίσης στὴ μετατροπὴ αὐτῶν τῶν καταστημάτων σέ εἰδικά ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης, εἶναι τό ὅτι δέν διευκολύνεται ἡ χωρίς διακοπὴ παιδαγωγικὴ λειτουργία. Τὰ οἰκοτροφεία επαγγελματικῆς κατάρτισης τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης, μέσα στό ὅλο σύστημα τῆς μεταχείρισης, ἀποτελοῦσαν ἕνα ἀπὸ τά ἐργαστήρια ἀπὸ τά ὁποῖα ὁ ἀνήλικος ἦταν ὑποχρεωμένος νά περάσει. Ὅπως συνέβαινε δηλαδὴ συχνά, τόν ἀνήλικο τόν παρακολουθοῦσε ἕνας ἐπιμελητὴς ἀνηλίκου τῆς ἐλευθερῆς διαπαιδαγωγίσης γιὰ δύο περίπου χρόνια, ἔπειτα τόν ἐμπιστευόνταν σ' ἕνα κέντρο παρατήρησης γιὰ ἕξι μῆνες, στὴ συνέχεια τόν ἔστειλαν σ' ἕνα οἰκοτροφεῖο επαγγελματικῆς κατάρτισης γιὰ 2-3 χρόνια καί τέλος μιά παιδαγωγικὴ ὁμάδα ἀνε-

λάμβανε τήν προστασία του μετὰ τὴν ἐξοδὸ του ἀπὸ τό κατάστημα. Εἶναι φανερό ὅτι αὐτὸς οἱ ἀλλαγές στόν τρόπο ζωῆς τοῦ ἀνηλίκου εἶχαν ἀρνητικὴ ἐπίδραση στὴ δυνατότητα κοινωνικῆς προσαρμογῆς του.

Παρ' ὅλα αὐτά ὁμως, δέν πρέπει ν' ἀγνοηθοῦν οἱ ὑπηρεσίες τίς ὁποῖες ἔχουν προσφέρει τά οἰκοτροφεία επαγγελματικῆς κατάρτισης. Ἄν αὐτά ἔγιναν ἀντικειμενο κριτικῆς, εἶναι γιὰτὶ δέν μπορούσαν πλέον νά λειτουργήσουν σωστά καί ν' ἀνταποκριθοῦν στίς πιὸ πρόσφατες παιδαγωγικὲς ἀπαιτήσεις. Ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγίση ἦταν ὑποχρεωμένη, ὑπὸ τὴν ἐπῆρεια μῆς καινούργιας ἀντίληψης τῆς ἀναμορφωτικῆς μεταχείρισης, νά θέσει, μέ τὴ δημιουργία τῶν καινούργιων ἰδρυμάτων τῆς, σάν ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν προοδευτικὴ προτοιμασία τῶν νέων γιὰ μιά ὁμαλὴ ζωὴ, δίνοντας τους μόνο ἐκεῖνο πού τους λείπει καί ὄχι—ὅπως ἦδη ἀναφέρθηκε—νά τούς συνηθίσει, μέ τὴν ὑπερπροστασία, στὴν ἐξέλιξη. Τὰ καινούργια δηλαδὴ ἰδρύματα ἔχουν σάν σκοπὸ ὄχι νά ὑπερπροστατεύουν τούς ἀνηλίκους, ἀλλὰ νά τούς ἐπιβλέπουν, νά τούς βοηθῶνε, νά τούς μαθαίνουν νά ζοῦν: κι ὅλα αὐτά γιὰ νά ἀποκτήσουν συνείδηση ὅτι ἔχουν τὴ δυνατότητα νά γίνουν ἐνήλικοι αὐτάρκεις καί ὑπεύθυνοι ὅπως οἱ ἄλλοι πολῆτες. Κατόρθωσε δηλαδὴ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγίση νά καταλύσει τὸ μονολιθισμὸ τῶν οἰκοτροφῶν επαγγελματικῆς κατάρτισης τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης καί μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἔφθασε στό σημεῖο μέ τὴν πολυκλαδικότητα καί τὴν ἐκείναι πού ἔδωσε στὰ καινούργια καταστήματα νά ἐνελεῖται μὲ μὴ μὴ γιὰ τὸν προοδὸ στὴ μεταχείριση τῶν ἀνηλίκων.

4.2.3. Το ἰσχύον ἀναμορφωτικὸ σύστημα

Γιὰ νά ἀντεπεξέλθει στίς καινούργιες παιδαγωγικὲς ἀνάγκες, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀναμορφωτικὴ μεταχείριση τῶν ἀνηλίκων, ἡ Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγίση ἔβαλε σάν στόχο νά θέσει στὴ διάθεση κάθε δικαστηρίου ἀνηλίκων ἕνα βασικὸ ἐξοπλισμὸ καί νά τοποθετηθεῖ σέ κάθε περιφέρεια ἕνα ἢ περισσότερα ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης, τά ὁποῖα νά δέχονται ἀνηλίκους ἀπὸ δικαστήρια διαφόρων δικαιοδοσιῶν. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους τά καταστήματα, πού διαθέτουν προσωπικὸ καί ἰλικά μέσα πιὸ σπουδαῖα ἀπ' αὐτὰ πού διαθέτουν οἱ βασικοὶ ἐξοπλισμοί, εἶναι προορισμένα ν' ἀναλαμβάνουν τούς ἀνηλίκους πού παρουσιάζουν σοβαρὲς ψυχικὲς διαταραχές, καί πού ἡ κατάστασή τους ἀπαιτεῖ μιά εἰδικὴ μεταχείριση, ἡ ὁποῖα δέν εἶναι δυνατόν νά γίνεῖ μέσα στό πλαίσιο τῶν βασικῶν γενικά ἐξοπλισμῶν.

Στὴν ἀρχὴ λοιπὸν θά ἐξετασθοῦν οἱ βασικοὶ ἐξοπλισμοί, καί στὴ συνέχεια τὰ εἰδικά ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσης.

28. Selosse, J., Jacquey M., Second P., Mazerol M. T., *L'internat de rééducation, résultat d'une enquête-intervention*, édit. Cujas 1972; Cortez F., *L'internat aujourd'hui*, ἔκδοσις E.S.F. 1976.

4. 2. 3. 1. Βασικοί Ἐξοπλισμοί

Χαρακτηριστικό αὐτῶν τῶν βασικῶν ἐξοπλισμῶν εἶναι ὅτι πρέπει νά εἶναι ὅσο τό δυνατόν πιό «ἐλαφρεῖς» καί νά βρισκονται κοντά στήν ἔδρα τοῦ δικαστηρίου ἀηλίκων.

α) Καθήκοντα τῶν βασικῶν ἐξοπλισμῶν

Τά καθήκοντα μέ τά ὁποῖα εἶναι ἐπιφορτισμένος κάθε βασικός ἐξοπλισμός εἶναι:

- ν' ἀντιμετωπίζουν τίς ἀνάγκες τῶν δικαστηρίων.
- νά παρουσιάζουν τά συλλεγένητα στοιχεῖα σχετικά μέ τήν προσωπικότητα τοῦ ἀηλίκου καί τήν οἰκογένειά του.
- νά ἐξασφαλίζουν τή διαρκή «ἀνάληψη εὐθυνῶν» στοῦς δικαστήριον πού τοῦς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ.
- νά διατηροῦν, κατά τό δυνατόν, τόν ἀηλίκον μέσα στό φυσικό του περιβάλλον, διαπαιδαγωγώντας τον ἐπί τόπου.
- νά ἐπιτρέπουν στό δικαστή ἀηλίκων νά ἐλέγχει τήν ἐξέλιξη τῆς παιδαγωγικῆς λειτουργίας καί νά ἐξασφαλίζουν τήν ἀποστολή του σάν ἐγγυητοῦ τῶν ἐλευθεριῶν.

β) Δομές τῶν βασικῶν ἐξοπλισμῶν

Οἱ ὑπηρεσίες ἀπό τίς ὁποῖες συνίσταται ὁ βασικός ἐξοπλισμός εἶναι:

— Ὑπηρεσίες ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας

Κάθε δικαστήριο ἀηλίκων, γιά νά μπορεῖ νά ἐξασφαλίσει τήν παιδαγωγική λειτουργία «σ' ἀνοιχτό χῶρο», διαθέτει μιά ὑπηρεσία ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας, πού ἀποτελεῖται ἀπό παιδαγωγούς καί πού παρακολουθεῖ τοῦς ἀηλίκους ἐγκληματίες κατά τή φάση τῆς παρατήρησης καί τῆς ἀναδιαπαιδαγωγῆσης «σ' ἀνοιχτό χῶρο», σύμφωνα μέ τό νόμο τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945.

— Συμβουλευτικές ὑπηρεσίες εἰδικοῦ παιδαγωγικοῦ προσανατολισμοῦ

Αὐτή ἡ ὑπηρεσία βρίσκεται μέσα στήν πόλη καί ἔχει σάν μέριμνα νά δίνει στό δικαστή σέ διάστημα λίγων ἐβδομαδῶν μιά ἔκθεση πού ἀφορᾶ τόν ἀηλίκον καί στήν ὁποῖα βασίζεται ὁ δικαστής προκειμένου νά προσδιορίσει τό ἀναμορφωτικό μέτρο. Τό προσωπικό αὐτῆς τῆς ὑπηρεσίας εἶναι ποικίλο· ἀποτελεῖται ἀπό μιά ομάδα πού τήν ἀρρατίζουν παιδαγωγοί, κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, εἰδικοί ἐπί τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, ἰατροί καί ψυχίατροι. Σ' αὐτή τήν ὑπηρεσία εἶναι προσαρτημένες δύο ἄλλες ὑπηρεσίες.

— Ἡ ὑπηρεσία παιδαγωγικοῦ προσανατολισμοῦ

Αὐτή βρίσκεται κοντά στήν εἰσαγγελία καί τοῦς ἀνακριτές καί ἔχει σάν μέριμνα νά προβαίνει στίς πρώτες συνδιαλλαγές καί στά πρώτα διαβήματα, μέ σκοπό τήν πρόταση λύσεων διαπαιδαγωγῆσης ἀμέσου ἀνάγκης γιά τοῦς παραπεμφθέντες στά δικαστήρια ἀηλίκους.

— Ἡ ὑπηρεσία παρατήρησης καί διαπαιδαγωγῆσης «σ' ἀνοιχτό χῶρο»

Ἡ ὑπηρεσία αὕτη σκοπὸ ἔχει νά κατευθύνει τήν παιδαγωγική λειτουργία πού ἀφορᾶ τοῦς ἀηλίκους πού παραμένουν στό οἰκογενειακό τους περιβάλλον.

Ἡ συμβουλευτική ὑπηρεσία εἶναι μιά ὑπηρεσία παρατήρησης τῆς ὁποίας ἡ ἔκταση δράσης εἶναι περιορισμένη γιά δύο λόγους: πρῶτα, γιὰ τό γεγονός ὅτι δέχεται ἀηλίκους μόνο ἀπό ἓνα δικαστήριο, τῆς ἐπιτρέπει νά προβαίνει σέ παρατηρήσεις πιό οὐσιαστικές καί πιό γρήγορες σέ σχέση μ' αὐτές πού γίνονται μέσα στά παλιά κέντρα παρατήρησης. Κατά δεύτερο λόγο, ἐπειδή αὕτη ἡ ὑπηρεσία θεωρεῖται «ἐλαφρὸς ἐξοπλισμός», ἡ ἐγκατάστασή της εἶναι δυνατή μέσα στίς πόλεις ὅπου ἔδρουν τά δικαστήρια τῶν ἀηλίκων. Αὐτό ἐπιτρέπει στή συμβουλευτική ὑπηρεσία νά παρακολουθεῖ τόν ἀηλίκον μέσα στό φυσικό του περιβάλλον. Σέ περίπτωση δέ πού ὁ ἀηλίκος τοποθετεῖται μέσα σέ ἔστια παιδαγωγικῆς λειτουργίας, δέν ἀποκόπτονται οἱ ἐπαφές μέ τήν οἰκογένειά του, δεδομένου ὅτι καί ἔστιες παιδαγωγικῆς δράσης βρίσκονται μέσα στίς πόλεις.

— Ἐστιες παιδαγωγικῆς δράσης

Αὐτές, ὅπως καί οἱ συμβουλευτικές ὑπηρεσίες, βρίσκονται μέσα στίς πόλεις, καί ἔχουν σάν μέριμνα, νά δέχονται ἐπιεγόντως καί προσωρινά, στά λίγα δωμάτια ὑποδοχῆς πού διαθέτουν, τοῦς ἀηλίκους πού βρίσκονται σέ ἀναμονή μιάς παιδαγωγικῆς λύσης, καί νά ὀδηγήσουν σέ μιά παιδαγωγική δράση τοῦς ἀηλίκους, γιά τοῦς ὁποῖους τό φυσικό περιβάλλον δέν παρουσιάζει εἰναικές προϋποθέσεις γιά τήν ποθοῦμενη παιδαγωγική ἐξέλιξη.

Αὐτές ὁ ἔστιες βρίσκονται κοντά στίς περιοχές ἐργασίας καί στά κέντρα μαθητείας, ἀθλητισμοῦ, ψυχαγωγίας καί ἱατροψυχολογικῆς θεραπείας. Στεγάζονται δέ σέ μεγάλα οἰκήματα, ἡ μικρά διαμερίσματα ἡ καί μεμονωμένα δωμάτια, τά ὁποῖα τοῦς ἐπιτρέπουν νά ἀνταποκριθοῦν στίς διάφορες ἀνάγκες ὑποδοχῆς τῶν ἀηλίκων, ἀνάλογα μέ τίς περιπτώσεις.

Ὡστόσο, ἡ λειτουργία τῶν ἐστιῶν αὐτῶν παρουσιάζει ὀρισμένα προβλήματα. Πρῶτα ἀπ' ὅλα, τό γεγονός ὅτι οἱ ἔστιες αὐτές ἀναλαμβάνουν περισσότερο ἄγδρια παρά κορίτσια (σὴν περιοχῆ μόνο ὀρισμένον δικαστηρίων ὑπάρχει καί μιά δεύτερη ἔστια γιά κορίτσια). Ἔτσι, οἱ ἔστιες δέν μποροῦν νά ἀνταποκριθοῦν στίς ἀνάγκες τῶν δικαστηρίων, παρά μόνο ὅταν εἶναι μικτές. Κατά δεύτερο λόγο, οἱ ἔστιες γίνονται γρήγορα ἀνεπαρκεῖς, ὅταν τά δικαστήρια ἔχουν φόρτο ἐργασίας ἡ ὅταν οἱ τόποι ἀρμοδιότητάς τους εἶναι γεωγραφικά διασπαρμένοι. Εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ Παρισιοῦ καί τῶν μεγάλων πόλεων, ὅπου οἱ ἔστιες θά ἔπρεπε νά πολλαπλασιαστοῦν.

γ) Λειτουργίες τῶν βασικῶν ἐξοπλισμῶν

Πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι αὐτοῦ τοῦ εἶδους οἱ ἐξοπλισμοὶ προσδιορίζονται ἀπὸ τήν λειτουργία τους, καί οἱ λειτουργίες αὐτές είναι:

— Λειτουργία παροχῆς στέγης

Οἱ βασικοὶ ἐξοπλισμοὶ πρέπει νά ἔχουν σέ κάθε στιγμή τή δυνατότητα νά ἀναποκρίνονται στήν παραπάνω λειτουργία. Εἴτε πρόκειται γιά τή φάση τῆς παρατήρησης, εἴτε γιά τή φάση τῆς διαπαιδαγωγί-σης, ἢ ἀνάγκη παροχῆς στέγης τότε γίνεται ἀπα-ραίτητη, ὅταν ἐξ αἰτίας τῆς οικογενειακῆς κατάστα-σης τοῦ ἀνηλίκου, ἢ ἐπίβλεψή του δέν εἶναι δυνατή μέσα στήν οικογένειά του.

Ἔτσι, γιά ἀντεπεξέλθει σ' αὐτή τή λειτουργία, κάθε βασικός ἐξοπλισμός διαθέτει δωμάτια καί δια-μερίσματα μέσα στήν πόλη.

— Λειτουργία προσανατολισμοῦ

Μ' αὐτήν, ὁ δικαστής ἔχει τή δυνατότητα, μέσα στό πλαίσιο τῆς ἡμεσης «λήψης εὐθυνῶν», νά λάβει γνώση τῶν πληροφοριῶν τῶν σχετικῶν μέ τόν ἀνή-λικο καί τήν οικογένειά του, μέ σκοπό νά προσανα-τολίσει τήν παιδαγωγική δράση.

— Λειτουργία παρατήρησης

Ἄν οἱ πρῶτες πληροφορίες δέν εἶναι ἀρκετές γιά νά δώσουν μιὰ παιδαγωγική λύση, ὁ δικαστής μπο-ρεῖ νά ζητήσει τή διενέργεια συμπληρωματικῶν ἐρευνῶν, πού πραγματοποιοῦνται κατά τή διάρκεια μιᾶς παρατήρησης μερικῶν μηνῶν, ἢ ὅποια γίνεται «σέ ανοιχτό χῶρο». Σέ εἰδικές περιπτώσεις (ὅταν δέν ἐπιτρέπεται ἢ δέν διευκολύνεται ἡ παρατήρηση αὐτή γιά λόγους πού ἀφοροῦν εἴτε τόν ἀνήλικο εἴτε τήν οικογένειά του), ὁ ἀνήλικος παραμένει κάτω ἀπό τήν ἐπίβλεψη τῆς παιδαγωγικῆς ομάδας, μέσα σέ μιὰ ἐστία παιδαγωγικῆς δράσης.

Κατά τή διάρκεια αὐτῆς τῆς παρατήρησης, οἱ εἰ-δικοὶ τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, οἱ ὅποιοι συνεργ-άζονται στενά μέ τόν δικαστήριο, προσπαθοῦν νά ἐξακριβώσουν τά ἐξωτερικά καί ἐσωτερικά αἰτία πού ὀδήγησαν τόν ἀνήλικο ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου καί στή συνέχεια νά προσδιορίσουν τόν τρόπο διαπαι-δαγωγίσεώς του.

— Λειτουργία διαπαιδαγωγίσεως

Ὅπως εἶναι γνωστό, ἀντικειμενικός σκοπός τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσεως εἶναι νά κάνει τοὺς νέους αὐτάρκεις καί ὑπευθύνους, ἔτοιμους νά ἀντιμετωπίσουν τίς κοινωνικές εὐθύνες. Γι' αὐτό τό σκοπό, οἱ παιδαγωγικές ομάδες προσπαθοῦν νά φτά-σουν στό ἐξῆς ἀποτελέσματα:

1) νά ἀναπληρώσουν τήν ἔλλειψη τῆς διαπαιδαγώ-γησης τοῦ ἀνηλίκου στό σχολικό, στόν ἐπαγγελ-

ματικό καί στόν ἠθικό τομέα:

- 2) νά λύσουν τά προβλήματα πού δημιούργησε ἡ διατάραξη τῶν οικογενειακῶν σχέσεων καί πού πολύ συχνά εἶναι ἡ αἰτία τῶν ψυχικῶν διαταρα-χῶν τοῦ ἀνηλίκου·
- 3) νά ἀναπτύξουν τίς δυνατότητες προσαρμογῆς τοῦ ἀνηλίκου γιά νά μπορέσει νά γίνει ἀποδεκτός ἀπό τήν κοινότητα στήν ὁποία ἀνήκει·
- 4) νά συμβάλουν στή λύση τῶν ἐνδεχομένων προ-βλημάτων ἐπιβίωσης, μέ τά ὅποια βρίσκονται πολύ συχνά ἀντιμέτωπος οἱ οἰκογένειες τῶν ἀνη-λίκων.

Ὅλα αὐτά τά στοιχεῖα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ ἀνα-μορφωτική διαπαιδαγωγή, ὅπως γίνεται σήμε-ρα, δέν μοιάζει καθόλου μέ ἐκείνη πού ἐφαρμοζόταν πρῖν μερικά χρόνια.

Συνοπτικές παρατηρήσεις

Οἱ ἐστίες ὅμως παιδαγωγικῆς δράσης δέν μπο-ροῦν ν' ἀναλάβουν ὀρισμένη κατηγορία ἀνηλίκων πού παρουσιάζουν σοβαρές ψυχικές διαταραχές καί πού ἔχουν ἀνάγκη ἀπό μιὰ μεταχείριση μεγαλύτερης διάρκειας καί ἀπό τή μεσολάβηση ἑνὸς ὀργανισμοῦ πού διαθέτει περισσότερο παιδαγωγικό προσωπικό καί μεγαλύτερα μέσα. Ἀρμόδια σ' αὐτές τίς περι-πτώσεις εἶναι τά εἰδικά ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμε-νης Διαπαιδαγωγίσεως.

4.2.3.2. Εἰδικά ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσεως

Αὐτά βρίσκονται μέσα στίς πόλεις ἢ, τό πολύ, κοντά σέ μιὰ μεγάλη πόλη. Δέχονται ἀνηλίκους ἀρ-μοδιότητος διαφόρων δικαστηρίων, τῶν ὁποίων ἡ μεταχείριση ἀπαιτεῖ περισσότερο χρονικό διάστημα καί εἶναι πού δύσκολο νά πραγματοποιηθεῖ. Τά ἰδρύ-ματα αὐτά ἀντικατέστησαν τά παλιά κέντρα παρα-τήρησης καί τά οἰκοτροφεῖα ἐπαγγελματικῆς κατάρτισης τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγίσεως.

α) Γενικά χαρακτηριστικά αὐτῶν τῶν ἰδρυμάτων

— Λειτουργίες

Ἡ ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ (ἀναδιαπαιδαγωγή τῶν ἀνηλίκων) τῶν παραπάνω καταστημάτων ἐξ-ασφαλίζεται μέ τίς ἀκόλουθες λειτουργίες:

— παρατήρηση καί παιδαγωγικός προσανατολι-σμός,

— παροχή στέγης καί συντήρηση,

— σχολική καί ἐπαγγελματική ἐκπαίδευση,

— παιδαγωγική λειτουργία «σ' ανοιχτό χῶρο».

Ἔτσι, ἡ διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαι-δαγωγίσεως ἔδωσε σ' αὐτά τά καταστήματα ἕναν πολ-υκλαδικό λειτουργιῶν πού τοὺς ἐπιτρέπει μιὰ με-γαλύτερη ἐξατομίκευση τῶν ἐφαρμοζομένων σ' αὐτά παιδαγωγικῶν μέτρων.

— Τρόποι «ἀνάληψης εὐθυνῶν»

Ἐπὶ ὑπάρχουν διάφοροι τρόποι τούς ὁποίους τά εἰδικά ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης χρησιμοποιοῦν γιά τήν ἀναδιαπαιδαγωγῆση τῶν ἀνηλίκων. Κι αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό τό ἄν ὁ ἀνήλικος εἶναι:

Ἐσωτερικός οἰκότροφος (interne). Στήν περίπτωσιν αὐτή, ὁ ἀνήλικος παραμένει ὀλοκληρωτικά στό εἰδικό ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης καί δέχεται μιά γενική διαπαιδαγωγῆση.

Μιά ἄλλη κατηγορία εἶναι ἡ τῶν ἀνηλίκων (interne-externe)-στούς ὁποίους τά εἰδικά ἰδρύματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης παρέχουν μόνο στέγη καί οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν διάφορα μαθήματα ἔξω ἀπό τό κατάστημα.

Νέος ἐργαζόμενος (jeune travailleur). Κατοικεῖ στό κατάστημα, ἀλλά δουλεύει ἔξω ἀπ' αὐτό.

Ἐξωτερικός οἰκότροφος (pensionnaire externe). Σ' αὐτή τήν περίπτωσιν, τό εἰδικό ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης ἔχει ἀναλάβει τόν ἀνήλικο, ἀλλά τόν ἔχει τοποθετήσει σ' ἓνα δημόσιο κατάστημα, ἔξω ἀπό τό ἴδρυμα, ἢ σέ μιά οἰκογένεια.

Ἐξωτερικός (externe). Ὁ ἀνήλικος σ' αὐτή τήν περίπτωσιν ζεῖ «σ' ἀνοιχτό χῶρο», παρακολουθεῖ δηλαδὴ τό σχολεῖο καί σπουδάζει γενικά ἔξω, λαμβάνει ὅμως μέρος στίς ὁμαδικές δραστηριότητες πού ἀναπτύσσονται στά εἰδικά αὐτά ἰδρύματα (π.χ. ἐκπαιδευτικές δραστηριότητες, ἐκδρομές, ψυχαγωγία κτλ.).

Ἡμι-οἰκότροφος (demi-pensionnaire). Ὁ ἀνήλικος δέν πηγαίνει στό εἰδικό ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης, παρά μόνο γιά νά παρακολουθήσει μαθήματα γενικῆς ἢ ἐπαγγελματικῆς μόρφωσης. Τό εἰδικό ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης, γιά νά ἀνταποκριθεῖ σ' ὅλες αὐτές τίς μορφές «ἀνάληψης εὐθυνῶν», διαθέτει ἔξω ἀπ' αὐτό διαμερίσματα ἢ δωμάτια στό κέντρο τῆς πόλης. Αὐτῆ τῆ στιγμῇ ὁ δημόσιος τομέας τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆσης διαθέτει 23 εἰδικά ἰδρύματα, 3 ἐπαγγελματικά καταστήματα καί 1 μόνο οἰκοτροφεῖο.

β) Στατιστικά δεδομένα²⁹

Παραθέτουμε στή συνέχεια στατιστικά δεδομένα τῆς γενικῆς δραστηριότητας τῶν 27 παραπάνω καταστημάτων γιά τό ἔτος 1975.

— Σχετικά μέ τό συνολικό πληθυσμό τῶν ἰδρυμάτων

Κατά τή διάρκεια τοῦ ἔτους 1975, τά 27 καταστήματα ἀνέλαβαν τήν προστασία 2.584 συνολικά ἀγοριῶν καί 299 κοριτσιῶν ἐγκληματιῶν καί «σέ ἠθικό κίνδυνο».

29. Ἐρευνα πού πραγματοποιήθηκε ἀπό τό Centre de Formation et de Recherches de l' Education Surveillée à Vaucresson.

Φύλο καί δικαστική πρόβλεψη τῶν νέων τούς ὁποίους ἀνέλαβαν τά καταστήματα κατά τή διάρκεια τοῦ ἔτους 1975

Χρόνος	Διάταγμα τοῦ 1945	Ἄρθρο 375 Γ.Α.Κ.	Σύνολο
	Ἄγῳρια-Κορίτσια Ἄγῳρια-Κορίτσια Ἄγῳρια-Κορίτσια		
1975	1.183	18	1.401
	1.201	281	2.584
		1.682	299
			2.883

Ἀπό τόν παραπάνω πίνακα, μπορεῖ νά ἐξαχθεῖ τό συμπέρασμα ὅτι σ' ἓνα πληθυσμό 2.883 ἀγοριῶν καί κοριτσιῶν, τά 1683, ἥτοι τό 58%, εἶναι ἀνήλικοι οἱ ὁποῖοι βρίσκονται «σέ ἠθικό κίνδυνο». Αὐτό τό ποσοστό εἶναι ἓνα δείγμα ἐνθαρρυντικό γιά τήν προληπτική πολιτική. Τό ποσοστό δέ αὐτό εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερο γιά τά κορίτσια, 93%.

Ἀπό τόν πίνακα πού ἀκολουθεῖ βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι σέ συνολικό πληθυσμό 1.201 ἀγοριῶν καί κοριτσιῶν οἱ 440 ἀπ' αὐτούς, ἥτοι τό 36%, εἶναι ὑπότροποι. Τό ποσοστό αὐτό εἶναι ἀρκετά μεγάλο καί ἐπιτρέπει ἐρωτήματα σχετικά μέ τήν ἀποτελεσματικότητα τῶν ἐφαρμοζόμενων μεθόδων στά παλιά οἰκοτροφεῖα καί κέντρα παρατήρησης.

Δικαστική πρόβλεψη τῶν νέων πού ἔχουν παρακολουθηθεῖ ἀπ' αὐτά τά καταστήματα ἀπό τήν 1η Ἰανουαρίου μέχρι τήν 31η Δεκεμβρίου 1975

Νόμος τοῦ 1945			
Οἱ γιά πρώτη φορά (primaires) διαπράξαντες ἀδικηματα	ὑπότροποι	Σύνολο	
761	440	1.201	

— Σχετικά μέ τόν τρόπο «ἀνάληψης εὐθυνῶν»

Τρόπος «ἀνάληψης εὐθυνῶν» τῶν ἀνηλίκων ἀπό τά καταστήματα τοῦ δημόσιου τομέα ἀπό τήν 1η Ἰανουαρίου μέχρι τήν 31η Δεκεμβρίου 1975

Τρόπος «ἀνάληψης εὐθυνῶν» τῶν ἀνηλίκων κατά τό ἔτος 1975	Ἄγῳρια	Κορίτσια	Σύνολο
Ὀλοκληρωτικά οἰκότροφοι	1.960	130	2.090
Παραμένοντες τῆ νύχτα Ἀνήλικοι οὐδέποτε οἰκότροφοι ἢ παραμένοντες τῆ νύχτα	77	7	84
	547	162	709 ¹

1. Εἶναι λυπηρό τό γεγονός ὅτι οἱ στατιστικές δέν ἀναλύουν τίς διάφορες κατηγορίες ἐνός τόσο σοβαροῦ ἀριθμοῦ.

Ἐτσι, διαπιστώνεται ὅτι ὁ ἀριθμός τῶν νέων πού ἔχουν ζήσει κατά τή διάρκεια τοῦ ἔτους 1975 τῆ ζωῆ τοῦ ὀλοκληρωτικά οἰκότροφου, εἶναι ἀρκετά μεγάλος.

— Σχετικά με τή διάρκεια

“Ὅσον ἀφορᾷ τή διάρκεια παραμονῆς τοῦ ἀνηλίκου στά καταστάματα τοῦ δημόσιου τομέα, πρέπει νά ὑπενθυμισομε ὅτι πρωταρχικός σκοπός τοῦ σημερινοῦ τοῦ συστήματος εἶναι νά κρατήσουν τοὺς νέους γιά μικρό χρονικό διάστημα, γιά νά τοὺς καταστήσουν αὐτάρκει, καί ἄργότερα νά τοὺς παρακολουθήσουν στό φυσικό τους περιβάλλον.

Ὁ ἀκόλουθος πίνακας μᾶς δίνει μιά εἰκόνα τοῦ χρόνου παραμονῆς τῶν ἀνηλίκων σ' αὐτά τὰ καταστάματα.

Διάρκεια παραμονῆς τῶν 1.381 νέων πού ἔφυγαν ἀπό τὰ καταστάματα τοῦ δημόσιου τομέα ἀπό τήν 1η Ἰανουαρίου μέχρι τήν 31η Δεκεμβρίου 1975

Διάρκεια παραμονῆς	Ἀριθμός νέων	%
Μέχρι 3 μῆνες	379	27,44
3 μῆνες μέχρι 6 μῆνες	158	11,44
6 μῆνες μέχρι 9 μῆνες	128	9,26
9 μῆνες μέχρι 12 μῆνες	195	14,16
12 μῆνες μέχρι 18 μῆνες	223	16,14
18 μῆνες μέχρι 2 χρόνια	172	12,45
2 χρόνια μέχρι 2 χρόνια + 6 μ.	77	5,57
30 μῆνες μέχρι 3 χρόνια	18	1,30
3 χρόνια	31	2,24

— Συνοπτικές παρατηρήσεις

Μπορεῖ λοιπόν νά ὑποθέσει κανεῖς, ἀπό τὰ διάφορα ὑπάρχοντα στοιχεία, ὅτι χάρη στήν εὐελξία, στό εἰδικό μεροσποικικό καί τὰ ὕλικά μέσα πού διαθέτει, κάθε εἰδικό ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς ἀποτελεῖ ἕναν ὄργανισμό ὁ ὁποῖος ἀναποκρίνεται περισσότερο ἀπό τὰ παλιά καταστάματα καί κέντρα παρατήρησης στίς πραγματικές ἀνάγκες τῶν νέων.³⁰

Μέχρι τελευταία, ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς δημιουργοῦσε καταστάματα μέ προσδιορισμένες λειτουργίες, καί προσάρμοζε στή συνέχεια τοὺς ἀνηλίκους σ' αὐτά. Ἐνῶ, σύμφωνα μέ τή νέα πολιτική, προσδιορίζονται πρῶτα οἱ ἀνάγκες τῶν κοινωνικά ἀπροσάρμοστων ἀνηλίκων καί βάσει αὐτῶν τῶν ἀναγκῶν δημιουργοῦνται διάφορα καταστάματα καί ὑπηρεσίες.

5. ὁ ἰδιωτικὸς τομέας: ἰδιαιτέρη ἐξέταση

Δίπλα ἀπό τὰ δημόσια καταστάματα πού εξαρτῶνται κατ' εὐθείαν ἀπό τή Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς, ὑπάρχουν ἰδιωτικά, τὰ ὁποῖα ὀφείλουν τήν ὑπαρξή τους στήν ἰδιωτικὴ πρωτοβου-

30. Μερικά ἀπό τὰ εἰδικευμένα ἴδρυματα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς ἀναλαμβάνουν ὑπό τήν προστασία τους μόνον ἀνηλίκους ὁ ὁποῖοι παρουσιάζουν σοβαρὰ ψυχικὰ διαταραχές (π.χ. ψυχοπάθεια).

λία καί τὸ ἐνδιαφέρον ἐκείνων πού ἔχουν σάν ἔργο τους στήν κοινωνία τήν προστασία τοῦ παιδιοῦ. Ἡ προσφορά τους πρέπει νά ἐκτιμηθεῖ καί ἀπό τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν δημοσίων καταστημάτων δέν εἶναι ἄρκετος γιά νά μπορεῖ νά δεχθεῖ τοὺς ἀνηλίκους ἐγκληματίες ἢ τοὺς «σὲ ἠθικό κίνδυνον». Ἔτσι, αὐτὴ τὴ στιγμή ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνηλίκων στά ἰδιωτικά καταστάματα εἶναι πού μεγαλύτερος ἀπὸ ἐκείνων τῶν δημοσίων καταστημάτων.

5.1. Χαρακτηριστικά τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα

Τὰ καταστάματα καί οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, γιά νά ἔχουν τὴ δυνατότητα νά δέχονται ἕναν ἀνήλικο, πρέπει νά εἶναι ἐξουσιοδοτημένα ἀπὸ τὸ Νομάρχη, μετὰ ἀπὸ γνωμοδότηση τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης. Χρηματοδοτοῦνται δὲ ἀπὸ τὸ Κράτος (Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης καί Ὑπουργεῖο Δημόσιας Ὑγείας) ἢ ἀπὸ διάφορες ὑπηρεσίες πού τοὺς ἐμπιστεύονται τὰ παιδιά (ἢ κοινωνικὴ βοήθεια τοῦ παιδιοῦ, τὸ ταμεῖο τῆς κοινωνικῆς ἀσφάλισης καί τὸ ταμεῖο οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων), ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω.

Γιά νά ἀποκτήσουμε μιά εἰκόνα τῆς ἔκτασης τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, παραθέτουμε ὀρισμένα στοιχεία σχετικά μέ τὸν ἀριθμὸ καταστημάτων σὲ διαφορετικὰς περιόδους.³¹

Τὸ ἔτος 1945 ὁ ἰδιωτικὸς τομέας διέθετε:

- 133 καταστάματα πού δέχονταν ὡς ἐσωτερικούς 1.670 ἄγوريا καί 1.796 κορίτσια.
- 25 ὑπηρεσίες τοποθετησῆς «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο» (τοποθετήθηκαν συνολικά 1.183 ἀνήλικοι).

Τὸ ἔτος 1961:

- 236 καταστάματα (κέντρα παρατήρησης, οἰκοτροφεία καί ἡμελεύθερες ἐστίες), πού δέχονταν 7.554 ἄγوريا καί 9.515 κορίτσια.

Τὸ ἔτος 1974:

- 921 καταστάματα καί ὑπηρεσίες. Ἀπ' αὐτά, 615 οἰκοτροφεία καί ἡμελεύθερες ἐστίες, τὰ ὁποῖα περιελάμβαναν 15.481 ἀνηλίκους τοὺς ὁποῖους εἶχαν ἐμπιστευθεῖ σ' αὐτά ὕστερα ἀπὸ δικαστικὴ ἀπόφαση.
- 28 ὑπηρεσίες παρατήρησης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο», οἱ ὁποῖες παρακολούθησαν 2.907 ἀνηλίκους.
- 106 ὑπηρεσίες παιδαγωγικῆς δράσης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο», πού ἀνέλαβαν τήν παρακολούθηση 72.709 ἀνηλίκων.³²
- 45 ὑπηρεσίες τοποθετήσᆆς σὲ οἰκογένειες, πού τοποθέτησαν 4.800 ἀνηλίκους μέσα σὲ οἰκογένειες, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους 1974.

31. Τὰ στοιχεία αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ τὴ Διεύθυνση τοῦ γραφείου τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης.

32. Οἱ στατιστικὲς δόθηκαν ἀπὸ τὸ Ὑπ. Δημόσιας Ὑγείας, πού ἐξασφαλίζει ὀλοκληρωτικὰ τὴν χρηματοδότηση αὐτῶν τῶν ὑπηρεσιῶν. Οἱ ὑπηρεσίες αὐτὲς δέν ἀφοροῦν τοὺς ἐγκληματίες ἀνηλίκους· ἐδῶ τὸ κείμενο μιλάει γιά ἐπιβλεπόμενη ἐλευθερία, πού ὅπως εἶπαμε, ἀσκεῖται ἀπὸ τὸ δημόσιο τομέα.

- 66 ὑπηρεσίες συγκέντρωσης πληρωοῦν σχετικὰ μέ τήν κοινωνική κατάσταση ἀνηλίκων, πού συνέλεξαν στοιχεῖα ἐπὶ 16.430 ἀπ' αὐτοῦς.
- τέλος 23 εἰδικές συμβουλευτικές ὑπηρεσίες, πού κατέληξαν σέ 4.394 πορίσματα.

Συνολικά, κατὰ τή διάρκεια τοῦ ἔτους 1974, τὰ καταστήματα καί οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα ἔλαβαν 116.721 παιδαγωγικά μέτρα ποικίλης μορφῆς.

Ἀξίζει νά σημειωθεῖ, ὅτι ἡ ἀναλογία τῶν ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν στά καταστήματα καί τίς ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα εἶναι πολύ μικρότερη ἀπό ἐκεῖνη τοῦ δημόσιου τομέα.³³ Οἱ ἐγκληματίες ἀνήλικοι ἀντιπροσωπεύουν τὸ 24% τῶν ἀγοριῶν καί τὸ 8% τῶν κοριτσιῶν, ἐσωτερικῶν οἰκοτρόφων σέ κλειστά καταστήματα, ἐνῶ οἱ «σέ ἠθικό κίνδυνο» ἀνήλικοι, οἱ τοποθετηθέντες ἀπὸ τὸ δικαστὴ ἀνηλίκων, μέσα στά πλαίσια τοῦ διατάγματος τῆς 23ης Δεκεμβρίου 1958 (ἄρθρο 375 καί ἐπ. τοῦ Γ.Α.Κ.) ἢ ἀπὸ τῆ Διεύθυνση τῆς ὑγενομικῆς καί κοινωνικῆς βοήθειας τοῦ νομοῦ (Direction départementale de l'aide sanitaire et sociale, D.D.A.S.S.) ἀντιπροσωπεύουν τὸ 49% γιὰ τὰ ἀγόρια καί τὸ 62% γιὰ τὰ κορίτσια. Τὸ ὑπόλοιπο τῆς πελατείας τῶν ἰδιωτῶν ἰδρυμάτων περιλαμβάνει: (α) εἶτε ἀνηλίκους πού τοὺς ἐμπιστεῖται τὸ δικαστήριο τὸ ὅποιο ἀπάγγειλε τὴν ἐκπτώση ἢ τὸν περιορισμὸ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας τοῦ πατέρα τους ἢ τῆς μητέρας τους (ἄρθρ. 378 ἕως 380 τοῦ Γ.Α.Κ., νόμος τῆς 4ης Ἰουνίου 1960), (β) εἶτε ἀνηλίκους πού εἶναι ὀρφανοί, ἐγκαταλελειμμένοι, χωρὶς νὰ ἔχουν υἰοθετηθεῖ ἀκόμα καί οἱ ὅποιοι βρίσκονται—κατὰ κάποιο τρόπο—ὑπὸ τὴν κηδεμονία τῆς ὑπηρεσίας τῆς Κοινωνικῆς Βοήθειας τοῦ Παιδιοῦ, (γ) εἶτε ἀνηλίκους πού τοποθετήθηκαν ἀπὸ τίς οἰκογένειες τους ἢ ἀπὸ διάφορες κοινωνικές ὑπηρεσίες. Ἀπὸ τὸ 1975 (νόμος 534 τῆς 39ης Ἰουνίου 1975) προστίθενται στὴν πελατεία τῶν ἰδιωτικῶν ἰδρυμάτων καί οἱ ἀνήλικοι τοὺς ὁποίους ἐμπιστεύθηκε ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλιση (securité sociale). Οἱ ἀνήλικοι αὐτοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πού ἐκρίθησαν ἀνάπηροι (handicapés) ἀπὸ τὴ Νομαρχιακὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Εἰδικῆς Διαπαιδαγωγικῆς (Commission Départementale d' Education Spéciale).

Ἐνα λαμπρὸ παράδειγμα τῆς συνύπαρξος τῶν διαφόρων κατηγοριῶν ἀνηλίκων, συναντᾶται κανεὶς στὸ κατὰστημα des Matées στὴν Ὀρλεάνη, ὅπου τὸ ἔτος 1976 βρίσκονταν 23 ἀνήλικοι πού τοὺς ἐμπιστεύθηκε ἐκεῖ ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων (ἐγκληματίες καί «σέ ἠθικό κίνδυνο»), 21, πού τοποθετήθηκαν ἀπὸ τὴ Διεύθυνση τῆς ὑγενομικῆς ὑπηρεσίας καί κοινωνικῆς βοήθειας τοῦ νομοῦ, καί τέλος 21 ἀνήλικοι πού τοποθετήθηκαν ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἀσφάλιση. Αὐτὰ τὰ καταστήματα καί ὑπηρεσίες, παρ' ὅτι χρη-

ματοδοτοῦνται ἀπὸ τὸ Κράτος, διευθύνονται ἀπὸ ἑταιρίες ἢ ἰδιώτες πού εἶχαν τὴν πρωτοβουλία τῆς ἱδρύσεώς τους.

5.2. Δομὲς τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα

Μπορεῖ κανεὶς νά διακρίνει μιὰ κάθετη δομὴ, ἢ ὅποια ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑταιρίες καί ἀπὸ καταστήματα καί ὑπηρεσίες.

5.2.1. Ἐταιρίες

Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς αὐτῶν τῶν ἑταιριῶν ἔχει σάν δραστηριότητα τὴ διαχείριση, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες ἔχουν ἐπὶ πλέον καί μιὰ ὁμοσπονδιακὴ λειτουργία.

Ἐπὶ ὑπάρχει μεγάλαι ποικιλία ἑταιριῶν, πού δυσκολεῖται—κατὰ κάποιο τρόπο—τὴν ταξινομήσή τους. Γενικά ὁμως μποροῦμε νά τίς κατατάξουμε σέ τρεῖς μεγάλες κατηγορίες:

- τίς βασικές ἑταιρίες
- τίς ἑταιρίες εὐρείας ἀρμοδιότητος καί
- τίς ὁμοσπονδίες ἑταιριῶν

Θὰ ἐπιμεινόμεν περισσότερο στὴν ἐξέταση τῆς προέλευσης, τῆς μορφῆς καί τοῦ προορισμοῦ τους.

α) Βασικὲς ἑταιρίες

Εἶναι ἑταιρίες, πού τὸ ἔργο τους συνίσταται στὴ διαχείριση τῶν ἤδη ὑπαρχόντων καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν. Διακρίνονται δὲ σέ κληρικὲς καί λαϊκὲς. — Κληρικὲς ἑταιρίες ἢ ἑταιρίες θρησκευτικῶν ταγμάτων

Εἶναι οἱ πιὸ παλιές ἑταιρίες, πού ἡ ὑπαρξὴ τους χρονολογεῖται ἀπὸ τὸ 17ον αἰῶνα. Τὰ καταστήματα τῶν ἑταιριῶν αὐτῶν ἀναλάμβαναν κυρίως τὴν ἀναδι-
απαιδαγώγηση τῶν κοριτσιῶν. Μέχρι τὸ 1970 κάλυπταν τὸ 80% τῶν μέτρων ἀναμορφωτικῆς μεταχειρίσεως τῶν κοριτσιῶν ἐγκληματιῶν καί «σέ ἠθικό κίνδυνο». Σήμερα ὁμως ἡ κρίση στρατολόγησης κληρικοῦ προσωπικοῦ ἀνάγκασε αὐτές τίς ἑταιρίες νά κλείσουν τὰ καταστήματά τους ἢ νά τὰ παραχωρήσουν σέ ἄλλες ἑταιρίες.

— Λαϊκὲς ἑταιρίες

Αὐτές εἶναι ποικίλες. Ὅρισμένες ἀπ' αὐτές διαχειρίζονται ἕνα κατὰστημα περιορισμένης δυναμικότητος, ἐνῶ ἀντίθετα ἄλλες ἀναλαμβάνουν τὴ διαχείριση πολλῶν καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν ἐνὸς νομοῦ. Εἶναι ἡ περίπτωση τῶν περισσοτέρων ἑταιριῶν Προστασίας Ἀνηλίκων Παιδικῆς καί Ἐφηβικῆς Ἡλικίας, Νομοῦ (Associations Départementales de Sauvegarde de l'Enfance et de l'Adolescence) πού διαχειρίζονται τὰ καταστήματα καί τίς ὑπηρεσίες πού βρίσκονται στὴν περιφέρεια τοῦ νομοῦ.

Αὐτές λοιπὸν οἱ λαϊκὲς ἑταιρίες πού ἄρρισαν νά δημιουργηθοῦν ἀπὸ τὸ 1945 καί πὺς ἐδρεύουν σέ κάθε νομὸ, διαχειρίζονται τὰ ἱδρύματα καί τίς ὑπηρεσίες πού δημιουργήθηκαν μέ δικὴ τους πρωτοβουλία.

33. Levasseur G., Stefani G., Jambu-Merlin, *Criminologie et Science Pénitentiaire*, Dalloz, 4η ἐκδοσι, 1976.

β) Ἐταιρίες μέ εὐρεία ἀρμοδιότητα

Μέ σκοπό τήν ἐγκαθίδρυση καταστημάτων, τό συντονισμό τῶν ἰδιωτικῶν πρωτοβουλιῶν μιᾶς περιφέρειας καί τή στρατολόγησι τεχνικῶν, τό Ἐπιχειρηματικό Δημόσιον Ὑγείας προχώρησε τό 1945 στή σύστασι τῶν Περιφερειακῶν Ἐταιριῶν Προστασίας Ἀνηλίκων Παιδικῆς καί Ἐφηβικῆς Ἡλικίας (Associations Régionales de Sauvegarde de l'Enfance et de l'Adolescence).

Σ' αὐτές τίς ἐταιρίες προστέθηκαν στή συνέχεια (μέ ὑπουργική ἀπόφασιν τῆς 22ας Ἰανουαρίου 1964) τά Ἐπαρχιακά Κέντρα τῶν Ἀπροσαρμόστων Ἀνηλίκων Παιδικῆς καί Ἐφηβικῆς Ἡλικίας (Centres Régionaux de l'Enfance et de l'Adolescence Inadaptés). Ἐτσι, τά παραπάνω κέντρα ἔχουν πλατύτερη ἀρμοδιότητα ἀπό ἐκείνη τῶν βασικῶν ἐταιριῶν. Γιατί, ὅπως εἶπαμε, πέρα ἀπό τήν ἴδρυση καταστημάτων, συντονίζουν τίς ἰδιωτικές πρωτοβουλίες τῆς περιφέρειάς τους, στρατολογοῦν εἰδικούς καί τεχνικούς καί μορφώνουν τό παιδαγωγικό προσωπικό, πού εἶναι ἀπαραίτητο γιά τή λειτουργία τῶν καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν τους.

γ) Ὁμοσπονδίες ἐταιριῶν

Ὅπως τό λέει καί ὁ τίτλος, εἶναι ὁμοσπονδίες πού συμπεριλαμβάνουν διάφορες ἐταιρίες. Παραθέτουμε ὀρισμένα παραδείγματα Ὁμοσπονδιῶν, πού ἀσχολοῦνται μέ τά θέματα τῶν ἀνηλίκων, γιά τοὺς ὁποίους ἔχει ἐκδοθεῖ δικαστική ἀπόφασιν. Π.χ.:

— Ἡ Γαλλική Ἐταιρία Προστασίας Ἀνηλίκων Παιδικῆς καί Ἐφηβικῆς Ἡλικίας (Association Française de Sauvegarde de l'Enfance et de l'Adolescence), πού συμπεριλαμβάνει τίς Ἐταιρίες Προστασίας Ἀνηλίκων Παιδικῆς καί Ἐφηβικῆς Ἡλικίας ὅλων τῶν νομῶν.

— Ἡ Ἐθνική Διομοσπονδιακή Ἐνωσις Κοινωνικῶν Ἔργων καί Ἰδιωτικῶν Ὑγειονομικῶν καί Κοινωνικῶν Ὄργανισμῶν (Union Nationale Interfédérale des Oeuvres et Organismes Privés Sanitaires et Sociaux), πού περιλαμβάνουν ὅλες τίς βασικές ἐταιρίες.

— Ἡ Ἐθνική Ἐνωσις τῶν Συλλόγων Γονέων Ἀπροσαρμόστων Παιδιῶν καί Κοινοτήτων τῶν Παιδιῶν (L'Union Nationale des Associations des Parents d'Enfants Inadaptés et des Communautés d'Enfants), πού συγκεντρώνει τοὺς Συλλόγους Γονέων Ἀπροσαρμόστων Παιδιῶν καί Κοινοτήτων Παιδιῶν ὅλης τῆς Γαλλίας.

5.2.2. Καταστήματα καί ὑπηρεσίες

Ἀντίθετα πρὸς τοὺς «ἐξοπλισμούς» τοῦ δημόσιου τομέα, πού δέχονται μόνον ἐγκληματίες καί «σέ ἠθικὸ κίνδυνον» ἀνηλίκους, τά καταστήματα καί οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα ἀναλαμβάνουν ἐκτός ἀπὸ τοὺς παραπάνω ἀνηλίκους, τοὺς ὁποίους εἶναι

ἐξουσιοδοτημένα νά δεχθοῦν, καί μιὰ ἄρκετά ὑπολογισίμη πελατεία, ἣ ὁποία τοὺς στέλνεται, ὅπως εἶδαμε, ἀπὸ τῆ Διεύθυνση Ὑγειονομικῆς καί Κοινωνικῆς Ὑπηρεσίας, ἀπὸ τήν Κοινωνική Ἀσφάλισιν καί ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς γονεῖς.

Τά καταστήματα καί οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, πού ἔχουν τίς ἴδιες λειτουργίες μέ τοῦ δημοσίου τομέα καί φέρουν τό ἴδιο ὄνομα, εἶναι τά ἐξῆς: Εἰδικές Συμβουλευτικές Ὑπηρεσίες (Consultations Spécialisées), Ὑπηρεσίες Παρατήρησης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρον» (Services d'Observation en milieu ouvert), Ἐστίες Παιδαγωγικῆς Δράσης (Foyers d'Action Educative), Εἰδικά Καταστήματα (Institutions Spéciales), Ἡμιελεύθερες Ἐστίες (Foyers de Semi-liberté) καί Ὑπηρεσίες Τοποθέτησης σέ οἰκογένειες (Services de placements familiaux). Οἱ ὑπηρεσίες ὁμοῦ τῆς Ἐποπτευόμενης Ἐλευθερίας (Liberté Surveillée) ἔχουν ἀντικατασταθεῖ στὸν ἰδιωτικὸ τομέα ἀπὸ τίς ὑπηρεσίες τῆς παιδαγωγικῆς δράσης «σέ ἀνοιχτὸ χῶρον». Ἐχουν δέ, σχετικὰ μέ τοὺς «σέ ἠθικὸ κίνδυνον» ἀνηλίκους, τήν ἴδια ἀποστολή πού ἔχουν οἱ ὑπηρεσίες τῆς Ἐποπτευόμενης Ἐλευθερίας γιά τοὺς ἐγκληματίες ἀνηλίκους.

5.3. Σχέσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα μέ τίς δημόσιες ἐξουσίες

Ἀναθέτοντας στά ἰδιωτικά ἱδρύματα τήν ἀναδιαιταγωγίαν τῶν ἀνηλίκων, τὸ Κράτος δίνει σέ αὐτὰ ὀρισμένα προνόμια πατρικῆς ἐξουσίας καί ἐπὶ πλέον ἀρμοδιότητες δημόσιας ἐξουσίας. Ἐτσι, ἡ ἐπέμβασι τοῦ Κράτους στὸν ἰδιωτικὸ τομέα πραγματοποιεῖται μέ διάφορους ἐλέγχους καί μέ τή χρηματοδότηση γιά τή λειτουργία τῶν ἰδιωτικῶν αὐτῶν ἱδρυμάτων.

5.3.1. Ἐλέγχος τῶν δημοσίων ἐξουσιῶν στά καταστήματα καί ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα

Ἐπειδὴ τά καταστήματα καί οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα ἐκτελοῦν μιὰ δημόσια λειτουργία, τὸ Κράτος τὰ ἐλέγχει καί παρακολουθεῖ ἂν φέρνουν σέ πέρασ τήν ἀποστολή τους. Τὰ ἐν ἰσχύει διατάγματα³⁴ δίνουν τό δικαίωμα στίς δημόσιες ἐξουσίες νά ἐλέγχουν ὅλα τά καταστήματα καί τίς ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα. Αὐτὸς ὁ ἐλέγχος γίνεται σέ δύο στάδια: κατὰ τή σύστασι τῆς ἐξουσιοδότησης, καί κατὰ τή διάρκεια λειτουργίας τῶν καταστημάτων.

α) Ἐλέγχος πραγματοποιούμενος κατὰ τή σύστασι τῆς ἐξουσιοδότησης

Γιά νά ἔχει τό δικαίωμα ἓνα ἰδιωτικὸ ἱδρυμα νά δέχεται ἀνηλίκους ἐγκληματίες ἢ «σέ ἠθικὸ κίνδυνον»

34. Διατάγματα τῆς 16ης Ἀπριλίου 1946 καί τῆς 13ης Ἰουνίου 1960.

νο», εἶναι ἀπαραίτητη ἡ χορήγηση ἐξουσιοδότησης γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο, τὸ κράτος ἀσθεῖ τὸν πρῶτο καὶ οὐσιαστικότερο ἔλεγχο στὸν ἰδιωτικὸ τομέα.

Δέν μπορούμε νὰ ἐκθέσουμε δλόκληρη τὴν διαδικασία τῆς ἐξουσιοδότησης. Σημειώνουμε ὡστόσο ὅτι ἡ ἐξουσιοδότηση δίνεται διὰ νομαρχιακοῦ διατάγματος, ὕστερα ἀπὸ σύμφωνο γνώμη τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης. Σημειώνεται γιὰ ἀνηλίκους ἐγκληματίες, ἢ ἀπὸ κοινοῦ ἀπὸ τὰ Ὑπουργεῖα Δικαιοσύνης καὶ Δημόσιας Ὑγείας, ὅταν πρόκειται γιὰ ἀνηλίκους «σέ ἠθικό κίνδυνο». Μ' αὐτὴ τὴν ἐξουσιοδότηση, δίνεται τὸ δικαίωμα στή Διοίκηση νὰ ὑποδείξει στούς ὀργανωτῆς τῶν ἰδιωτικῶν ἰδρυμάτων τίς κατευθύνσεις σχετικὰ μέ τὰ ἰκήματα, τὸ προσωπικό καὶ τίς μεθόδους ἀναδιαιταγωγῆς.

Τὸ Γραφεῖο τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα τῆς Διευθύνσης τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης μετάρψε πρόσφατα τὴν πράξη ἐξουσιοδότησης σέ σύμβαση μεταξύ Ὑπουργοῦ Δικαιοσύνης καὶ Νομάρχου ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς διευθύνουσας ἐταιρίας, πού ζητάει τὴν ἐξουσιοδότηση, ὥστε νὰ διευκολύνεται ἡ ἐπιβολὴ κατευθύνσεων λειτουργίας.

Ἔτσι, καλὰ χρησιμοποιούμενη αὐτὴ ἡ ἐξουσία μπορεί νὰ ὀδηγήσει στὴν ἐξασφάλιση τῆς ἐπιθυμητῆς ἐναρμόνισης τῶν παιδαγωγικῶν «ἐξοπλισμῶν» καὶ τῶν παιδαγωγικῶν μεθόδων σέ περιφερειακό καὶ ἔθνικό ἐπίπεδο.

β) Ἐλεγχος πραγματοποιούμενος κατὰ τὴ διάρκεια τῆς λειτουργίας

Τὰ καταστήματα καὶ οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα πέρα ἀπὸ τὴν ἐποπτεία πού γίνεται σ' αὐτὰ ἀπὸ τίς δικαστικές ἀρχές (ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ δικαστὴ ἀνηλίκων), ὑπόκεινται σ' ἐλέγχους πραγματοποιούμενους ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης καὶ εἰδικὰ ἀπὸ τοὺς ἐπόπτες τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς, σχετικὰ μέ τὴ διοικητικὴ λειτουργία καὶ μέ τίς μεθόδους τοὺς ἀναδιαιταγωγῆς.

Στὴν πραγματικότητα ὁμως, ὁ μέγανος ἀριθμὸς τῶν ἰδιωτικῶν καταστημάτων καὶ ὑπηρεσιῶν καὶ ἡ τοπικὴ διασπορά τοὺς δέν ἐπιτρέπουν στὴν Ἐποπτευόμενη Διαπαιδαγωγῆση νὰ ἐνεργεῖ περιτοπικούς ἐλέγχους. Ἔτσι, αὐτὴ ἀρκεῖται στίς ἐτήσιες ἐκθέσεις, πού παρουσιάζουν μιά σειρά ἀπὸ ἐκτιμητικά στοιχεῖα, πᾶνω στούς παιδαγωγικούς «ἐξοπλισμούς», τίς παιδαγωγικές μεθόδους, τὸ προσωπικό καὶ τὸν πληθυσμὸ τῶν ἰδρυμάτων, μέ τὴ βοήθεια τῶν ὁποίων μπορεί νὰ κρίνει καὶ νὰ ἐλέγχει ἔμμεσα τὴ λειτουργία τοὺς.

Σέ περίπτωση πού ἡ Διεύθυνση τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγωγῆς κρίνει ὅτι ἡ λειτουργία τῶν

καταστημάτων καὶ ὑπηρεσιῶν δέν ἀνταποκρίνεται στὰ κριτήρια τῶν συμβάσεων, ἀποφασίζει τὴν ἀνάκληση τῆς ἐξουσιοδότησης πού ἔχει σᾶν ἀποτέλεσμα τὴν κατάργησή τοὺς. Δέν καταφεύγει ὁμως παρὰ σπάνια σ' αὐτὸ τὸ ριζικό μέτρο. Εἶναι γεγονός ὅτι μέχρι τῶρα βασιλεύει ἕνα πνεῦμα κοινῆς προσπάθειας μεταξύ διοίκησης καὶ ὀργανώσεων.

5.3.2. Ἡ χρηματοδότηση τῶν καταστημάτων καὶ ὑπηρεσιῶν τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα

Τὰ καταστήματα καὶ οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, τὰ ὁποῖα δέχονται τοὺς ἀνηλίκους πού τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ ὕστερα ἀπὸ δικαστικὴ ἢ διοικητικὴ ἀπόφαση, ἀναλαμβάνουν στὴν πραγματικότητα μιά ἀποστολὴ γενικοῦ συμφέροντος. Τὸ Κράτος λοιπὸν ἔχει ὑποχρέωση νὰ μετάρσει στὴ χρηματοδότηση γιὰ τὴ λειτουργία τοὺς. Ἔτσι, ἡ ὀικονομικὴ συνεισφορά τῶν δημοσίων ἐξουσιῶν στὰ ἰδιωτικά καταστήματα καὶ ὑπηρεσίες, καλύπτει ἀφ' ἑνός μὲν τὸ σύνολο ἡ μέρος ἀπὸ τὰ ἔξοδα λειτουργίας τοὺς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀναλαμβάνει τὴ μὀρφωση τῶν παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ πού ἐργάζεται σ' αὐτὰ.

α) Χρηματοδότηση γιὰ τὴ λειτουργία τῶν καταστημάτων καὶ ὑπηρεσιῶν

Ἐπάρχουν δύο τρόποι χρηματοδότησης: ἐπιχορήγηση ἐφ' ἅπαξ, ἢ ὀλοσχερῆς ἀπόδοση τοῦ ἐκτελεσθέντος ἔργου. Ἐκτός ἐξαιρέσεως ἡ δεῦτερη λύση ἔχει καθιερωθεῖ ἀπὸ διακανονιστικά κείμενα καὶ ἀπὸ τὴ νομολογία τοῦ Ἀνώτατου Συμβουλίου Κοινωνικῆς Βοήθειας. Ἡ ἔφαξ ἐπιχορήγηση ἀφορᾶ μόνο τίς ὑπηρεσίες συγκέντρωσης πληροφοριῶν γιὰ τὴν κοινωνικὴ κατάσταση τῶν ἀνηλίκων πού ἐνεργοῦν ὕστερα ἀπὸ αἴτηση τοῦ δικαστῆ ἀνηλίκων καὶ πού ὑπάγονται στὰ καθέκαστα ἰδρύματα. Ἐνα διυπουργικό διάταγμα (Δικαιοσύνης-Ὀικονομικῶν) ὀρίζει ἐτήσιος τὸ ἀνώτατο ὀριο γιὰ τίς διάφορες ἔρευνες τίς πραγματοποιούμενες ἀπ' αὐτές τίς ὑπηρεσίες. Αὐτὰ τὰ κονδύλια ἐπιβαρύνουν τὸν προϋπολογισμό τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης.

Γενικά, τὸ σημερινὸ «οἰκοδόμημα» τῶν κειμένων σχετικὰ μέ τὸν τρόπο χρηματοδότησης τῶν καταστημάτων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα, ἔγινε μᾶλλον μέ βάση προϋπάρχοντα στοιχεῖα, παρὰ σύμφωνα μέ τὴν παιδαγωγικὴ πρακτικὴ. Σύμφωνα μέ αὐτὰ τὰ κείμενα καὶ τὴ σημερινὴ νομολογία, ἡ χρηματοδότηση τῶν καταστημάτων καὶ ὑπηρεσιῶν γίνεται μέ βάση τὸ ἔργο πού ἦδη ἔκτελεσθεῖ, καὶ πού ὑπολογίζεται πᾶνω στὸ «ἡμερήσιο κόστος».³⁵

Πιὸ ἀναλυτικά, τὸ σημερινὸ σύστημα (πού προέρχεται ἀπὸ τὸ διάταγμα τοῦ ἔτους 1958) χρηματο-

35. Ἡμερήσιο κόστος: τὸ πόσο κοστίζει τὴν ἡμέρα ἕνας ἀνηλίκος στίς παραπάνω ὑπηρεσίες.

δότησης αὐτῶν τῶν καταστημάτων ἔχει θεμελιωθεῖ πάνω σέ τρεῖς κυρίως ἀρχές:

- 1) τή διυπουργική διανομή τῶν κονδυλίων μεταξύ Δημοσίας Ὑγείας καί Δικαιοσύνης,
- 2) τὸ διαχωρισμὸ μεταξύ τῆς φάσης τῆς παρατήρησης καί ἐκείνης τῆς ἀναδιαπαιδαγώγησης καί
- 3) τῆ χρηματοδότηση μέ βάση τὸ ἡμερήσιο κόστος.

Σύμφωνα μέ τὴν πρώτη ἀρχή, ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης καὶ ἐπιβαρύνει ὀλοκληρωτικά τὸ ἡμερήσιο κόστος πού ἀφορᾶ τοὺς ἀνηλίκους ἐγκληματίες πού τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ σέ ἰδιωτικά ἰδρύματα. Ἐπίσης τὶς δαπάνες πού ἀφοροῦν τοὺς «σέ ἠθικὸ κίνδυνο» ἀνηλίκους, πού τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ στίς Ὑπηρεσίες Γνωμοδότησης καί Τοποθέτησης δὲσ οἰκογένειες. Τέλος καλύτερι τὶς δαπάνες τῶν ἐνηλίκων (18-21 ἐτῶν) πού τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ στίς ὑπηρεσίες Γνωμοδότησης, Παιδαγωγικῆς Δράσης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο» καί ὑπηρεσίες Προσανατολισμοῦ καί Παιδαγωγικῆς Δράσης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο». Ὅσον ἀφορᾶ τὸ ὑπόλοιπο τῶν δαπανῶν, σέ πρώτη φάση, ἐπιβαρύνει τὸν προϋπολογισμὸ τῶν Νομαρχιῶν, ἔπειτα ὁμοσ ἀποδίδεται ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίας Ὑγείας σέ ἀναλογία 84% περίπου.

Ἐνα πρόβλημα πού μπορεῖ νὰ προκύψει ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀρχή, εἶναι τὸ ἐξῆς: πολλές φορές τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίας Ὑγείας εἶναι ἀρμόδιο νὰ προσδιορίσει τὸ ἡμερήσιο κόστος γιὰ δαπάνες πού ἀφοροῦν τὸ Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης. Αὐτὴ ἡ ὀργάνωση δημιουργεῖ ὁμοσ δυσκολίες στὸν καθορισμὸ τοῦ ἡμερησίου κόστους.

Σχετικά μέ τὴν δευτέρη ἀρχή (διαχωρισμὸς μεταξύ φάσης παρατήρησης καί ἀναδιαπαιδαγώγησης), οἱ δαπάνες πού ἀφοροῦν τὴν παρατήρηση τῶν «σέ ἠθικὸ κίνδυνο» ἀνηλίκων καταλογίζονται στὸν προϋπολογισμὸ τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, ἐνῶ οἱ δαπάνες γιὰ τὴν ἀναδιαπαιδαγώγησή τους, στή Διεύθυνση Ὑγειονομικῆς καί Κοινωνικῆς Βοήθειας τοῦ νομοῦ.³⁶

Γιὰ νὰ γίνει πιὸ ὁμαλὰ ὁ διαχωρισμὸς, τὸ Γραφεῖο ἰδιωτικὸ τομέα τῆς Ἐποπτευομένης Διαπαιδαγώγησης ἀνέλαβε τὴ δημιουργία Ὑπηρεσιῶν Παρατήρησης καί Παιδαγωγικῆς Δράσης, οἱ ὁποῖες χρηματοδοτοῦνται μόνον ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Δικαιοσύνης. Οἱ ὑπηρεσίες αὐτές³⁷ ἔχουν σάν ἀποστολή συγχρόνως τὴν παρατήρηση καί τὴν ἀναδιαπαιδαγώγηση.

Τέλος, σύμφωνα μέ τὴν τρίτη ἀρχή, τὸ γεγονός ὅτι ἡ χρηματοδότηση βασίζεται στὸ ἡμερήσιο κόστος, δημιουργεῖ ὀρισμένα προβλήματα. Ἐτσι, γιὰ νὰ μποροῦν ἔνα κατὰστημα ἢ μιὰ ὑπηρεσία τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα νὰ ἀντεπεξέλθουν στίς ἀνάγκες τους, πρέπει νὰ ἐπιδιώκουν τὴ μεγαλύτερη πλήρωση τῆς δυ-

ναμικότητάς τους. Ἐπειδὴ ὁμοσ αὐτὸ δέν εἶναι πάντοτε δυνατὸ, ἀναγκάζονται νὰ ἀναλαμβάνουν ἀνηλίκους κάθε κατηγορίας τοὺς ὁποῖους δέν θὰ ἀναλάμβαναν ἂν τὸ σύστημα διαχείρισης ἦταν διαφορετικὸ, ὅπως π.χ. τὸ τὸ δημόσιου τομέα, πού στηρίζεται σέ ἔνα ἐτήσιου προϋπολογισμὸ. Μέ λίγα λόγια, οἱ διευθύνοντες τὶς ἐταιρίες εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ διαλέξουν μεταξύ τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας τῶν ὑπηρεσιῶν καί τοῦ σκοποῦ τους.

β) Ἡ χρηματοδότηση τῶν ἰδιωτικῶν σχολῶν γιὰ τὴν κατάρτιση τοῦ παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ

Τὸ προσωπικὸ τῶν καταστημάτων καί ὑπηρεσιῶν τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα εἶναι τὸ ἴδιο μέ τῶν τοῦ δημοσίου τομέα: μέ μόνη τὴ διαφορά, τὸν τρόπο κατάρτισης τῶν παιδαγωγῶν.

Στὸ δημόσιον τομέα οἱ παιδαγωγοὶ εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι καί εἰσάγονται στὸ ὑπαλληλικὸ σῶμα μετά τὴν ἀπόκτηση τοῦ διπλώματος τῆς δημοσίας σχολῆς παιδαγωγῶν τοῦ Savigny-sur-Orge. Τὸ δικαίωμα ἐγγραφῆς σ' αὐτὴν ἔχουν μόνον οἱ ἀπόφοιτοι Λυκείου. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὁ ἰδιωτικὸς τομέας περιλαμβάνει δύο κατηγορίες παιδαγωγικοῦ προσωπικοῦ: τοὺς εἰδικευμένους παιδαγωγούς καί τοὺς ἐπιμελητές-παιδαγωγούς. Ἡ στρατολόγησή τους γίνεται κατὰ τρόπο ἀναρχικὸ. Ἡ κατάρτιση τους γίνεται σέ ἰδιωτικὲς σχολές ἀναγνωρισμένες (ἀπὸ τὸ 1967) ἀπὸ τὸ Κράτος. Μετὰ τὸ τέλος τῶν σπουδῶν χορηγεῖται στοὺς μὲν εἰδικευμένους παιδαγωγούς δημόσιον δίπλωμα, στοὺς δὲ ἐπιμελητές-παιδαγωγούς, πιστοποιητικὸ ἰκανότητας γιὰ ἐξάσκηση.

Ἄξιζε νὰ σημειωθεῖ ὅτι οἱ εἰδικευμένοι παιδαγωγοὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέα δέχονται μιὰ πολυκλαδική μὸρφωση πού τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἀσκοῦν τὰ καθήκοντά τους σ' ὅλες τὶς κατηγορίες τῶν καταστημάτων. Σημειώνουμε ἐπίσης, ὅτι τὸ 1974 ὑπῆρχαν 38 σχολές εἰδικευμένων παιδαγωγῶν καί 43 σχολές ἐπιμελητῶν-παιδαγωγῶν, πού ἀνέλαβαν τὴν κατάρτιση κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἰδιοῦ σχολικοῦ ἔτους 6.626 εἰδικευμένων παιδαγωγῶν καί 3.465 ἐπιμελητῶν-παιδαγωγῶν. Αὐτὴ ἡ προσπάθεια γιὰ μὸρφωση ἐπιφέρει βέβαια μιὰ σημαντικὴ οἰκονομικὴ ἐπιβάρυνση, τὴν ὁποία κατὰ μεγάλο μέρος ἔχει ἀναλάβει τὸ Κράτος. Δηλαδή, τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίας Ὑγείας ἀναλαμβάνει τὸ 90% τῆς οἰκονομικῆς ἐνίσχυσης αὐτῶν τῶν σχολῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπο 10% καλύπτεται ἀπὸ νομαρχιακῆς ἢ δημοτικῆς ἐπιχορηγήσεις, καθὼς καί ἀπὸ τὴ συμμετοχὴ ἐκείνων πού φοιτοῦν σ' αὐτὲς τὶς σχολές. Τὸ κόστος λειτουργίας ὑπολογίζεται σύμφωνα μέ τὸ «κόστος-μαθητοῦ» (coût-élève) στὸ χρόνο: δηλαδή, τὸ 1974 στοίχιζε 7.500 γαλλικὰ φράγκα γιὰ κάθε νέο πού φοιτοῦσε στίς σχολές εἰδικευμένων παιδαγωγῶν καί 4.500 γαλλικὰ φράγκα, στίς σχολές ἐπιμελητῶν-παιδαγωγῶν.

36. Διαπιστώνουμε καί ἐδῶ ἀκόμα τὸ διαχωρισμὸ μεταξύ παρατήρησης καί ἀναδιαπαιδαγώγησης.

37. Ὑπάρχουν ἤδη καί στὸ δημόσιον τομέα, βλ. παραπάνω σ. 70.

Τά στοιχεῖα αὐτά, πού εἶναι ἐνδεικτικά, ποικίλουν γιά κάθε σχολή, ἀνάλογα μέ τήν ἀξία τοῦ προσωπικοῦ, τή δυναμικότητα καί τή μορφή τῆς σχολῆς, καθώς ἐπίσης καί τίς χρησιμοποιούμενες παιδαγωγικές μεθόδους.

6. γενικές παρατηρήσεις

6.1. Τρόπος ζωῆς μέσα στά καταστήματα

Ὁ τρόπος ζωῆς μέσα στά καταστήματα παρουσιάζει ὀρισμένα προβλήματα, σχετικά μέ:

α) *τή δυναμικότητα τοῦ καταστήματος*. Ἡ δυσκολία τῆς μεταχείρισης τοῦ ἀηλίκου σέ σχέση μέ τούς σκοπούς τῆς σέ καταστήματα μέ μεγάλη δυναμικότητα, εἶναι γεγονός κοινῶς ἀποδεκτό, δεδομένου ὅτι μιά «ἀτομικευση» τῆς ἀναδιδασκαλίας εἶναι ἀδύνατη.

β) *τή σχετική ἔλλειψη μικτῶν καταστημάτων*. Αὐτό τό ζήτημα ἔδωσε ἀφορμή γιά πολλές συζητήσεις. Εἶναι φανερό βέβαια, ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ καταστήματος μ' αὐτή τή συνύπαρξη (ἀγοριῶν καί κοριτσιῶν) ἐξαρτᾶται συγχρόνως ἀπό τόν τρόπο ὑποδοχῆς (πρός τό παρόν αὐτό φαίνεται δυνατόν μόνο στίς ἐστίες πού ἔχουν μικρό δυναμικό καί εἶναι «ἀνοιχτές» πρὸς τά ἔξω) καί ἀπό τόν τύπο τοῦ πληθυσμοῦ πού γίνεται δεκτός (ἐφηβοί μέ ὅχι μεγάλες νυχτικές διαταραχές). Φαίνεται ὅτι ἡ συνύπαρξη κάνει τήν ὁμαδική ζωὴ ὄχι μόνο πῶς ὑποφερτή, ἀλλά καί πῶς ἐποικοδομητική. Ὅρισμένοι βέβαια βρίσκουν μειονεκτήματα πού προέρχονται ἀπ' αὐτή τή συνύπαρξη καί θέτουν σέ ἀμφισβήτηση τήν ἀναγκαϊότητα τῆς στῶ παιδαγωγικό πλαίσιο. Ἐνα ἄλλο ζήτημα εἶναι τό «ἀνοιγμα» τῶν μικτῶν καταστημάτων πρὸς τά ἔξω—αὐτό εὐνοεῖ τίς σχέσεις μέ ἀηλίκους πού βρίσκονται σ' αὐτά μέ τόν ὑπόλοιπο πληθυσμό, καί ἐπομένως τήν κοινωνική τους ἀναπροσαρμογή.

γ) *τή συνύπαρξη μαθητευομένων καί ἐργαζομένων ἀηλίκων*. Αὐτὴ ἡ συνύπαρξη φαίνεται σάν ἕνα παραγόντας κοινωνικοποίησης τόσο γιά τούς μαθητευομένους, γιατί τούς φέρνει ἐπὶ σέ ἐπαφὴ μέ τήν κοινωνική πραγματικότητα, ὅσο καί γιά τούς ἐργαζομένους, γιατί τούς ἀξάνει τήν ἐπιθυμία γιά παραγωγή.

6.2. Τρόπος ζωῆς ἀμέσως μετά τήν ἐξοδό ἀπό τὰ καταστήματα

Μιά προετοιμασία γιά τήν ἐξοδό τοῦ ἀηλίκου ἀπὸ ἕνα κατάστημα φαίνεται ἀπαραίτητη. Ὅσο γιά τή «μετα-μεταχείριση», ὑπάρχει μικρὸς ἀριθμὸς ὑπηρεσιῶν οἱ ὁποῖες ἀναλαμβάνουν τήν—κατά κάποιον τρόπο—προστασία τῶν ἀηλίκων, μετά τήν ἐξοδό τους ἀπὸ τὰ καταστήματα. Ἡ ἐξέλιξη αὐτῶν τῶν ὑπηρεσιῶν φαίνεται πῶς ἀναγκαῖα κυρίως ἀφ' ὅτου ἡ ἀστική ἐνηλικίωση ἀπὸ τὰ 21 μειώθηκε στά 18 ἔτη. Ὅντως, σ' αὐτὴ τήν ἡλικία οἱ ἀηλικοί ἐγ-

καταλείπουν θεληματικά ἢ ὄχι (στὴν περίπτωση πού ἡ αἴτησή τους γιά συνέχιση τῆς παραμονῆς δέν ἔγινε ἀποδεκτὴ)³⁸ τό κατάστημα καί τίς περισσότερες φορές βρίσκονται ἀβοήθητοι.

Στό πλαίσιο πάντα τῆς «μετα-μεταχείρισης», θά ἔπρεπε νά ληφθεῖ πῶς ἐντόνη μέριμνα γιά τήν ἐνοικίαση μεγαλύτερου ἀριθμοῦ διαμερισμάτων καί δωμάτων ἐκ μέρους τῶν παιδαγωγικῶν ὁμάδων, ἢ νά μπορούν νά ἐγκατασταθοῦν οἱ ἀηλικοί μετά τήν ἐξοδό τους καί νά παραμείνουν σ' αὐτά τό χρονικό διάστημα πού ἀπαιτεῖται γιά τήν ὁμαλὴ ἐπαναπροσαρμογὴ τους στήν κοινωνία.

Θά ἔπρεπε ἐπίσης νά ἀναγνωρισθεῖ στὸν ἀηλικοτό δικαίωμα τῆς ἐπιστροφῆς του στό κατάστημα, στήν περίπτωση ἀποτυχίας του κατὰ τήν διάρκειά μιᾶς δοκιμαστικῆς περιόδου μετά τήν ἐξοδό.

Ἀπὸ τό ἄλλο μέρος, θά ἔπρεπε, οἱ ἀηλικοί πού ἐξέρχονται ἀπὸ τὰ καταστήματα νά ἐνισχύονται προσωρινά οικονομικά, αὐτό ὅμως θέτει βέβαια ἕνα πρόβλημα οικονομικοῦ κονδυλίου καί ὑπευθυνότητας στή Διοίκηση ἀπὸ τή μεριά τῆν κυβερνητική, καί ἕνα πρόβλημα ἀναλήψεως εὐθύνων στὸν ἐργαζόμενο.

7. μεταχείριση «σ' ἀνοιχτό χῶρο»

7.1. Σημασία τῆς μεταχείρισης «σ' ἀνοιχτό χῶρο»

Τό ν' ἀφεθεῖ ἐλεύθερος ἕνας ἀηλίκος τοῦ ὁποίου ἡ ἀσφάλεια, ἡ ἠθική καί ἡ διαπαιδαγώγηση κινδυνεύουν, καί πολὺ περισσότερο ἕνας ἀηλίκος πού ἔχει ἀποδειχθεῖ ἔνοχος μιᾶς παράβασης νόμου, φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως σάν μιά λύση ἀμφισβητήσιμη, ἂν ὄχι ἐπικίνδυνη. Ὡστόσο, αὐτὴ εἶναι ἡ πῶς φυσική καί ἡ καλύτερη σέ πολλές περιπτώσεις, γιατί στήν πραγματικότητα, ἐπιτρέπει μέσα σέ προϋποθέσεις φυσιολογικές, τήν κοινωνική προσαρμογὴ ἢ ἀναπροσαρμογὴ ἑνὸς ἀηλίκου—ὁ ὁποῖος βέβαια ἔδωσε δείγματα ἔλλειψης κοινωνικῆς προσαρμογῆς—κατά τούς ἀκόλουθους τρόπους: (α) εἴτε διατηρώντας τον στό οἰκογενειακό του περιβάλλον, ἂν φυσικά αὐτό δέν εἶναι φθοροποιό ἢ ἀνεπαρκές στό θέμα τῆς διαπαιδαγώγησης καί τῆς στοργῆς· (β) εἴτε ἀναθετώντας τον σ' ἕναν κηδεμόνα, σέ ἕνα «φύλακα», σ' ἕνα πρόσωπο ἀξιο ἐμπιστοσύνης, εἴτε (γ) καταφεύγοντας στήν ὑπηρεσία κοινωνικῆς βοήθειας τοῦ παιδιοῦ. Ὡστε λοιπὸν οἱ γονεῖς, ἢ ἔλλειψει αὐτῶν, πρόσωπα πού μπορούν νά ἐγγυηθοῦν τήν ἀναδιδασκαλία τοῦ ἀηλίκου, ἀναλαμβάνουν τήν εὐθύνη αὐτή. Οἱ πρόσφατες στατιστικὲς μᾶς δείχνουν ὅτι ἡ μεταχείριση τῶν δύο τρίτων τῶν ἐγκληματιῶν ἀηλίκων ἔγινε «σ' ἀνοιχτό χῶρο».

38. Βλέπε παραπάνω, σελίδα 390 (νόμος τοῦ 1975).

Ἀριθμὸς τῶν ἀνηλικῶν ἐγκληματιῶν ποὺ ἔμειναν στὸ φυσικὸ τὸς περιβάλλον, ἀπὸ τὸ 1969

Ἔτη	Συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἀδικασθέντων ἀνηλικῶν	*Ανήλικοι ποὺ ἔχουν καταδικασθεῖ ἢ ποὺ ἔχουν ἐμπιστευθεῖ σ' ἓνα κατὰστῆμα ἢ μιὰ ὑπηρεσία.	*Ανήλικοι ποὺ τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ στοὺς γονεῖς, κηδεμόνες ἢ «φύλακες»	*Ανήλικοι ποὺ τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ σὲ πρόσωπο ἄλλο ἐμπιστοσύνης	*Ανήλικοι στοὺς ἀποφύτους ἔχει ἐπιβληθεῖ ἀπὸ ἀπειρήνη
1969	47.247	16.865 35,71%	30.134 ¹ 63,77%	248 0,52%	-
1970	46.779	15.718 33,62%	30.829 ¹ 65,85%	232 0,50%	-
1971	45.462	16.133 35,51%	10.756 23,65%	304 0,67%	18.269 40,17%
1972	50.420	18.236 36,16%	11.544 23,09%	289 0,57%	20.251 40,16%
1973	50.916	19.187 37,69%	11.121 21,84%	316 0,62%	20.292 39,85%
1974	53.645	21.146 39,42%	10.302 19,20%	429 0,80%	21.768 40,58%
1975	58.625	23.162 39,5%	9.850 16,8%	365 0,60%	25.248 43,10%

1. Αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς ἀντιπροσωπεύει τὸ σύνολο τῶν ἀνηλικῶν ποὺ τοὺς ἐπιβλήθηκε ἐπιπλήρη καθὼς καὶ τῶν ἀνηλικῶν ποὺ ζανατοποθέτηθηκαν στοὺς γονεῖς, κηδεμόνες καὶ «φύλακες». Ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν ἔγινε ἀπὸ τὸ ἔτος 1971.

7.2. Πρακτικὴ τῆς μεταχείρισης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο»

Ἡ μεταχείριση «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο» εἶναι δυνατὴ τόσο γιὰ τοὺς «σὲ ἠθικὸ κίνδυνον» ἀνηλικούς, ὅσο καὶ γιὰ κείνους ποὺ ἔχουν διαπράξει παράβαση νόμου. Γιὰ τοὺς πρώτους, τὰ ἄρθρα 375-2 καὶ 375-3 τοῦ Γ.Α.Κ. προβλέπουν τὴ διατήρησή τοῦ ἀνηλικίου στὸ τωρινὸ τοῦ περιβάλλον, ἢ τὴν ἐπανατοποθέτησή του σ' ἕκείνον ἀπὸ τοὺς γονεῖς (πατέρα ἢ μητέρα) ποὺ εἶχε ἀναλάβει τὴ φύλαξή του, ἢ σ' ἓνα ἄλλο μέλος τῆς οἰκογένειας, ἢ σ' ἓνα τρίτο πρόσωπο ποὺ εἶχε ἀναλάβει τὴ φύλαξή του· σὲ μιὰ ὑπηρεσία ἢ σ' ἓνα κατὰστῆμα ὑγειονομικῶ, κοινῆ ἢ εἰδικῆ, καὶ τέλος στὴν ὑπηρεσία κοινωνικῆς βοήθειας τοῦ παιδιοῦ.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει σὲ σχέση μετὰ τὰ μέτρα προστασίας, ἐποπτείας καὶ διαπαιδαγώγησης, στὰ ὁποῖα τὰ ποινικὰ δικαστήρια τῶν ἀνηλικῶν μπορούν νὰ ὑποβάλουν τοὺς ἀνηλικίους ἐγκληματίες (ἄρθρο 2.I τοῦ διατάγματος τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945). Σ' αὐτὰ τὰ μέτρα περιλαμβάνονται ἐπίσης ἡ ἐπανατοποθέτησή τοῦ ἀνηλικίου στοὺς γονεῖς του, σὲ κηδεμόνα, σὲ πρόσωπο ποὺ εἶχε ἀναλάβει τὴ φύλαξή του ἢ σὲ πρόσωπο ἄλλο ἐμπιστοσύνης. Αὐτὰ τὰ παιδαγωγικὰ μέτρα ἐφαρμόζονται σ' ὅλους τοὺς ἀνηλικίους ἐγ-

κληματίες καὶ σ' αὐτοὺς δηλαδὴ ποὺ ἔχουν συμπληρώσει τὸ 12ο ἔτος τῆς ἡλικίας τους (ἄρθρο 15-1 καὶ 16-2 τοῦ διατάγματος τοῦ 1945). Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὰ ποινικὰ δικαστήρια τῶν ἀνηλικῶν, ὅταν κρίνουν ὅτι ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἐλευθερία ἐνδέχεται νὰ θέσει σὲ κίνδυνον τὴν ἀναπαιδαγώγησή τοῦ ἀνηλικίου, ἔχουν τὴ δυνατότητα—διατηρώντας τον σὲ κατάσταση ἐλευθερίας—νὰ τὸν θέσουν ὑπὸ καθεστῶς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας, δηλαδὴ ὑπὸ τὴν ἐποπτεία καὶ τὸν ἔλεγχον ἑνὸς ἐπιμελητῆ τῆς ὑπηρεσίας τῆς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας.

8. μεταχείριση ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας

Ἡ ἐποπτευόμενη ἐλευθερία εἶναι κατ' ἀρχὴν καὶ γενικὰ ἓνα μέτρο προστασίας ἀλλὰ καὶ διαπαιδαγώγησης, ποὺ συνίσταται στὴν τοποθέτησή ἑνὸς ἀνηλικίου ἐγκληματία (ποὺ βρίσκεται εἴτε «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο», εἴτε σὲ ἓνα κατὰστῆμα, εἴτε ποὺ ὑποβάλλεται σὲ ποιητὴ στερητικὴ τῆς ἐλευθερίας) ὑπὸ τὴν ἐποπτεία καὶ τὸν παιδαγωγικὸ ἔλεγχον ἑνὸς ἐπιμελητῆ ποὺ ἔχει ὀρίσει ἀπὸ τὸ δικαστῆρι ἀνηλικῶν ἢ τὸ δικαστῆριο ἀνηλικῶν. Αὐτὸ τὸ μέτρο, ποὺ ἔχει εἰσαχθεῖ στὴ Γαλλία μετὰ τὸ νόμο τῆς 22ας Ἰουλίου 1912, προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀγγλοσαξονικὸ θεσμὸ τῆς «probation», ποὺ καθιερώθηκε τὸ 1869 στὴ Μασσαχουσέτη καὶ ἐφαρμόστηκε στὸ Σικάγο τὸ 1890.

8.1. Οἱ περιπτώσεις ἐφαρμογῆς τῆς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας

Ἐδῶ διακρίνουμε, ἀφ' ἑνὸς τὴν περίπτωσηὸ τοῦ σταδίου ἀνάκρισης καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν περίπτωση τῆς ἐκλογῆς τῆς μετὰ τὴν ὀριστικὴ ἀπόφαση. Σχετικὰ μετὰ τὸ πρῶτο σημεῖο, τὸ μέτρο αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐπιβληθεῖ προσωρινὰ κατὰ τὴ διάρκειά τῆς ἀνάκρισης ἀπὸ τὸ δικαστῆρι ἀνηλικῶν ἢ τὸν ἀνακριτῆ. Σχετικὰ μετὰ τὸ δεύτερο σημεῖο, διακρίνουμε τρεῖς ἐξῆς περιπτώσεις: (α) σάν κύριο μέτρο ἢ ἐποπτευόμενη ἐλευθερία ἐφαρμόζεται μόνον στοὺς ἀνηλικίους οἱ ὅποιοι προέβησαν σὲ παράβαση νόμου. Ἡ βαρύτητα τοῦ ἀδικήματος δὲν προσδιορίζει τὴ φύση τοῦ μέτρου. Δηλαδὴ ὁ ἀνηλικίος ποὺ ἔγινε ὑπάτιος κακοτηγῆματος, πλημμελήματος ἢ πταισματος, μπορεῖ πάντοτε νὰ τοποθετηθεῖ ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς ἐποπτευόμενης ἐλευθερίας. (β) σάν συμπληρωματικὸ μέτρο, δὲν ἐξετάζεται ἂν ὁ ἀνηλικίος εἶναι ἤδη ἐλεύθερος ἢ κλεισμένος σ' ἓνα κατὰστῆμα· τὸ μέτρο δηλαδὴ αὐτὸ ἐφαρμόζεται τόσο στοὺς ἀνηλικίους (ἡλικίας μέχρι καὶ 18 ἐτῶν) ποὺ βρίσκονται ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς μεταχείρισης «σ' ἀνοιχτὸ χῶρο», ὅσο καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται σ' ἓνα ἴδρυμα τῆς Ἐποπτευόμενης Διαπαιδαγώγησης ἢ σ' αὐτοὺς ποὺ ἔγιναν ἀντικείμενο μιᾶς ποιητῆς. Μὲ λίγα λόγια, ἡ ἐποπτευόμενη ἐλευθερία εἶναι ἓνα παιδαγωγικὸ μέτρο,

πού τά δικαστήρια τῶν ἀνηλίκων ἐφαρμόζουν σέ μεγάλη κλίμακα.

Ἡ παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τόν ἀριθμό τῶν ἀποφάσεων ἐποπτευομένης ἐλευθερίας, πού ἀπαγγέλλθηκαν συμπληρωματικά σέ σχέση μέ ἄλλα μέτρα ἤ ποινές:

Ἔτη	Ἐποπτ. ἐλευθ. σέ σχέση μέ ἐπιναποθέτηση σέ οἰκογένεια	Ἐποπτ. ἐλευθ. σέ σχέση μέ τοποθέτηση σέ κατάρτισμα	Ἐποπτ. ἐλευθ. σέ σχέση μέ ποινή φυλάκισης	Ἐποπτ. ἐλευθ. σέ σχέση μέ πρόστιμο	Σύνολο τῶν μέτρων ἐποπτ. ἐλευθ. σέ σχέση μέ πρόστιμο	Σύνολο τῶν δικασθέντων ἀνηλίκων
1969	5.397	495	2.080	—	7.972	47.247
1970	5.734	430	1.762	—	7.926	46.779
1971	5.319	410	1.566	412	7.707	45.462
1972	5.296	317	1.602	437	7.652	50.420
1973	4.681	319	1.564	440	7.004	50.916
1974	4.555	378	1.414	369	6.716	53.645
1975	4.496	296	903	293	5.911	58.625

Μέ βάση αὐτά τά στοιχεῖα, μπορούμε νά κάνουμε τίς ἐξῆς παρατηρήσεις: Πρῶτα ἀπ' ὅλα, συγκρίνοντάς τα μέ τά στοιχεῖα τοῦ προηγούμενου πίνακα.³⁹ Διαπιστώνουμε ὅτι ἕνας στούς δύο περίπου ἀνηλίκους, τοῦς ὁποίους ἔχουν ἐμπιστευθεῖ στήν οἰκογένειά τους, ὑποβάλλεται στό μέτρο τῆς ἐποπτευομένης ἐλευθερίας. Μέ βάση αὐτό τό γεγονός μπορεί κανεῖς νά ἀναμετρήσει τήν κλίμακα ἐφαρμογῆς ἐλεγχόμενης ἀναδιπαιδαγωγῆσης τοῦ ἀνηλίκου πού ἔχει ἀρεθεῖ ἔτσι στό φυσικό του περιβάλλον γιά ἕνα μάλλον μεγάλο χρονικό διάστημα. Στή συνέχεια, παρατηροῦμε ὅτι ἀπό τό 1971 ἡ ἐποπτευομένη ἐλευθερία συνοδεύει ἐπίσης τήν ποινή τοῦ πρόστιμου παρ' ὅλη βέβαια τή μικρή ἀναλογία (ἕνας στούς 10 ἀνηλίκους πού καταδικάστηκαν στήν ποινή τοῦ πρόστιμου μέ ἡ χωρίς ἀναστολή). Τέλος, διαπιστώνουμε ὅτι ὁ συνολικός ἀριθμός τοῦ μέτρου τῆς ἐποπτευομένης ἐλευθερίας μειώνεται, ἐνῶ δλοκλήρης ὁ ἀριθμός τῶν καταδικασθέντων ἀνηλίκων αὐξάνει συνεχῶς.⁴⁰

8.2. Τό καθεστῶς τῆς ἐποπτευομένης ἐλευθερίας

Ἡ ἐποπτευομένη ἐλευθερία ἀνηλίκου βρίσκεται ἀπό τήν ἐποπτεία ἐνός ἐπιμελητῆ πού βρίσκεται κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ δικαστῆ ἀνηλίκου.

Σύμφωνα μέ τό νόμο τῆς 22ας Ἰουλίου 1912, ἡ ἐποπτεία τῆς διαπαιδαγωγῆσης τῶν ὑπό ἐποπτευομένης ἐλευθερία ἀνηλίκων εἶχε ἀνατεθεῖ στούς ἐπι-

μελητές «ἐθελοντές», οἱ ὁποῖοι ἦταν ἄλλοι ἰδιῶτες, πού διέθεταν ὀρισμένα προσόντα καί ἐδειχναν ἐνδιαφέρον γιά τά προβλήματα τῆς νεότητος. Ἐκτός ἀπό τοῦς ἐπιμελητές «ἐθελοντές», τό διάταγμα τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1945 εἰσήγαγε τοῦς «μόνιμους» ἐπιμελητές. Αὐτοί εἶναι ὑπάλληλοι τῆς Ἐποπτευομένης Διαπαιδαγωγῆσης τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης καί παίρνουν τήν ἴδια κατάρτιση μέ τοῦς παιδαγωγούς, στή δημόσια σχολή παιδαγωγῶν τοῦ Savigny-sur-Orge. Ἐχουν τό ἴδιο καταστατικό (statut) μέ τοῦς παιδαγωγούς μέ τό διάταγμα τῆς 23ης Ἀπριλίου 1956, πού δημιούργησε ἕνα ἐνιαῖο προσωπικό ἀποτελούμενο ἀπό τοῦς «μόνιμους» ἐπιμελητές καί ἀπό τοῦς παιδαγωγούς τῶν ἐξωτερικῶν ὑπηρεσιῶν, πραγματοποιώντας κατ' αὐτόν τῶν τρόπο τῆ συγχώνευση, κάτω ἀπό ἕνα κανονισμό, τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἐποπτευομένης Διαπαιδαγωγῆσης.

Σέ κάθε δικαστήριο ἀνηλίκου, ὑπάρχει ἕνας τουλάχιστον ἐπιμελητής «μόνιμος» πού ἔχει σάν ἀποστολή νά διευθίνει καί νά συντονίζει τή δράση τῶν «ἐθελοντῶν» ἐπιμελητῶν. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἀναλαμβάνει καί τή διαπαιδαγωγῆση τῶν ἀνηλίκων πού τοῦ ἐμπιστεύεται προσωπικά ὁ δικαστής τῶν ἀνηλίκων.

συμπέρασμα

Πρέπει νά ἀναγνωριστεῖ ὅτι κάθε προσπάθεια πού ἔγινε τά τελευταῖα χρόνια στή Γαλλία, στόν τομέα τῆς μεταχείρισης τῶν ἀνηλίκων, χαρακτηρίζεται ἀπό μιὰ βαθμιαία ἀπελευθέρωση τῶν ἀναμορφωτικῶν καταστημάτων ἀπό τήν παραδοσιακή ἀστηρότητα καί ἀκαμψία, πρὸς τήν ἴδρυσή τῶν πῶ εὐελιπτικῶν.

Καί αὐτά ὅμως τά νέα καταστήματα θά μπορούσαν νά δώσουν τή θέση τους σέ μικρές παιδαγωγικές μονάδες ἀπῶμα πῶ εὐκαμπτες, πῶ βασίζονται στό πρότυπο τῆς φυσικῆς οἰκογένειας.⁴¹ [Αὐτή εἶναι καί ἡ τάση γενικά στή Γαλλία (βλέπε ὑποσημείωση in fine) ἀλλά κανεῖς δέν μπορεί πρὸς τό παρόν νά προεπιτεῖ πότε θά πραγματοποιηθεῖ]. Γιατί δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι οἱ ἀπροσάρμοστοι ἀνηλίκου εἶναι νέοι ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι καί ὅτι ἔχουν τίς ἴδιες ζωτικές, ὕλικές καί ψυχικές ἀνάγκες μέ τοῦς ἄλλους καί κατά συνέπεια, μπορούν νά ξαναεπιτεταχίσουν κοινωνικά, ἂν αὐτές οἱ ἀνάγκες μπορούν νά ικανοποιηθοῦν κατά τρόπο φυσικό.

41. R. Tuffet, «Un modèle pour le traitement résidentiel des enfants», *Sauvegarde de l'Enfance*, Νοέμβριος/Δεκέμβριος 1972 σελ. 575 καί συν.

³⁹ Ἐνα νέο σύστημα μεταχείρισης «κατ' οἶκον» (résidentiel) ἄρχισε νά ἐφαρμόζεται πρὶν ἀπό 18 χρόνια στόν Καναδά καί ἐξαπλώθηκε σέ 10 ἐπαρχίες τῆς Β. Ἀμερικής: εἶναι τό σύστημα τύπου «θεραπευτικό οἰκογενεῶν» τοῦ Browdale. Στό προσεχές μέλλον ἕνα παρόμοιο σύστημα πρόκειται νά πραγματοποιηθεῖ καί στήν Ὀυλανδία. Ὅσον ἀφορᾷ τήν Ἀγγλία καί τή Γαλλία, γίνονται διάφορες μελέτες γιά τή δυνατότητα ἐφαρμογῆς του.

39. Βλέπε παραπάνω, σελίδα 104.

40. Ἡ ἐποπτευομένη ἐλευθερία ἀπαγγέλλθηκε σάν συμπληρωματικό μέτρο γιά 16,87% τῶν δικασθέντων ἀνηλίκων κατά τό 1969· τό 1975, αὐτή ἡ ἀναλογία δέν εἶναι παρά 10,08%.

Χαρακτηριστικά τῶν «θεραπευτικῶν οικογενειῶν»

Κάθε οικογένεια ἀποτελεῖται ἀπὸ 3-4 παιδαγωγούς, ποὺ παίρνουν τὸ ὄνομα «γονεῖς», καὶ ἀπὸ 2-6 παιδιά. Ἐπὶ πλεόν, ὑπάρχει βοθητικὸ προσωπικὸ καὶ μὴ ὀμάδα νυκτός. Ἀυτὲς οἱ οικογένειες διαμένουν σὲ σπιτία ποὺ βρίσκονται μῆσα στὴν πόλη καὶ κοντὰ στὸν ἰδιαιτέρου χῶρου ζωῆς τῶν νέων. Χρηματοδοτοῦνται δὲ ἀπὸ τὸ κράτος.

Τὰ παιδιά ποὺ στέλνονται στὸ Browdale ὀνομάζονται emotionally disturbed children, ψυχικὰ διαταραγμένα παιδιά. Στὴν ἀρχή, στέλνονταν μόνου τὰ «δύσκολα» καὶ «ἀνάτα» παιδιά, ποὺ βρίσκονταν συνήθως ὑπὸ δικαστικὴ προστασία ἢ δὲν εἶχαν οικογένειες ἢ παρουσιαζάν μεγάλες δυσκολίες κοινωνικῆς ἀναπροσαρμογῆς. Στὴ συνέχεια, πολλὰ παιδιά τὰ ἐμπιστεύονταν στὸ Browdale οἱ ἰδίες οἱ οικογένειες τους. Ὅλα ὁμως αὐτὰ τὰ παιδιά, μ' ὁποιαδήποτε νοσογραφικὴ ἐτικέτα (ψυχωτικά, νευρωτικά, μὲ σοβαρὰς διαταραχὰς συμπεριφορῆς), ἔχουν κοινὸ χαρακτηριστικὸ ὅτι ἡ ἀνάπτυξή τους σταμάτησε, διαταράχθηκε ἢ διαστρεβλώθηκε σ' ἕνα στάδιου τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης μᾶλλον πρόωρου. Ἡ ἀρχὴ ἢ ὁποῖα κυριαρχεῖ στὴ συνάντησι αὐτῶν τῶν παιδιῶν εἶναι ἡ ἑτερογένεια. Ἐτερογένεια ὁσον ἀφορᾷ τὴν ἡλικία (ἀπὸ 18 μῶνων μέχρι τὴν ἐνηλικίωσι), τὸ φύλο, τὴν κοινωνικὴ προέλευσι καὶ τὸν τύπου τῶν προβλημάτων.

Οἱ «γονεῖς» αὐτῶν τῶν οικογενειῶν εἶναι νέοι στὴν ἡλικία, συνήθως 18-25 ἐτῶν, οἱ ὅποιοι προέρχονται, κατὰ τὸ ἄρθρου ποὺ ἀναφέρειται παραπάνω, ἀπὸ διάφορους ὀρίζοντες καὶ μὲ βιογραφικὰ σημεῖωματα ποικίλα: φοιτητὲς ποὺ πλῆττονται ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ τυπικότητα τοῦ πανεπιστημίου, νέοι μετανάστες, διπλωματοῦχοι παιδαγωγοὶ ἀνεκασποίητοι ἀπὸ τὸ παραδοσιακὸ σύστημα τῶν ἰδρυμάτων. Ἡ κατάρτισή τους γίνεται μῆσα στὶς «θεραπευτικὲς οικογένειες» καὶ περιλαμβάνει εἰδικὰ τὴν ὑποκειμενικὴ ἀσκηση ὀμαδικῆς ψυχοθεραπείας. Ἐπὶ πλεόν, ἐπιβάλλεται ἡ παρακολούθησι ὀρισμένων μαθημάτων, ἢ μελέτῃ καὶ ἡ ἐργασία σὲ μικρὰς ὀμάδες.

Ἡ μέθοδος διαπαιδαγωγῆς στὸ Browdale στηρίζεται σὲ μὴ ἀρχὴ «ἀναγκῶν», ὅπου οἱ ἀποφάσεις ποὺ ἀφοροῦν αὐτὲς τίς ἀνάγκες παίρνονται σ' ὁποιαδήποτε στιγμῃ, χωρὶς ἄ ὑπὸκεινται σὲ προκαθορισμένη προθεσμία. Υἱοθετεῖται ἕνα σύστημα ὄλο καὶ λιγότερο ψυχιατρικὸ, ἱατρικὸ καὶ ἐξειδικευμένον, ποὺ λαμβάνει ἰδίως ὑπ' ὄψη τίς θετικὰς δυνατότητες τοῦ παιδιοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ancel M., *La défense sociale nouvelle*, β' ἔκδοσι, 1966.
 Ancel M., *L' individualisation des mesures prises à l'égard du délinquant*, Cujas 1954.
 Aubin B., «Les mesures éducatives édictées dans de nombreux pays en faveur de la jeunesse délinquante ou en danger seront-elles remises en cause?», *Actualités sociales hebdomadaires*, τεῦχος 741, 24 Ἰουλίου 1970, σελ. 3.
 Besson A., *Les enfants et les adolescents socialement inadaptés. Problèmes juridiques et medico-psychologiques*, Cujas 1958.
 Bouzat P., Pinatel J., *Traité de droit pénal et de criminologie*, Dalloz, 1975.
 Chazal J., «L' institution du juge des enfants», Rapport oral au Collège du XXe anniversaire de la *Revue de Science Criminelle*, 19/20 Ἀπριλίου 1956, *RCDPC (Revue Science Criminelle et Droit Pénal Comparé)*, τεῦχος 4, 1956, σελ. 775-785.
 Chazal J., *Le juge des enfants, pratique judiciaire et action sociale*, Sirey, 1948.
 Chazal J., «Mesures de rééducation et peines devant le tribunal pour enfants», *Rev. Sc. Cr.*, 1953, σελ. 609.

Chazal J., «Le traitement de l'état de prédelinquance juvénile», *Ann. Inter. de Crim.* 1969, σελ. 321-332.
 Costa J.L., «Statut des jeunes délinquants en Europe Occidentale», *Rev. Sc. Crim.* 1953, σελ. 493-418.
 Favard, «La recherche évaluative en milieu institutionnel pour mineurs et en milieu pénitentiaire pour adultes. Compte rendu des quatrièmes journées scientifiques Franco-Québécoises en criminologie, Vauresson 2729», Μάιος 1974, C.F.R.E.S. (Centre de Formation et de Recherches de l' Education Surveillée), 1974.
 Fedou G., *Collaboration du juge et du psychiatre d'enfants* (Rapport du Xe Congrès de l' association des pédiatres de langue française, Παρίσι, Ἰούνιος 1963).
 Henry M., *Le juge des enfants*, Vauresson, 1971.
 Levasseur G., Stefani G., Jambu-Merlin R., *Criminologie et Science Pénitentiaire*, 4η ἔκδοσι, Dalloz 1976.
 Levasseur G., *Les seuils d'âge dans la législation pénale*, étude effectuée par la Commission Juridique présidée par G. Levasseur, Cujas, 1961, Centre d' Etude et de Défense Sociale.
 Levasseur G., Ceccaldi, *L' enfance et adolescents socialement inadaptés*, Cujas 1958.
 Lopez-Rey M., «La prévention et le traitement de la délinquance juvénile. Tendances internationales d'aujourd'hui», *RICPT*, 1959, σελ. 3-16.
 Michard H., *La liberté surveillée*, 1953.
 Michard, H. Voirin P., *La connaissance des enfants et adolescents inadaptés*, E. Privat, Παρίσι, 1960.
 Michard H., *L'observation en milieu ouvert*, Imp. Adm. Melun, 1957.
 Michard H., «La délinquance des jeunes en France», *La Documentation française*, Paris, 1973, τεῦχος 4.
 Pinatel J., «L' approche sociologique du problème de la délinquance juvénile», *Rev. Sc. Crim.* 1962, σελ. 786-795.
 Pinatel J., «Recherche évaluative et personnalité criminelle» (à propos de l'enquête sur les résultats de la garde par Favard-Orilleau), *Rev. Sc. Crim.* 1971, τεῦχος 4, σελ. 980.
 Racine A., «L' indétermination de la sentence dans les juridictions pour mineurs», *Revue de Droit Pénal Comparé*, 1961, σελ. 43-60.
 Raymond L.M., «Les méthodes d'évaluation des résultats des traitements», *Rev. Sc. Crim.*, Ἰούλιος-Σεπτέμβριος 1967, σελ. 689.
 Ribeaud M.C., *Les enfants des exclus, l' avenir enchaîné des enfants des sous-prolétariat*, Paris 1976.
 Robert Ph., *Traité de droit des mineurs*, Cujas, 1969.
 Vabres H.D., *Ordonnance de 1945, relative à l' enfance délinquante, commentaire*, D. 1945. L. 169.
 Vabres H.D., Ancel M. *Le problème de l' enfance délinquante*, Sirey 1947.
 Veillard-Cybulsky M., *Les jeunes délinquants dans le monde*, Delachaux et Niestlé, Neuchâtel, 1963.
 Verin J., «L' évolution d' efficacité des traitements de délinquants», Premier colloque criminologique du conseil de l' Europe. *Rev. Sc. Crim.*, Ἰανουάριος-Μάρτιος 1974, σελ. 136.
 Visier P., «Dynamique de l' institution», *Sauvegarde de l' enfance*, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1972, σελ. 565-574. «Enfance et adolescence en danger, 13e conférence des ministres européens chargés des affaires familiales», *La Documentation Française*, Paris, 1973, σελ. 292. «Enfance inadaptée», *Revue Crim. de droit sanitaire et social*, τεῦχος 28, Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 1971. «Les adolescentes en difficulté», *Sauvegarde de l' enfance*, 3-7, Μάρτιος-Σεπτέμβριος 1976.